

Kuka olet, auktorisoitu kääntäjä?

Selvitys auktorisoitujen kääntäjien koulutuksesta,
ammattinharjoittamistaustoista sekä ammatillisesta
nykytilanteesta

Marianne Kaltiokumpu-Blomgrén
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Ranska, käännösviestinnän opintopolku
marraskuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteiden laitos / Humanistinen tiedekunta

KALTIOKUMPU-BLOMGRÉN, MARIANNE: Kuka olet, auktorisoitu kääntäjä? Selvitys auktorisoitujen kääntäjien koulutuksesta, ammatinharjoittamistaustoista sekä ammatillisesta nykytilanteesta

Tutkielma, 61s., 23 liites.

Ranska, käännösviestinnän opintopolku

marraskuu 2020

Tämän tutkimuksen aiheena oli auktorisoitujen kääntäjien koulutustaustat ja ammatillinen nykytilanne. Työn tavoitteena oli selvittää, minkälainen on auktorisoitujen kääntäjien koulutustausta ja kuinka he harjoittavat auktorisoitua kääntämistä sekä tämänhetkistä ammattiaan. Tutkimuksen avulla selvitettiin myös, kuinka suuri osa auktorisoidun kääntäjän työstä on auktorisoidun kääntäjän vahvistusta vaativia käännöksiä ja minkälaisella muulla työllä auktorisoidut kääntäjät elättävät itsensä, mikäli päätoiminen työskentely ei ole auktorisoitua kääntämistä. Lisäksi selvitettiin vielä, kuinka auktorisoidun kääntäjän oikeudet on hankittu ja miten auktorisoidun kääntäjän taitoa pidetään yllä. Tutkimus toteutettiin sähköisenä kyselytutkimuksena, ja sen kohteena olivat auktorisoidut kääntäjät

Tutkimustulosten perusteella auktorisoidut kääntäjät olivat ammatilliselta taustaltaan kieli- tai käännöstieteen ammattilaisia taikka jonkin muun erikoisalan ammattilaisia. Auktorisoitu kääntäminen oli heille vahvasti sivutoimista, ja he harjoittivat sitä pääasiallisesti varsinaisen päätyönsä ohella. Iso osa toimi työkseen kieli- ja käännösalan tehtävissä työllistäen itse itsensä. Koulutustaustaltaan auktorisoidun kääntäjät olivat pääasiallisesti korkeasti koulutettuja humanisteja. Vastajista valtaosa oli hankkinut auktorisoidun kääntäjän oikeutensa edellisen, virallisen kääntäjän, tutkintojärjestelmän aikana ja ylläpiti taitoaan pääasiallisesti laillimalla laillisesti päteviä käännöksiä.

Tulosten perusteella voitiin todeta, että perusteellinen erikoisalaosaaminen yhdessä vankan kieli- ja käännösosaamisen kanssa oli keskeisessä asemassa, kun toimittiin auktorisoituna kääntäjänä. Korkeasti kouluttautuminen antoi näille vaatimuksille lähtökohtaisesti hyvän pohjan. Kääntäjän auktorisoinnilla vahvistettavien käännöstöiden rinnalle kannatti tavallisesti hankkia jonkin muu päätyö, jolla elättää itsensä. Auktorisoidun kääntäjän tehtävien rinnalle näytti hyvin usein valikoituvan jokin kieli- tai käännösalan ammatti. Tulevaisuudessa kiinnostavia tutkimusaiheita saisi esimerkiksi korkeakoulututkimuksen perusteella hankitusta auktorisoidun kääntäjän oikeudesta.

Asiasanat: auktorisoidut kääntäjät, erikoisalat, itsensä työllistäminen, kielitiede, korkeakoulu, koulutus, käännöstiede, kääntäminen, sivutyö

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. MITÄ ON AUKTORISOITU KÄÄNTÄMINEN?	3
2.1. Auktorisoidun kääntämisen tunnuspiirteet	3
2.2. Auktorisoidun kääntäjän kelpoisuus ja kääntäjän auktorisointi	4
3. NYKYINEN JA SITÄ EDELTÄVÄT TUTKINTOJÄRJESTELMÄT.....	5
3.1. Valantehneen kielenkääntäjän tutkinto	5
3.2. Virallisen kääntäjän tutkinto	6
3.3. Auktorisoidun kääntäjän tutkinto	7
4. KOULUTUS.....	9
4.1. Suomalaisesta koulutusjärjestelmästä	9
4.2. Kääntäjänkoulutus Suomessa	10
5. AIEMMAT TUTKIMUKSET.....	13
6. TUTKIMUSMENETELMÄ.....	16
6.1. Kyselytutkimus menetelmänä	16
6.2. Kysely auktorisoiduille kääntäjille	17
7. TULOKSET	19
7.1. Taustatiedot	19
7.2. Auktorisoidun kääntämisen luonne	26
7.3. Auktorisoidun kääntäjän tutkinto	35
7.4. Havaintoja vastaajien koulutustaustoista.....	41
8. TEKIJÄT AUKTORISOIDUN KÄÄNTÄJÄN NIMIKKEEN TAKANA	44
8.1. Paluu tutkimuskysymyksiin	44
8.2. Tutkimuksen heikkoudet ja muita huomioita	52
9. LOPUKSI.....	55
LÄHDELUETTELO	57

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomakkeen kysymykset

LIITE 2: Ranskankielinen lyhennelmä - Résumé en français

1. Johdanto

Kun ihminen muuttaa (väliaikaisesti tai pysyvästi) maasta toiseen, tulee hänen yleensä toimittaa erilaisia asiakirjoja kohdemaan viranomaiselle. Usein kohdemaan kieli ei ole lähde- maan kielen kanssa sama, mutta viranomaisella vaatii asiakirjan kohdemaan kielellä. Tällöin tarvitaan auktorisoitua kääntäjää, joka laatii asiakirjasta laillisesti pätevän käännöksen kohdemaan kielellä. Auktorisoidun kääntäjän vahvistamia käännöksiä tarvitaan myös monissa muissa kuin edellä mainitussa tilanteessa, ja toisaalta taas kaikki tilanteet eivät vaadi laillisesti pätevää käännöstä.

Lisääntyvä kansainvälistyminen ja ihmisten vapaampi liikkuminen maasta toiseen ovat lisänneet käännösten tarvetta, ja sen myötä myös auktorisoidun kääntäjän vahvistamat käännökset ovat yhä kysytympiä (Pippuri, 2018). Asiakirjojen kääntämisessä vaadittava tarkkuus ja erityisesti juuri auktorisoidun kääntämisen viranomaislähtöisyys kiinnostavat minua, minkä vuoksi myös tämän työn aihe valikoitui auktorisoidun kääntämisen erikoisalalta. Yliopiston auktorisoidun kääntäjän kurssilla kävi ilmi, että auktorisoidun kääntäjän tutkintoko- keen läpäisee vuosittain vain 10-30 prosenttia siihen osallistuvista kokelaista, minkä takia alun perin kiinnostuin aiheesta. Lähestyn aihetta tässä tutkimuksessa kääntäjän auktorisoin- nin saaneiden näkökulmasta ja selvitän, minkälaisia opintoja ja mitä ammatillista osaamista heiltä löytyy. Jotta tutkimus palvelisi myös mahdollisia tulevia auktorisoituja kääntäjiä, ha- luan selvittää, minkälaisia taitoja auktorisoidun kääntäjän nimikkeeseen saamiseen voidaan tar- vita.

Tutkimuksen avulla selvitetään myös, kuinka suuri osa auktorisoidun kääntäjän töistä on nimenomaan auktorisoituja käännöksiä ja minkälaisella muulla työllä auktorisoidut kääntä- jät elättävät itsensä, mikäli päätoiminen työskentely ei ole auktorisoitua kääntämistä. Lisäksi selvitetään, kuinka auktorisoidun kääntäjän oikeudet on hankittu ja miten auktorisoidun kääntäjän taitoa pidetään yllä.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Minkälaiset ovat auktorisoitujen kääntäjien opintotaustat? Minkälaiset ovat auktorisoitujen kääntäjien ammatilliset taustat? Tehdäänkö auktorisoituja käännöksiä päätoimisesti vai sivutoimisesti ja jos toiminta on sivutoimista, mitä vastaaja tekee päätoimisesti? Miten auktorisoitu kääntäjä ylläpitää taitoaan? Miten auk- torisoitu kääntäjä on hankkinut auktorisoidun kääntäjän oikeutensa?

Edellinen laajempi auktorisoituja kääntäjiä, tai tarkemmin sanottuna virallisia kääntäjiä, koskeva taustaselvitys löytyy osana Hietasen (2005) väitöstutkimusta. Kyseinen tutkimus on kuitenkin toteutettu edellisen kääntäjän auktorisointia koskevan tutkintojärjestelmän aikana viisitoista vuotta sitten, minkä vuoksi tuloksia on syytä päivittää. Lisäksi Hietanen ei käsittele aihetta yhtä yksityiskohtaisesti.

Tämä tutkimus toteutetaan sähköisenä kyselytutkimuksena yhteistyössä Tampereen yliopiston väitöskirjatutkijoiden Henrik Oksasen ja Miia Santalahden kanssa (Oksanen & Santalahti 2020). Kyselyssä kerätään siis tuloksia kahteen tarkoitukseen: toisaalta tähän pro gradu -tutkielmaan ja toisaalta taas Oksasen ja Santalahden (2020) auktorisoidun kääntämisen tilaa koskevaan tutkimukseen.

Tutkielmassa keskitytään nimenomaan auktorisoituun kääntämiseen erikoisalana. Tutkimuslomakkeen kysymykset on näin ollen rajattu koskemaan pääasiallisesti auktorisoitua kääntämistä eikä yleisesti kääntämistä. Auktorisoitu kääntäminen on jo aiempienkin tutkimusten perusteella (mm. Hietanen, 2005; Virtanen, 2016) suurelta osin sivutoimista, minkä vuoksi tutkimuksessa on selvitetty myös vastaajien muita mahdollisia ammatteja sekä niiden ammatinharjoittamisen tapoja. Näiden muiden alojen joukkoon luetaan luonnollisesti myös kääntäminen yleisalana.

Tämän tutkielman luvussa kaksi käsitellään ensiksi auktorisoitua kääntämistä yleisellä tasolla. Siinä esitellään auktorisoitu kääntäminen käsitteenä ja tarkennetaan auktorisoidun kääntäjän kelpoisuus sekä kerrotaan kääntäjän auktorisoinnista. Luvussa kolme selostetaan auktorisoidun kääntäjän nykyinen tutkintojärjestelmä sekä sitä edeltävät järjestelmät. Luvussa neljä esitellään lyhyesti suomalainen koulutusjärjestelmä sekä kerrotaan kääntäjänkoulutuksen vaiheista Suomessa. Luku viisi käsittelee tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä aiempia tutkimuksia sekä niiden tuloksia ja luvussa kuusi esitellään tutkimusmenetelmä. Luku seitsemän purkaa tutkimustulokset ja luvussa kahdeksan analysoidaan tutkimustuloksia tutkimuskysymysten pohjalta. Luvussa yhdeksän tehdään lyhyt yhteenveto ja lausutaan loppusanat.

2. Mitä on auktorisoitu kääntäminen?

Auktorisoitu kääntäminen on laissa säädettyä luvanvaraista toimintaa, jota säädellään lailla auktorisoiduista kääntäjistä sekä valtioneuvoston asetuksella auktorisoiduista kääntäjistä. Ensimmäisessä säädetään oikeudesta toimia auktorisoituna kääntäjänä sekä auktorisoitujen kääntäjien tutkintojärjestelmästä ja jälkimmäisessä esimerkiksi auktorisoidun kääntäjän tutkintoon liittyvistä opinnoista, auktorisoinnin hakemisesta, tutkinnon järjestelyistä sekä auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnasta ja sen toiminnasta. (1231/2007; 1232/2007.) Lisäksi Opetushallitus antaa tarkempia ohjeistuksia auktorisoidun kääntäjän tutkinnosta, tavoitteista, rakenteesta, sisällöstä ja vaatimuksista vuonna 2012 antamassa määräyksessään (D:22/011/2012, 2012).

Laki on säädellyt laillisesti pätevien käännösten laatimista Suomessa vuodesta 1967, ja uusin lainsäädäntö on astunut voimaan vuonna 2008 (Salmi, 2017: 26). Tämän luvun alaluvussa 2.1. esitellään auktorisoidun kääntämisen tunnuspiirteet ja alaluvussa 2.2. auktorisoidun kääntäjän kelpoisuusvaatimukset sekä auktorisointi.

2.1. Auktorisoidun kääntämisen tunnuspiirteet

Auktorisoitu kääntäminen on laillisesti pätevien käännösten laatimista. Laillisesti päteviä eli auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella varustettuja käännösasiakirjoja tarvitaan yleensä eri maiden viranomaisten käyttöön. Auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella asiakirjan käännöksestä voidaan tehdä laillisesti pätevä, jolloin käännetyllä dokumentilla on sama todistusvoima kuin sen alkukielisellä vastineella. Lailliseksi vahvistettu käännös voi olla vahvistajan itsensä laatima tai jonkun toisen henkilön laatima käännös. Jälkimmäisessä tapauksessa käännöksen lailliseksi vahvistanut vastaa myös käännöksen oikeellisuudesta ja käännös tulee hänen nimiinsä. (SKTL, 2020a; SKTL, 2020b; SKTL, 2020c.)

Laillisesti pätevän käännöksen sisällön ja ulkoasun on vastattava mahdollisimman tarkasti alkuperäistä asiakirjaa. Mikäli lähdetekstissä on kohdekielelle vieras ilmiö, jolle ei löydy riittävän tarkkaa vastinetta, käännetään kohta sanasanaisesti ja lisätään tarvittaessa kääntäjän huomautus selittämään ilmiötä. Kotouttavaa kääntämistä auktorisoidussa kääntämisessä ei sallita. (SKTL, 2020d.)

Gorschelnik & Vuorinen määrittelevät auktorisoidun kääntäjän seuraavasti: ”Auktorisoitu kääntäjä on julkisoikeudellisesti auktorisoitu asiantuntija, joka on osoittanut taitonsa laatia

laillisesti päteviä käännöksiä” (Gorschelnik & Vuorinen, 2017). Auktorisoitu kääntäjä on oikeutettu vahvistamaan käännöksiä laillisesti päteviksi ainoastaan niissä kielisuunnissa, joihin hänellä on auktorisoidun kääntäjän oikeudet. Suomalaisen tutkintojärjestelmän mukaan kielisuunnan toinen kieli on aina oltava yksi Suomen kansalliskielistä eli suomi, ruotsi tai saamen kielet. (SKTL, 2020c; SKTL, 2020d; SKTL, 2020e.) Lähtökohtaisesti auktorisoidun kääntäjän laatima käännös on laillisesti pätevä, ja pätevyyden voi kumota ainoastaan näyttämällä toteen käännöksen virheellisyys (1231/2007). Suomessa auktorisoidun kääntäjän tutkinto on Opetushallituksen vastuulla ja tutkintojärjestelmää hallinnoi sen yhteydessä toimiva Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto on julkaissut uusimman auktorisoidun kääntäjän työtä tukevan ohjeistuksen vuonna 2018. (SKTL, 2020a; SKTL, 2020f; Opetushallitus, 2020a.)

2.2. Auktorisoidun kääntäjän kelpoisuus ja kääntäjän auktorisointi

Laki auktorisoiduista kääntäjistä määrittelee auktorisoidun kääntäjän kelpoisuusvaatimukset, joiden mukaan auktorisoiduksi kääntäjäksi voidaan hyväksyä luotettavaksi tunnettu täysi-ikäinen ja täysivaltainen henkilö, joka on suorittanut auktorisoidun kääntäjän tutkinnon ja jonka kotikunta on Suomessa. Lain mukaan kotipaikkaa koskevan kelpoisuusvaatimuksen täyttää myös henkilö, jolla on vakinainen asuinpaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa taikka muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Auktorisoidun kääntäjän tutkintovaatimuksesta voidaan puolestaan poiketa, mikäli kääntäjä on suorittanut valtioneuvoston asetuksessa tarkemmin säädetyt käännöstieteen opinnot. (1231/2007.)

Mikäli kaikki edellä mainitut kriteerit täyttyvät, vaaditaan hakijalta kirjallinen auktorisoidun kääntäjän vakuutus, jonka jälkeen hänelle myönnetään oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä viisi vuotta. Kääntäjä voi hakea auktorisoinnille jatkoa enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jatkoa myönnetään, mikäli kaikki auktorisoidun kääntäjän kelpoisuusvaatimukset edelleen täyttyvät. Vastaavasti auktorisointi voidaan myös peruuttaa, mikäli kääntäjä ei enää täytä kelpoisuusvaatimuksia tai hänet on muutoin katsottu sopimattomaksi kyseiseen tehtävään. Peruuttamisesta on kuitenkin lain mukaan kuulutettava virallisessa lehdessä ja kyseessä olevalle kääntäjälle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi. (1231/2007.)

3. Nykyinen ja sitä edeltävät tutkintojärjestelmät

Suomessa oikeutta laatia laillisesti päteviä käännöksiä on säädelty lailla jo yli viidenkymmenen vuoden ajan. Järjestelmäuudistuksia on tehty noin kahdenkymmenen vuoden välein, joista viimeisin on vuodelta 2008. Uudistusten yhteydessä myös ammattinimikettä on muutettu: Vuodesta 1967 lähtien laillisesti päteviä käännöksiä laativat valantehneet kääntäjät, vuodesta 1989 lähtien puolestaan viralliset kääntäjät. Tänä päivänä laillisesti päteviä käännöksiä laativat auktorisoidut kääntäjät. (Salmi, 2017: 26.)

Tässä luvussa esitellään sekä auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmä että sitä edeltäneet järjestelmät, joiden perusteella oikeus laillisesti pätevien käännösten laatimiseen on ollut mahdollista hankkia. Alaluvussa 4.1. tarkastellaan valantehneen kielenkääntäjän tutkintoa, alaluvussa 4.2. virallisen kääntäjän tutkintoa ja alaluvussa 4.3. tällä hetkellä voimassa olevaa auktorisoidun kääntäjän tutkintoa.

3.1. Valantehneen kielenkääntäjän tutkinto

Laki valantehneistä kielenkääntäjistä astui voimaan vuonna 1967. Ennen vuotta 1967 käytänteet kielenkääntäjien toiminnan valvomisessa ja heidän pätevyytensä tutkimisessa olivat epäyhtenäisiä. Alaa koskeva lainsäädäntö oli niin ikään puutteellista. Näistä syistä hallitus teki eduskunnalle lakiesityksen valantehneistä kielenkääntäjistä. (Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö, 1983: 1).

Valantehneen kielenkääntäjän tutkinto suoritettiin valantehneiden kielenkääntäjien tutkintolautakunnalle. Kolmen vuoden välein vaihtuvia pysyviä tutkintolautakuntia oli tuolloin suomen, ruotsin, englannin, espanjan, ranskan, saksan ja venäjän kielissä. Muille kielille asetettiin ylimääräisiä tutkintolautakuntia tarpeen vaatiessa. (Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö, 1983: 2.)

Kokelaan oli ensin suoritettava kussakin kielessä niin sanottu yleistutkinto, joka oli mahdollista suorittaa sekä yksisuuntaisesti että kaksisuuntaisesti. Kaksituntinen, ilman apuvälineitä suoritettava koe tehtiin joko vieraasta kielestä kotimaiseen kieleen (suomi tai ruotsi) tai päinvastoin, taikka toisesta kotimaisesta kielestä toiseen kotimaiseen kieleen. Valantehneellä kielenkääntäjällä oli lisäksi halutessaan oikeus suorittaa yleistutkintoaan vastaava erityistutkinto. Erityistutkinnon pystyi suorittamaan jollakin ammatillisella erityisalalla, esimerkiksi lainopin, talouselämän tai tekniikan alalla. Valantehneeksi kielenkääntäjäksi voitiin ilman

erillistä tutkintoa hyväksyä myös kieli-instituutin loppukokeesta korkeimman arvosanan saanut henkilö. Tällaisella henkilöllä oli niin ikään oikeus suorittaa erityistutkinto, samoin kuin ennen vuotta 1968 valantehneen kielenkääntäjän arvon saaneella henkilöllä. (Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö, 1983: 2–6.) Kieli-instituuteissa oli mahdollista suorittaa kääntämisen opintoja viidessä eri kielessä: englannissa, ranskassa, ruotsissa, saksassa ja venäjässä (Kieli-instituuttien valvontalautakunnan mietintö 1977; Salmi, 2017: 28).

3.2. Virallisen kääntäjän tutkinto

Laki valantehneistä kielenkääntäjistä kumottiin lailla virallisista kääntäjistä sen voimaantulo-päivänä 1.8.1989. Tullakseen viralliseksi kääntäjäksi kokelaan tuli suorittaa kääntäjien tutkintolautakunnan toimeenpanema tutkinto. Varsinainen oikeus toimia virallisena kääntäjänä myönnettiin kuitenkin vasta, kun kääntäjä oli ensin antanut omakätisesti allekirjoitetun kirjallisen kääntäjän vakuutuksen. Virallisen kääntäjän tutkinnon sai suorittaa alle 70-vuotiaana ja oikeus toimia kyseisessä tehtävässä lakkasi sen kalenterivuoden loppuun, kun henkilö täytti 70 vuotta. Tämän jälkeen virallisen kääntäjän oikeudelle sai kuitenkin hakea jatkoaikaa viideksi vuodeksi kerrallaan. (1148/1988.)

Valantehneillä kielenkääntäjillä oli mahdollisuus hakemuksesta saada virallisen kääntäjän oikeudet. Valantehneen kielenkääntäjän oikeus pysyi voimassa kolme vuotta, mikäli oikeutta ei päivittänyt virallisen kääntäjän oikeuksiin. Valantehneisiin kielenkääntäjiin ei kuitenkaan sovellettu 70 vuoden yläikärajaa eikä heidän näin ollen myöskään tarvinnut hakea virallisen kääntäjän oikeudelle viiden vuoden lisäaikaa ylittäessään 70 vuoden iän. Heillä ei myöskään ollut oikeutta käyttää virallisen kääntäjän nimitystä. (1148/1988.)

Virallisen kääntäjän tutkinnolle asetettiin vain yksi tutkintolautakunta (Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö 1983: 2; Salmi, 2017: 29). Tutkintolautakunta toimi opetusministeriön alaisuudessa, ja sen sihteerinä toimi kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen virkamies. Tutkintolautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja lautakunnan seitsemän jäsentä sekä jäsenten varamiehet määräsi opetusministeriö. Tutkintolautakunnassa tuli olla asiantuntijoita suomen, ruotsin, englannin, espanjan, ranskan, saksan ja venäjän kielissä sekä kääntämisessä. Lisäksi yhdellä lautakunnan jäsenistä tuli olla oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Samat pätevyysvaatimukset koskivat myös lautakunnan jäsenten varamiehiä siten, että varamies täytti samat pätevyysvaatimukset kuin se jäsen, jonka varalla hän oli. (Opetusministeriö, 2006b: 14.)

Virallisen kääntäjän tutkinto suoritettiin yksisuuntaisesti kielestä toiseen siten, että toinen kielistä oli suomen, ruotsin tai saamen kieli (626/1989). Tutkintosuorituksessaan kokelas teki samalla tutkintokerralla kaksi käännöskoetta, joista toinen oli yleiskielen ja toinen erikoisalan käännöskoe. Erikoisalan käännöskokeen saattoi suorittaa aluksi lain ja hallinnon, kaupan ja talouden sekä luonnontieteiden alalla (luonnontieteet ja niiden sovellukset). Viimeisin aihepiiri jaettiin kuitenkin sittemmin lääketieteen ja biologian sekä tekniikan ja teollisuuden alojen käännöskokeisiin. Toisin kuin oikeutta toimia valantehneenä kääntäjänä, virallisen kääntäjän oikeutta ei ollut mahdollista saada opintojen perusteella. (Salmi, 2017: 29.)

3.3. Auktorisoidun kääntäjän tutkinto

Laki virallisista kääntäjistä kumottiin lailla auktorisoiduista kääntäjistä vuoden 2007 lopulla. Uusi laki astui voimaan 1.1.2008. (1231/2007.) Samana päivänä lakia täydentämään astui voimaan myös valtioneuvoston asetus auktorisoiduista kääntäjistä (1232/2007). Oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä myönnetään hakemuksesta viideksi vuodeksi. Oikeuden myöntää Opetushallituksen yhteydessä toimiva Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta, joka toimii tehtävässään Opetushallituksen asettamana enintään viisi vuotta kerrallaan. Auktorisoidun kääntäjän oikeudelle myönnetään hakemuksesta jatkoa niin ikään enintään viisi vuotta kerrallaan, mikäli hakija on harjoittanut auktorisoitua kääntämistä auktorisoinnin voimassa olon aikana sekä täyttää edelleen laissa määritellyt edellytykset. (1231/2007; Opetushallitus, 2020a; Opetushallitus, 2020b.)

Oikeuden toimia auktorisoituna kääntäjänä voi hankkia suorittamalla hyväksytysti auktorisoidun kääntäjän tutkinnon, soveltuvien korkeakouluopintojen perusteella sekä virallisen kääntäjän oikeuden perusteella. Korkeakouluopintojen perusteella oikeutta voi hakea, mikäli on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon, joka sisältää vähintään 60 opintopisteen laajuiset käännöstieteen opinnot. Näiden opintojen tulee lisäksi sisältää auktorisoidun kääntämisen opintoja vähintään kuuden opintopisteen laajuisesti. Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta myöntää auktorisoidun kääntäjän oikeuden hakemuksesta, ja todistus on maksullinen auktorisoidun kääntäjän tutkinnon hyväksytysti suorittaneille sekä korkeakouluopintojen perusteella oikeutta hakeville hakijoille. Lisäksi hakijan on annettava auktorisoidun kääntäjän vakuutus, mikäli hän ei sitä aiemmin ole antanut. (Opetushallitus, 2020c.)

Oikeus toimia virallisena kääntäjänä päättyi vuoden 2012 vuoden loppuun. Virallisen kääntäjän nimikettä ei tämän jälkeen ole voinut käyttää, vaan virallisten kääntäjien on haettava

oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä. Päivittääkseen oikeutensa laatia laillisesti päteviä käännöksiä, virallisen kääntäjän ei tarvitse suorittaa auktorisoidun kääntäjän tutkintoa eikä hänen tarvitse antaa kääntäjän vakuutusta. Auktorisoidun kääntäjän oikeus ei myöskään ole sidottu hakijan ikään eikä virallisen kääntäjän oikeuden perusteella auktorisoidun kääntäjän nimikkeeseen saaneeseen sovelleta viiden vuoden määräaikaa. Virallisen kääntäjän tulee kuitenkin täyttää muut auktorisoidun kääntäjän edellytykset. Todistusmaksua virallisten kääntäjien ei tarvitse maksaa. (Opetushallitus, 2020c.)

Auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunta koostuu puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta sekä seitsemästä muusta jäsenestä. Tutkintolautakunnan kutakin jäseneltä kohden on myös yksi henkilökohtainen varajäsen. Tutkintolautakunnassa tulee olla edustettuna käännösalan koulutuslaitokset, auktorisoidun kääntäjän ammatissa toimivat sekä auktorisoitujen kääntäjien palveluita käyttävät tahot. Lisäksi yhdellä jäsenellä sekä hänen varajäsenellään tulee olla oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto. (1231/2007.)

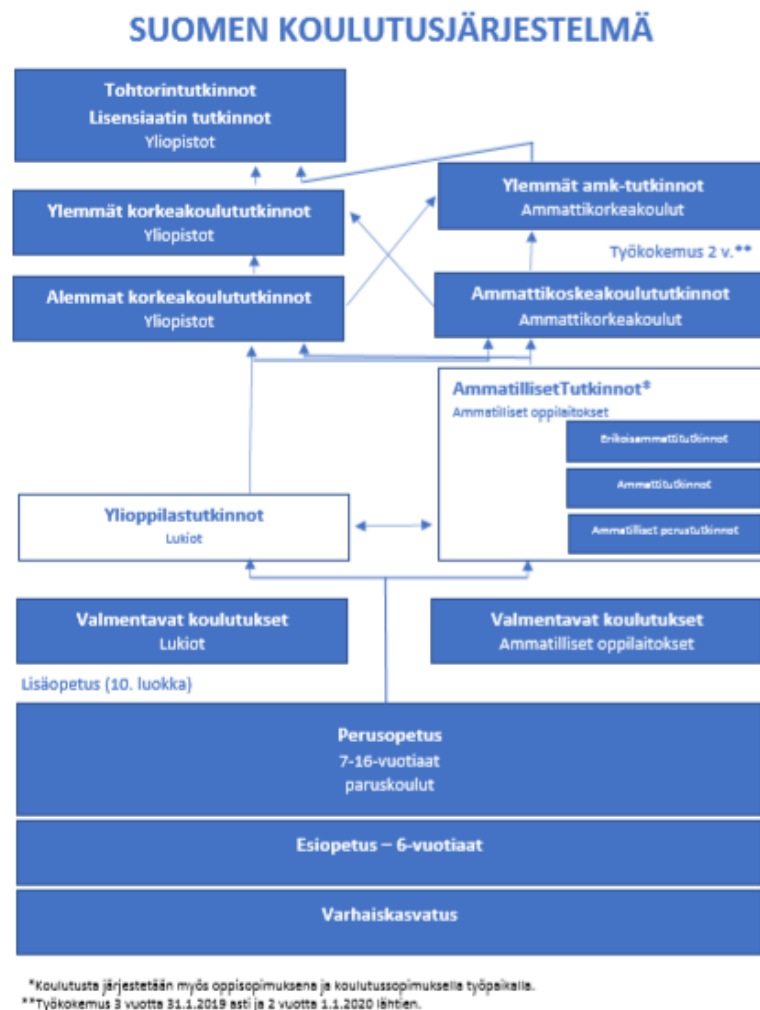
Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon voi suorittaa yhdessä kieliparissa yhdellä tutkintokerralla kotimaisista kielistä, eli suomesta, ruotsista ja saamen kielistä, vieraisiin kieliin, vieraista kielistä kotimaisiin kieliin tai kotimaisista kielistä toisiin kotimaisiin kieliin. Tutkinto on jaettu kolmeen osaan, joista kaksi suoritetaan käännöskokeena ja yksi monivalintatehtävänä. Monivalintatehtävän tarkoitus on mitata auktorisoidun kääntäjän ammatinharjoittamisessa tarvittavaa muuta taitoa, ja osion läpäisemiseksi kokelaan on oltava perehtynyt auktorisoitua kääntämistä koskevaan lainsäädäntöön sekä kääntäjän muuhun ammattiosaamiseen. Kokeen käännösosiossa on suoritettavana kaksi tehtävää, joista pakollisena kokelas kääntää tekstin lain ja hallinnon alalta. Toisen käännöstehtävän aiheen kokelas voi valita joko koulutuksen, lääketieteen, talouselämän tai tekniikan erikoisalalta. (Opetushallitus, 2020b; Salmi, 2017: 32.)

4. Koulutus

Tässä luvussa esitellään lyhyesti suomalaista koulutusjärjestelmää sekä kääntäjänkoulutuksen historiaa ja nykymuotoa. Tämän tutkimuksen kannalta oleellista on tuntee perusopetuksen jälkeinen koulutusjärjestelmä sekä kääntäjän koulutus, joten perusasteen lähempi tarkastelu on järjestelmää kokonaisuutena kuvaavaa kuviota lukuun ottamatta jätetty tarkoituksella tästä pois. Alaluvussa 4.1. kerrotaan suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja alaluvussa 4.2. perehdytään kääntäjänkoulutuksen vaiheisiin Suomessa.

4.1. Suomalaisesta koulutusjärjestelmästä

Suomalainen koulutusjärjestelmä jakautuu nykyisellään koulutusasteisiin, joissa yleensä ylemmän asteen koulutukseen voi siirtyä suoritettuaan ensin alemman asteen opinnot (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020). Alla oleva kuva havainnollistaa koulutuspolkua alimmasta koulutustasosta korkeimpaan Suomessa suoritettavaan tutkintoon asti.

Kuva 1. Suomalainen koulutusjärjestelmä. Mukailten Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019).

Nykyisellään peruskoulun jälkeinen toisen asteen koulutus käsittää lukion ja ammatillisen koulutuksen. Toiseen asteen koulutuksesta lukio on yleissivistävä koulutus, josta ei saa ammatillista pätevyyttä. Ammatillisessa koulutuksessa voi puolestaan suorittaa ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Ammatillisen koulutuksen voi hankkia myös työpaikalla oppi- ja koulutus sopimuksella. Sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen jälkeen voi hakeutua jatkokoulutukseen yliopistoon tai ammattikorkeakouluun. Lukion jälkeen jatkokouluttautuminen on mahdollista myös ammatillisessa koulutuksessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020.)

Korkea-asteen koulutusta annetaan Suomessa ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa, joista ensimmäisessä painopisteenä on koulutuksen käytännölläisyys ja työelämä lähtöisyys ja jälkimmäisessä tieteellinen tutkimus. Ammattikorkeakoulussa suoritetaan ensin ammattikorkeakoulututkinto, jonka jälkeen on halutessaan mahdollista hakeutua suorittamaan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Myös muu soveltuva alempi tutkinto oikeuttaa hakeutumaan jatko-opintoihin ylempään ammattikorkeakoulututkintoon. Ylempää ammattikorkeakoulututkintoa pääsee kuitenkin suorittamaan vasta, kun on hankkinut vähintään kaksi vuotta työkokemusta alemman tutkinnon suorittamisen jälkeen. Yliopistoissa suoritetaan alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja. Ylemmän yliopistotutkinnon suorittamisen jälkeen mahdollisia tieteellisiä jatkotutkintoja ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020.)

4.2. Kääntäjänkoulutus Suomessa

Kääntäjäkoulutuksen historia ulottuu Suomessa 1960-luvulle, jolloin kieli-intituuttilaitos perustettiin vastaamaan teollisuuden, kaupan, tieteen, hallinnon ja matkailun aloilla pitkään vallinneeseen pätevien kielenkääntäjien ja tulkkien tarpeeseen. Kieli-instituuttien perustamista edisti osaltaan myös tarve luoda ylioppilas pohjaisia opiskelua jaltaan lyhytkestoisia koulutuspaikkoja yhä kasvavalle määrälle ylioppilaita. Ensimmäiset kieli-instituutit perustettiin Turkuun ja Tampereelle vuonna 1966. Kaksi vuotta myöhemmin toimintansa aloitti Savonlinnan kieli-instituutti ja vuonna 1971 Kouvolan kieli-instituutti. Koulutus oli ensiksi kaksivuotinen, ja opiskelijalla oli pakollisena opinnoissaan vain yksi vieras kieli. Vuonna 1971 koulutus pidennettiin kolmivuotiseksi, mikä oli seurausta siitä, että opetusohjelmaan lisättiin toinen vieras kieli sivukielenä, kun kaksivuotisesta koulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen työelämään ei vastannut odotuksia (Kieli-instituuttien valvontalautakunta, 1977: 6–7).

Kolmivuotuisissa kieli-instituuteissa opetettiin pää- ja sivukielinä englantia, saksaa, ruotsia, venäjää ja ranskaa. Venäjän kielen lukeminen oli lisäksi mahdollista aloittaa esivalmennuskurssilla, jolloin opiskeluaika piteni neljään vuoteen. Kouvolan ja Savonlinnan kieli-instituuttien esivalmennuskurssin hakijan ei tarvinnut vielä osata venäjää, vaan kyseessä oli alkeiskurssi, kun taas Tampereella vastaavan kurssin vaatimuksena oli venäjän kielen perustaidot. (Kieli-instituuttien valvontalautakunta, 1977: 9–10.)

Keskiasteen ja korkea-asteen tutkintojen väliin sijoittuvan kieli-instituutin diplomikielenkääntäjätutkinnon epäselvä asema koulutusrakenteessa sysäisi vuonna 1977 liikkeelle tutkintouudistuksen, jonka seurauksena kieli-instituuttien kääntäjäkoulutus vietiin osaksi korkeakoulutusta (Pahta 2016). Kieli-instituutit valtiollistettiin vuonna 1981, minkä yhteydessä myös koulutusta uudistettiin ja instituutit liitettiin yliopistojen yhteyteen. Kouvolan kieli-instituutti liitettiin silloin Helsingin yliopistoon, Savonlinnan kieli-instituutti Joensuun korkeakouluun, Tampereen kieli-instituutti Tampereen yliopistoon ja Turun kieli-instituutti Turun yliopistoon. Lisäksi Vaasan korkeakoulussa sekä suomen- että ruotsinkielisille avautui mahdollisuus opiskella kääntämistä. (Kielenkääntäjätoimikunta, 1983: 12–13.)

Viimeiset diplomikielenkääntäjän tutkinnot suoritettiin loppuun vuonna 1984. Yliopistoissa kääntäjän koulutuksen suorittaneet valmistuivat filosofian kandidaateiksi. Yliopistot järjestivät kukin osaltaan omat tutkintonsa, minkä takia kääntämisen ja tulkinnan koulutusohjelmien opetussuunnitelmat eriytyivät eri paikkakunnilla toisistaan jo suunnitteluvaiheessa. Koulutusohjelman laajuus oli silloin kuitenkin kaikissa yliopistoissa 160 opintoviikkoa. (Kielenkääntäjätoimikunta, 1983: 12–13.)

Kieli-instituuttien valtiollistamisen jälkeen kääntäjänkoulutus kehittyi omaa painollaan kussakin koulutuslaitoksessa. Helsingin yliopiston alaisen, Kouvolassa sijaitsevan käännöstieteen laitoksen toiminnot siirrettiin Helsinkiin vuonna 2008, ja Kouvolan laitos lakkautettiin (Yle Uutiset, 2008.) Joensuun korkeakoulu puolestaan muuttui vuonna 1984 Joensuun yliopistoksi, ja sen kääntäjänkoulutus toimi Savonlinnassa vuoteen 2009 asti. Samaisena vuonna Joensuun ja Kuopion yliopistot yhdistyivät Itä-Suomen yliopistoksi ja kääntäjänkoulutus siirrettiin Joensuuhun. (Itä-Suomen yliopisto, 2019; Yle Uutiset, 2009.) Vaasan korkeakoulu muutettiin Vaasan yliopistoksi vuonna 1991 (Lönnroth & Siponkoski, 2016: 19). Vaasassa tapahtuva kielten koulutus ja tutkimus päätettiin kuitenkin siirtää Jyväskylän yliopistoon vuodesta 2017 lähtien (Peltonen, 2020), ja viimeiset kääntämisen tutkinnot suoritetaan siellä vuonna 2020. Kääntäjänkoulutus ei jatku enää Jyväskylässä (Hartama-Heinonen

ym., 2019: 147). Turussa ja Tampereella kääntäjänkoulutusta on annettu 54 vuoden ajan, joista 39 vuotta yliopistoissa (SKTL, 2016; Pahta, 2016).

Elokuussa 2005 voimaan astunut tutkintouudistus muutti yliopistotutkinnot kaksiportaisiksi (pl. lääketiede ja hammaslääketiede), ja uudistuksen myötä myös kääntäjänkoulutus muuttui sellaiseksi (Opetusministeriö, 2006a: 15). Tällä hetkellä kääntäjäksi voi opiskella Helsingin, Itä-Suomen, Tampereen ja Turun yliopistoissa (SKTL, 2020g). Viimeisimpiä keskeisiä muutoksia kääntäjänkoulutuksessa on sen siirtyminen yliopistoissa maisterivaiheeseen ja muuttuminen jälleen kaksivuotiseksi. Ainoastaan Itä-Suomen yliopiston englannin kääntämisen opinnot voi suorittaa nelivuotisena, ja näin ollen kääntämisen opinnot on mahdollista aloittaa jo kandidaatin tutkinnon aikana. (Itä-Suomen yliopisto, 2020a.) Turussa muutos otettiin käytäntöön vuonna 2014, Helsingissä 2017, Tampereella 2019 ja Itä-Suomessa muiden käännösopintojen kuin englannin kielen osalta vuonna 2018 (Hartama-Heinonen ym., 2019: 141).

Itä-Suomen yliopistossa kääntäjäksi voi opiskella pääaineenaan englanti, ruotsi ja venäjä (Itä-Suomen yliopisto, 2020b; Opetushallitus, 2020d). Helsingissä kääntämisen opinnoissa tarjolla ovat englannin, espanjan, japanin, ranskan, ruotsin, saksan tai venäjän kielet parinaan aina suomen kieli joko A- tai B-työkielenä (Helsingin yliopisto, 2020). Turun yliopiston monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelmasta opiskelija voi valita englannin, espanjan, italian, ranskan tai saksan kielen kääntämisen opinnot parinaan niin ikään suomen kieli. Opintoihin kuuluu kääntämistä molempiin kielisuuntiin päin. (Turun yliopisto, 2020.) Tampereen yliopisto tarjoaa kääntämisen opintoja englannissa, saksassa, ruotsissa ja venäjässä. Tampereella A-kielenä tulee olla suomi ja B-kielen voi valita edellä mainituista neljästä kielestä. (Tampereen korkeakouluyhteisö, 2020.)

Yliopistojen kääntämisen opintojen kielivalikoima kattaa tällä hetkellä ainoastaan yleisimpiä Suomessa perinteisesti opetettuja kieliä, joten kääntämisen opintoja ei esimerkiksi harvinaisemmissa maahanmuuttajakielissä voi Suomessa suorittaa. Diakonia-ammattikorkeakoulun asioimistulkkiopintokoulutuksen valikoimista löytyy puolestaan harvinaisempia kieliä, kuten arabiaa, mandariinikiinaa, kurdin kielen soranin murretta, persiaa, somalia, urdua, tigrinjaa. Myös venäjä kuuluu kyseisen koulutusohjelman valikoimiin. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2020.)

5. Aiemmat tutkimukset

Laillisesti pätevien käännösten laatimista koskevan lainsäädännön uusiminen on pohjautunut erilaisiin tutkimuksiin ja selvityksiin ja viime vuosina aihe on kiinnostanut tutkijoita yhä enemmän (Oksanen & Santalahti, 2020: 25). Tässä luvussa luodaan katsaus tämän selvityksen kannalta keskeisimpiin tutkimuksiin ja julkaisuihin.

Yksi keskeisimmistä tämän tutkimuksen taustajulkaisuista on Opetushallituksen auktorisoitua kääntämistä koskeva julkaisu vuodelta 2018. Julkaisu valottaa Opetushallituksen ja käännösalan toimijoiden välistä yhteistyötä auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmän kehittämisessä. Teos on auktorisoitua kääntämistä koskeva artikkelikokoelma, joka antaa varsin kattavan kuvan auktorisoidun kääntäjän tutkinnosta ennen ja nyt sekä auktorisoidusta kääntämisestä yleensä. Teos on julkaistu juhlistamaan kymmenvuotista auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmää, ja sen on toimittanut Tarja Leblay. (Leblay, 2017.)

Tämän tutkielman kannalta keskeisimmät auktorisoituja ja virallisia kääntäjiä sekä valantehneitä kielenkääntäjiä koskevat tutkimukset ovat Eija Savajan (1983) valantehneitä kielenkääntäjiä koskeva selvitys, Kaarina Hietasen (2005) virallisia kääntäjiä koskeva selvitys, Toni Virtasen (2016) englannin kielen auktorisoituja kääntäjiä koskeva pro gradu -tutkielma sekä Minna Ruokosen (2018) kääntäjille suunnattu kysely, jossa selvitettiin heidän ajatuksiinsa auktorisoinnin vaikutuksesta kääntäjän statukseen sekä heidän käsityksiään kääntäjän ammattinimikkeen suojaamisesta.

Eija Savaja teki valantehneen kielenkääntäjän tutkintoa uudistamaan ja tutkinnon ongelmia kartoittamaan perustetun Kielenkääntäjätoimikunnan pyynnöstä selvityksen valantehneistä kielenkääntäjistä vuonna 1983 (Kielenkääntäjätoimikunta, 1983). Osana tätä selvitystä kartoitettiin myös valantehneiden kääntäjien taustatekijöitä, koulutustaustaa sekä työkieliä ja suoritettuja tutkintoja erikoisaloineen (Savaja, 1983).

Savajan tutkimukseen vastanneista enemmistö oli äidinkieleltään suomenkielisiä ja lähes puolet vastaajista oli iältään 31–40-vuotiaita. Vajaa kolmasosa vastaajista oli ikäluokassa 41–50-vuotiaat. Vastaajista 68 prosentilla oli korkeakoulututkinto, alempi joka viidennellä ja ylempi neljällä viidestä vastaajasta. Humanistinen ala oli suosituin ala, mutta myös kaupallisen ja teknillisen alan koulutus nousivat esille. Joka kolmas vastaaja oli lisäksi suorittanut opintoja ulkomailla. Uusimaa oli yleisin asuinpaikka. Savajan mukaan tyypillinen valantehnyt kielenkääntäjä olikin keski-ikäinen, uusimaalainen ja suomenkielinen ulkomailla

opintojaan täydentänyt humanisti. Selvityksen valantehneen kielenkääntäjän tutkintoa koskevan osuuden perusteella tähän voidaan lisätä, että tyypillisesti valantehnyt kielenkääntäjä oli suorittanut tutkinnon kieliparissa suomi-ruotsi ilman erikoisalan kokeen suorittamista. Mikäli erikoisala kuitenkin oli suoritettu, yleisimmin valinta osui oikeustieteen alaan. Valantehnyt kielenkääntäjä harjoitti kääntäjän ammattia yleisimmin satunnaisesti (46 %), kun vaihtoehtoiksi oli annettu päätoimisesti, sivutoimisesti ja satunnaisesti. (Savaja, 1983: 1–7.)

Kaarina Hietanen (2005) puolestaan selvitti osana väitöskirjatutkimustaan virallisten kääntäjien taustatekijöitä sekä niiden yhteyttä virallisen kääntäjän tutkintoon. Tutkimustulosten perusteella voidaan nähdä, että eniten vastaajia oli 31–40-vuotiaiden ryhmässä. Tutkimukseen osallistuneiden tyypillisin äidinkieli oli suomi ja tyypillisimmät tutkinnon työkielet olivat suomi ja englanti. Suurin osa vastaajista oli korkeakoulutettuja, ja yleisin suoritettu koulutus oli humanistiselta alalta. Vastaajista lähes puolet toimi kääntäjänä päätoimisesti (päätoimisesti, sivutoimisesti, satunnaisesti, ei lainkaan). Suurin osa vastaajista läpäisi virallisen kääntäjän kokeen ensimmäisellä yrittämällä, ja suosituin valinnainen aihepiiri kyseisessä kokeessa oli kauppa ja talous. (Hietanen, 2005: 153–171.)

Auktorisoitujen kääntäjien taustatekijöitäkin on tutkittu. Toni Virtanen (2016) tarkasteli osana kääntäjien huomautuksia koskenutta pro gradu -tutkielmaansa *Ammattiylpeyttä vai kerskailua? Kääntäjän huomautukset auktorisoidussa kääntämisessä* myös auktorisoitujen kääntäjien taustoja. Hänen tutkielmansa oli rajattu englanti-suomi ja suomi-englanti-kielisuunnissa työskenteleviin auktorisoituihin kääntäjiin. Kyseisen tutkimuksen perusteella ei näin ollen pystytä päättelemään koko ammattikunnan edustajien taustatekijöitä.

Ruokosen vuonna 2014 toteutettu kääntäjäkysely oli suunnattu kaikille kääntäjille huolimatta siitä, oliko heillä auktorisointia vai ei. Tutkimuksessa selvitettiin kääntäjien käsityksiä kääntäjän statuksesta sekä sitä, oliko kääntäjän auktorisoinnilla heidän mielestään asiaan vaikutusta. Lisäksi selvitettiin kääntäjien käsityksiä kääntäjän ammattinimikkeen suojaamisesta. Tutkimukseen vastasi 450 kääntäjää, joista 146 eli noin kolmasosa, oli auktorisoituja kääntäjiä. (Ruokonen, 2018.)

Ruokonen selvitti osana tutkimustaan myös vastaajien työ- ja koulutustaustoja. Selvityksen mukaan 75 prosentilla vastaajista oli koulutuksenaan maisterin tutkinto. Työtaustoja koskevasta osiosta puolestaan selvisi, että 58 prosenttia vastaajista toimi kääntäjän tehtävissä yrittäjänä tai freelancerina ja 30 prosenttia vastaajista oli työsuhteessa tai palkansaajana. 12

prosenttia vastaajista teki töitä jollain muulla kuin käänösalalla, opiskeli tai oli työtön. (Ruokonen, 2018: 71.)

Virtasen (2016) tutkimukseen vastanneista englanti-suomi-kieliparissa työskentelevistä auktorisoiduista kääntäjistä niukka enemmistö oli naisia. Eniten vastaajia oli ikäryhmässä 46–55-vuotiaat, ja selvä enemmistö vastaajista oli yli 45-vuotiaita. Suurin osa vastaajista oli korkeakoulutuksen saaneita ja kahdella kolmasosalla vastaajista koulutus oli kieli- ja käänösalalta. Kyselyyn vastanneista huomattava enemmistö toimi päätoimisesti kääntäjänä. Vastaajista suurin osa oli toiminut valantehneinä ja virallisina kääntäjinä ennen vuotta 2008, joten heidän oikeutensa tehdä laillisesti päteviä käänöksiä oli hankittu jommankumman aikaisemman tutkinnon kautta. Suurimmalla osalla vastaajista laillisesti pätevien käänösten laatimista sisältävien toimeksiantojen määrä vastasi alle kymmentä prosenttia heidän vuotuisesta toimeksiantomäärästään. Toisaalta kyselyyn vastanneista noin kymmenesosalle vastaava luku oli yli 75 %. (Virtanen, 2016: 32–35.)

Kaarina Hietasen (2005) väitöstutkimus on toteutettu aikana, jolloin voimassa oleva laillisesti pätevien käänösten laatimiseen oikeuttava tutkinto oli virallisen kääntäjän tutkinto, toisin sanoen nykyistä tutkintoa edeltävä tutkinto. Toni Virtasen (2016) pro gradu -tutkielma puolestaan on toteutettu nykyisen tutkintojärjestelmän aikana muutama vuosi sitten, mutta hänen tutkimuksensa käsittää ainoastaan yhdessä kieliparissa toimivat auktorisoidut kääntäjät. Lisäksi kummassakaan edellä mainitussa tutkimuksessa ei keskeisenä fokuksena ollut auktorisoitujen kääntäjien taustat ja ammatinharjoittaminen, vaikka molemmissa niitä aiheita käsiteltiin. Ruokosen (2018) tutkimuksessa tutkimusjoukkona oli sekä auktorisoidut että ei-auktorisoidut kääntäjät, ja tutkimus keskittyi niin ikään pääasiallisesti muuhun kuin auktorisoitujen kääntäjien taustoihin ja ammatinharjoittamiseen. Oli siis perusteltua toteuttaa tämän kaltainen laajempi auktorisoitujen kääntäjien taustoja käsittelevä tutkimus. Edellä mainitut tutkimukset antavat kuitenkin jonkinlaista vertailukohtaa tämän tutkimuksen tuloksille.

6. Tutkimusmenetelmä

Tässä luvussa tarkastellaan kyselytutkimusta menetelmänä ja esitellään tutkimuksen toteutus vaiheittain. Alaluku 6.1. käsittelee tutkimusmenetelmää ja alaluku 6.2. kyselyn toteuttamista auktorisoiduille kääntäjille.

6.1. Kyselytutkimus menetelmänä

Tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa käytettiin sähköistä kyselytutkimusta. Kyselytutkimus on määrällistä tutkimusta, jonka avulla voidaan kerätä tietoa muun muassa ihmisten toiminnasta sekä yhteiskunnan ilmiöstä. Määrällisellä tutkimuksella pyritään yleensä selvittämään tutkittavan ilmiön yleiskäsityksiä, mutta myös yksityiskohtien selvittäminen, joka yleensä liitetään laadulliseen menetelmään, on mahdollista. Perinteisesti laadullisin menetelmin analysoitavia sanallisia vastauksia voi tiivistetysti esittää myös määrällisessä muodossa. (Vehkalahti, 2014: 11–13.)

Tässä tutkimuksessa lähtökohtana oli määrällinen menetelmä, jonka avulla tarkoitus oli luoda yleiskuva auktorisoidusta kääntäjästä. Tutkimuslomakkeessa hyödynnettiin sekä määrällistä tutkimusotetta että avoimia vastauskenttiä, joihin vastaajan oli mahdollista laatia sanallinen vastaus. Tuloksissa sanallisia vastauksia analysoitiin kuitenkin pääasiallisesti määrällisin menetelmin.

Tietoteknisen muutoksen myötä verkkokyselyiden käyttö tutkimuksessa on yleistynyt, kun vastaavasti postitse tai puhelimitse toteutettujen kyselyiden määrä on laskenut. Verkkokyselyn suosioon on vaikuttanut lisäksi sen avulla saavutettavat taloudelliset ja ajalliset säästöt. Verkkotutkimuksen käyttöä puoltaa myös tarjolla olevat lukuisat työkalut sekä se, että tutkimuksen tekeminen on sen avulla vaivatonta, mikäli tutkimuspopulaatio on jo valmiiksi tavoitettavissa esimerkiksi sähköisen rekisterin kautta. (Sarpila & Räsänen, 2013: 69–72.)

Tutkimusmenetelmäksi sähköinen kyselytutkimus oli tähän tutkimukseen luonnollinen valinta. Kohdejoukosta oli olemassa Opetushallituksen ylläpitämä rekisteri sähköpostiosoitteineen, mutta koska havaittiin, että kaikkien sähköpostiosoitteet eivät olleet rekisterissä ajan tasalla, ryhmää tavoiteltiin myös alan ammattijärjestöjen sosiaalisen median ja jäsenkirjeiden avulla.

6.2. Kysely auktorisoiduille kääntäjille

Tämän kyselyn tarkoituksena oli selvittää auktorisoitujen kääntäjien opintotaustoja, ammatillisia taustoja sekä ammatillista nykytilaa. Kyselytutkimus toteutettiin yhteistyössä Tampereen yliopiston väitöstutkijoiden Henrik Oksasen ja Miia Santalahden kanssa. Kyselyssä kerättiin aineistoa siis kahteen tarkoitukseen: tähän pro gradu -työhön sekä Oksasen ja Santalahden (2020) tutkimukseen, joka käsitteli laillisesti pätevien käännösten tekstilajeja sekä auktorisoidun kääntäjän ohjeiden käyttöä. Kyseinen artikkeli on saatavilla KäTu-symposiumin verkkojulkaisussa MikaELissa. Oksasen ja Santalahden käsittelemät tulokset on jätetty tämän tutkielman ulkopuolelle ja näin ollen tässä käsitellään ainoastaan niitä tuloksia, jotka liittyvät auktorisoitujen kääntäjien koulutustaustoihin, ammatinharjoittamistapoihin sekä auktorisoidun kääntäjän taidon ylläpitämiseen.

Tutkimus suoritettiin Webropol-kyselynä, joka oli vastaajille avoinna 5.12.2018–31.1.2019 välisen ajan. Kysely pilotoitiin ennen sen julkaisua. Pilottiryhmässä oli kuusi auktorisoitua kääntäjää, jotka antoivat palautetta kyselylomakkeesta sekä arvioivat siihen käyttämänsä ajan. Kyselylomaketta hiottiin vielä palautteen jälkeen ennen kuin se julkaistiin varsinaiselle kohderyhmälle.

Tutkimus suoritettiin Webropol-kyselynä. Kyselyn linkki lähetettiin vastaajille sähköpostitse sekä sosiaalisen median kanavien kautta. Linkki lähetettiin sähköpostitse auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnan tiedotteen mukana kaikille niille auktorisoiduille kääntäjille, joilla oli tiedotteen lähettämisen aikaan voimassa oleva sähköpostiosoite auktorisoitujen kääntäjien rekisterissä. Viestin välitti tutkintolautakunnan sihteeri. Tutkimuksen toteuttamiseen tarvittava tutkimuslupa saatiin auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnalta 7.5.2018.

Opetushallituksen ylläpitämästä rekisteristä löytyvät kaikki sellaiset henkilöt, joilla on auktorisoidun kääntäjän oikeudet. Huomioitava kuitenkin on, että rekisterissä ei ole eritelty niitä, jotka harjoittavat auktorisoitua kääntämistä tällä hetkellä, vaan se kattaa kaikki sellaisetkin kääntäjät, jotka eivät välttämättä enää tee laillisesti päteviä käännöksiä. Rekisteriä kyllä päivitetään, mutta rekisteristä löytyvän auktorisoidun kääntäjän on itse ilmoitettava rekisterin ylläpitäjälle yhteystietojen muutoksesta tai auktorisoidun kääntämisen lopettamisesta. Ruokosen (2018: 70) mukaan rekisterissä oli vuonna 2017 noin 1 900 auktorisoitua kääntäjää, joista yli 1 300:lla oli auktorisointi yhdessä kielisuunnassa ja 470:llä kahdessa

kielisuunnassa. Yli 90 prosentilla rekisteristä löytyvistä auktorisoiduista kääntäjistä oli siis auktorisointi enintään kahdessa kielisuunnassa (Ruokonen, 2018: 70).

Koska kävi ilmi, että kaikki auktorisoidut kääntäjät eivät olleet päivittäneet rekisteriin yhteystietojaan ja sähköpostiviesti ei näin ollen mennyt perille, auktorisoituja kääntäjiä yritettiin tavoittaa myös muin keinoin, kuten sosiaalisen median ammattilaisryhmien kautta. Tutkimuslinkkiä jaettiin sähköpostitse tutkintolautakunnan tiedotteen lisäksi SKTL:n ja KAJ:n (nyk. Kieliasiantuntijat ry) jäsenkirjeen mukana sekä ammattikäntäjien ja kääntämisestä kiinnostuneiden *Translat*-sähköpostituslistan kautta. Sosiaalisessa mediassa linkkiä jaettiin SKTL:n Facebook-sivuilla, Facebook-ryhmissä *Käännöstiede*, *Käännösratkaisuja ammattikäntäjille* ja *Kääntöpiirin alumnit* sekä tutkijoiden LinkedIn-tilien kautta.

Vastauksia kertyi lopulta 126, joista 122 vastaajalla oli oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä. Vastausprosentti ei ole iso, mikäli sitä vertaa Opetushallituksen rekisteristä löytyvään 1 900 auktorisoituun kääntäjään. Vastaajien määrä on kuitenkin lähellä niitä vastauslukuja, jotka tämän tutkimuksen kannalta keskeisimmissä aiemmissa tutkimuksissa saatiin. Savajan (1983) valantehneitä kääntäjiä koskevassa selvityksessä vastausten määrä oli 114 ja Hietasen (2005) virallisia kääntäjiä koskevassa väitöstutkimuksessa 96. Lisäksi Ruokosen (2018) kääntäjille suunnatussa kyselyssä auktorisoitujen kääntäjien osuus 450 vastaajasta oli 146, joten tämän tutkimuksen tulosten voidaan katsoa olevan näiltä osin vertailukelpoisia.

7. Tulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset. Tulokset on jaoteltu teemoittain siten, että ensiksi alaluvussa 6.1. käsitellään vastaajien taustatiedot, jonka jälkeen alaluvussa 6.2. tarkastellaan auktorisoidun kääntämisen luonnetta. Alaluvussa 6.3. syvennyttään auktorisoidun kääntäjän tutkintoon ja lopuksi alaluvussa 6.4. nostetaan esille muutamia mielenkiintoisia havaintoja vastaajien taustatekijöiden avulla.

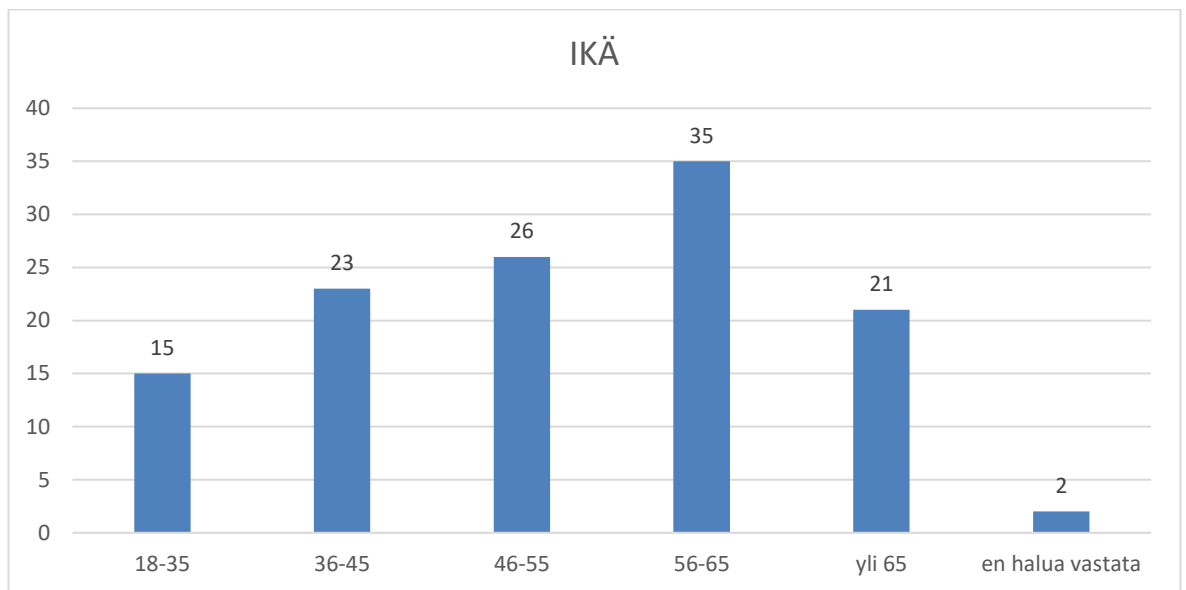
Kyselyyn vastasi yhteensä 126 henkilöä. Kyselyn aluksi vastaajilta kysyttiin, onko heillä oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä. Ensimmäisen kysymyksen tarkoituksena oli erotella vastaajien joukosta pois sellaiset mahdolliset vastaajat, joilla ei ole oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä. Mikäli vastaaja vastasi ensimmäiseen kysymykseen kyllä, hän pääsi jatkamaan kyselyssä eteenpäin auktorisoiduille kääntäjille tarkoitettuihin kysymyksiin. Mikäli vastaajalla ei ollut oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä, hänen kyselynsä ohjautui tarkentavaan kysymykseen, jonka jälkeen kysely päättyi siihen.

Vastaajista 122:lla oli oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä. Neljä vastaajaa kertoi, ettei heillä ole auktorisoidun kääntäjän oikeutta. Näiltä neljältä vastaajalta kysyttiin vielä vapaaehtoinen tarkennus siihen, miksi heillä ei ole oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä. Vastaajista kaksi kertoi etteivät he ole kiinnostuneita auktorisoidusta kääntämisestä tai että se ei ole heidän omaa alaansa ja yksi, että hän oli ulkomaille muuton takia menettänyt oikeutensa. Yksi vastaajista ei halunnut tarkentaa vastaustaan.

Seuraavissa tutkimustuloksia käsittelevissä alaluvuissa termillä *kaikki vastaajat* viitataan niihin 122 vastaajaan, jotka tutkimuksen alussa ilmoittivat, että heillä on oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä ja jotka näin ollen pystyivät suorittamaan kyselyn loppuun asti.

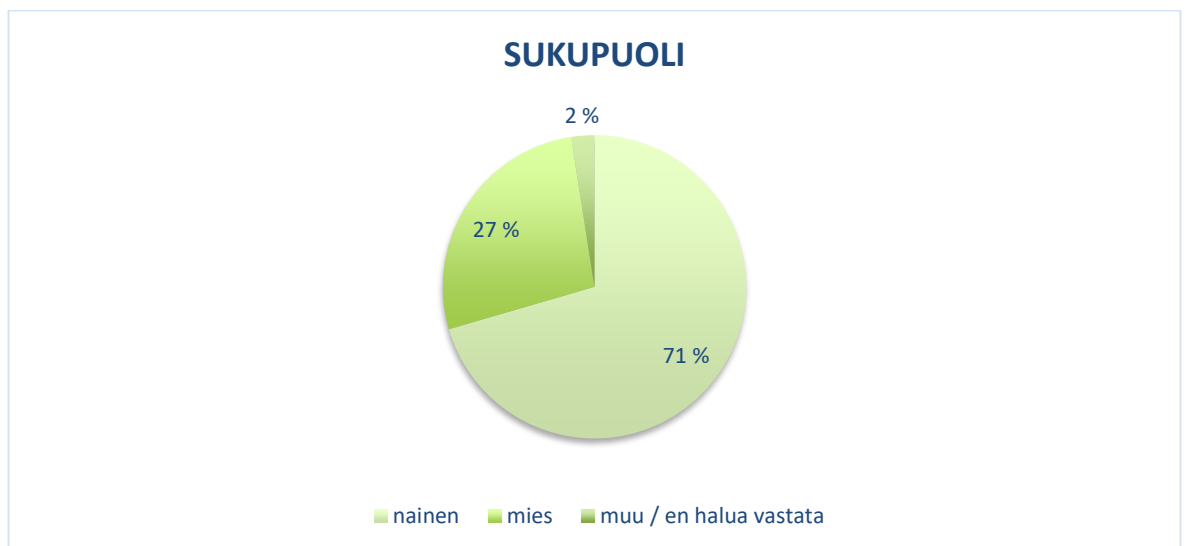
7.1. Taustatiedot

Tässä luvussa esitellään vastaajien taustatiedot. Taustatietoina vastaajilta selvitettiin ikä, sukupuoli, äidinkieli ja koulutus. Iän selvittämiseksi vastaajan tuli valita omalle iälleen sopiva kategoria vastausvaihtoehdoista. Vastaajalla oli lisäksi mahdollisuus jättää halutessaan vastaamatta kysymykseen. Ikäjakaumaa voi tarkastella alla olevasta kuviosta 1.

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma, kaikki vastaajat (n=122)

Vastaajien (n=122) joukossa oli eniten 56–65-vuotiaita. Tähän ikäluokkaan lukeutui 29 prosenttia vastaajista (n=35). Seuraavaksi suurin ikäluokka oli 46–55-vuotiaat, mikä oli 21 prosenttia (n=26) vastaajista ja sitä seuraava 36–45-vuotiaat, joita vastaajista oli 19 prosenttia (n=23). 17 prosenttia vastaajista (n=21) kuului ikäluokkaan yli 65-vuotiaat. Vastaajien joukossa oli vähiten alle 36-vuotiaita vastaajia, joita oli 12 prosenttia (n=15). Kaksi prosenttia (n=2) vastaajista ei halunnut ilmoittaa ikäryhmäänsä.

Kuvio 2. Vastaajien sukupuolijakauma, kaikki vastaajat (n=122)

Kuviossa 2 on havainnollistettu vastaajien sukupuolijakaumaa. Vastaajista huomattava enemmistö, eli 71 prosenttia (n=86) oli naisia. Miesvastaajia oli 27 prosenttia (n=33) kaikista

kyselyyn vastanneista auktorisoiduista kääntäjistä. Kaksi prosenttia (n=3) vastaajista oli muunsukupuolisia tai eivät halunneet ilmoittaa sukupuoltaan.

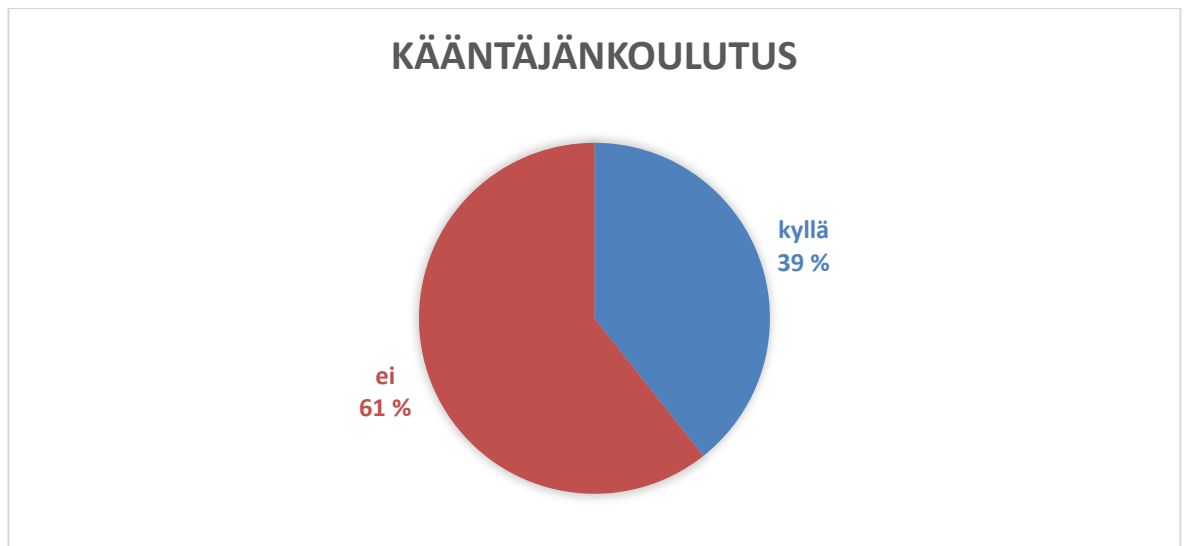
Vastaajien äidinkielten jakaumaa voi tarkastella taulukosta 1. Vastaajan tuli luetella kaikki äidinkielsä, mikäli hänellä oli niitä useita. Tässä jaottelussa vastaajat, joilla oli useampi äidinkieli tai kotikieli, on laskettu yhtä moneen kategoriaan kuin kieliä oli vastauksessa mainittu. Äidinkielellä viitataan tässä yhteydessä myös mahdolliseen kotikieleen, joka ei välttämättä ole vastaajan virallinen äidinkieli.

Taulukko 1. Vastaajien äidinkielet

ÄIDINKIELI	
suomi	100
ruotsi	9
venäjä	6
viro	3
englanti	3
saksa	3
puola	2
muu	5
yhteensä	131

Sadan vastaajan yhtenä äidinkielenä oli suomi. Yhdeksän vastaajan yhtenä äidinkielenä oli ruotsi ja kuuden venäjä. Viro, englanti ja saksa olivat kukin kolmen vastaajan äidinkielenä ja puola kahden vastaajan äidinkielenä. Viisi vastaajaa oli maininnut jonkin muun äidinkielen kuin edellä mainitut kielet. Äidinkieliä ilmoitettiin yhteensä 131 kappaletta.

Jotta voitiin selvittää, minkälainen koulutustausta auktorisoidulla kääntäjällä oli, vastaajan tuli antaa tiedoksi kaikki tähänastiset koulutuksensa, niiden tutkintotasot, suuntautumiset, pää- ja sivuaineet sekä mahdolliset muut koulutukset. Vastaukset on jaettu kahteen pääkategoriaan, joiden perusteella seuraavat tulokset on selvitetty. Nämä kategoriat ovat kääntäjänkoulutus ja muu kuin kääntäjänkoulutus.

Kuvio 3. Kääntäjänkoulutus, kaikki vastaajat (n=122)

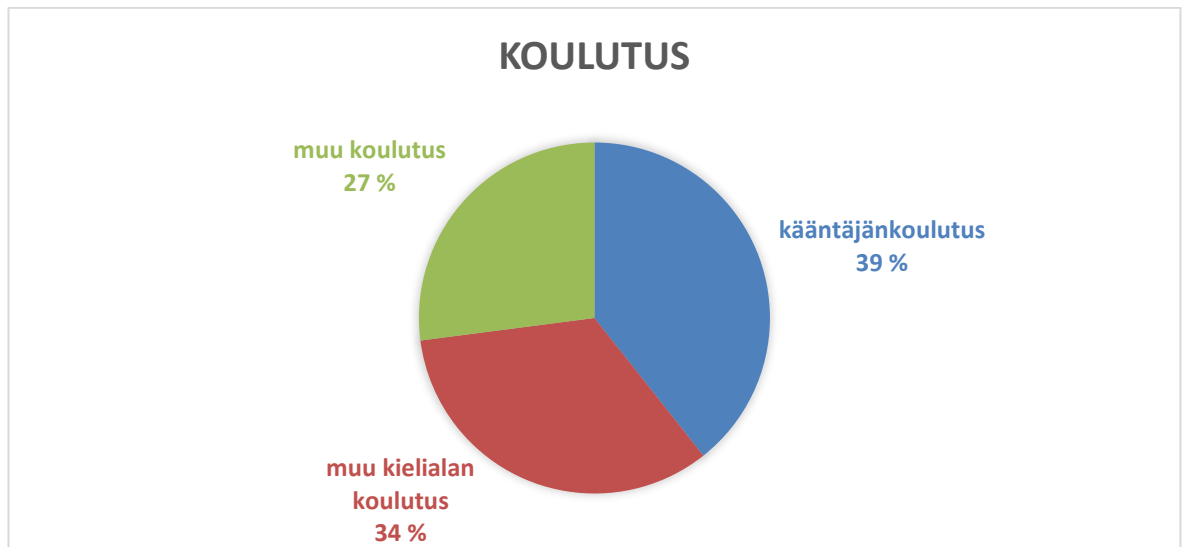
Kuten kuvio 3 ilmenee, vastaajista 39 prosentilla (n=48) oli kääntäjänkoulutus ja 61 prosentilla (n=74) jokin muu koulutus. Kääntäjänkoulutukseksi katsotaan tässä tutkimuksessa käännöstieteiden (kääntäminen ja tulkkaus tai vastaava) opiskeleminen pää- tai sivuaineena jossain koululaitoksessa, kuten ammattikoulussa, kieli-instituutissa, yliopistossa. Kääntäjänkoulutuksen hankkineiden ryhmään luokiteltiin tässä vain ne, joilla oli loppuun suoritettu tutkinto tai sivuainekokonaisuus. Pelkästään auktorisoidun kääntäjän tai vastaavan aiemman tutkinnon suorittaminen ei myöskään vielä johtanut siihen, että vastaaja katsottiin kuuluvan kääntäjänkoulutusta saaneeksi.

Kuvio 4. Muu kuin kääntäjänkoulutus, (n=74)

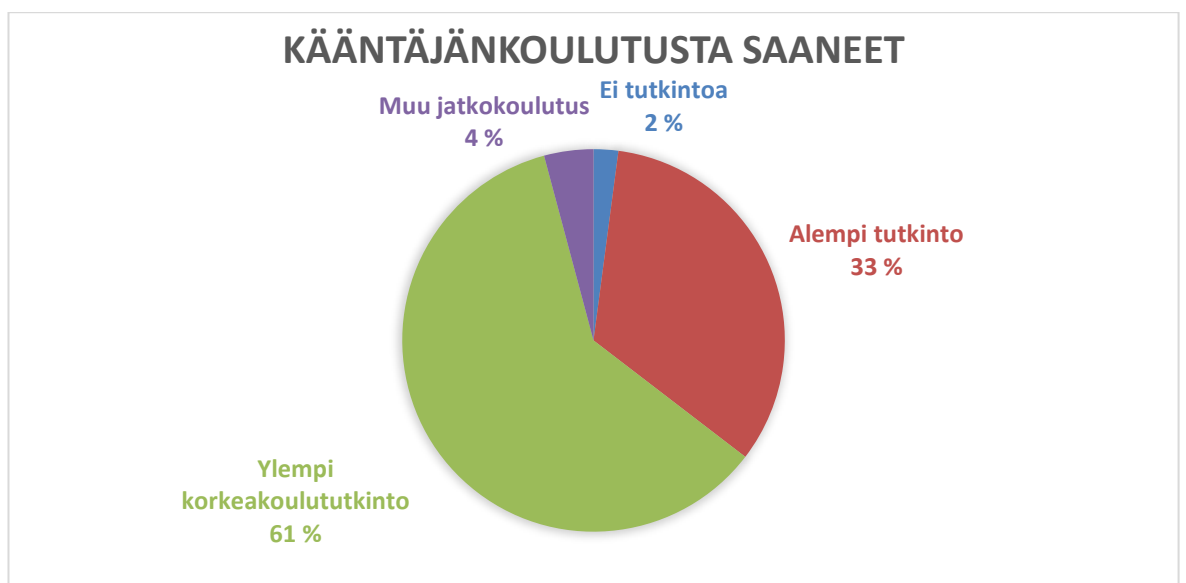
Kuten kuvio 4 ilmenee, yli puolella (n=41) muun kuin kääntäjänkoulutuksen saaneista (n=74) koulutustaustana oli muu kielialan koulutus. Tähän ryhmään on luettu kaikki, jotka

ovat opiskelleet kieliaineita pää- tai sivuaineena jossain koululaitoksessa, kuten ammattikoulussa, kieli-instituutissa, yliopistossa. Vastaajista 45 prosentilla (n=33) oli hankittuna muu koulutus kuin kieli- tai käännösalan koulutus. Alla olevasta kuviosta 5 voi tarkastella kokonaisjakaumaa kääntäjänkoulutuksen, kielialan koulutuksen ja muun koulutuksen saaneiden välillä.

Kuvio 5. Koulutusjakauma, (n=122)

Kuvio 5 havainnollistaa kaikkien kyselyyn vastanneiden auktorisoitujen kääntäjien koulutusjakauman (n=122). Eniten vastaajien joukossa oli kääntäjänkoulutuksen saaneita. Tästä joukosta heitä oli 39 prosenttia (n=48). Muu kielialan koulutus oli 34 prosentilla (n=41) ja muu koulutus 27 prosentilla (n=33).

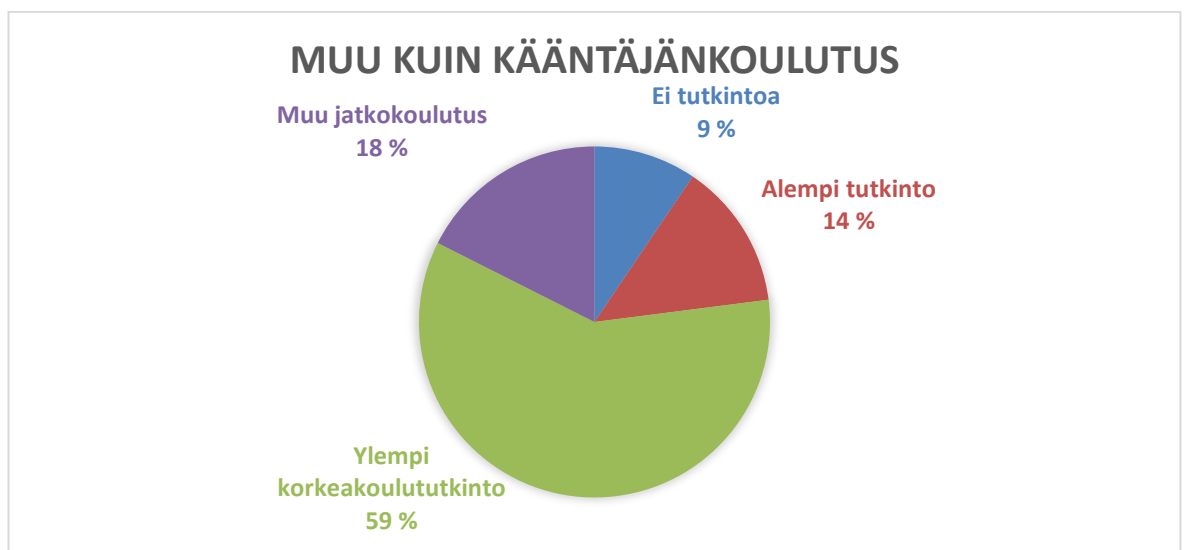

Kuvio 6. Kääntäjänkoulutusta saaneiden tutkintojakauma, (n=48)

Kuten kuvioista 6 ilmenee, 47 vastaajaa eli lähes kaikki kääntäjänkoulutusta saaneista (n=48) oli suorittanut tutkintonsa loppuun. Tästä joukosta vain yhdellä vastaajalla ei ollut tutkintoa. Vastaaja luokiteltiin tähän ryhmään, mikäli hän oli opiskellut käännöstieteitä jossain oppilaitoksessa, mutta ei ollut hankkinut siitä tutkintoa tai ei ollut suorittanut tutkintoaan loppuun asti. Vastaajat on jaoteltu luokkiin korkeimman kääntäjänkoulutusta sisältävän tutkintonsa perusteella.

Noin kolmanneksella (n=16) kääntäjänkoulutusta saaneista vastaajista oli alan alempi tutkinto. Alemmaksi tutkinnoksi katsotaan tässä tutkimuksessa alan ammattikoulututkinto, kieli-instituutin tutkinto (esim. DKK), alempi korkeakoulututkinto tai muu vastaava tutkinto Suomesta tai ulkomailta. Mikäli vastaaja oli suorittanut käännöstieteiden opintoja alemmassa tutkinnossaan, mutta suorittanut sitten lisäksi korkeamman tutkinnon joltain muulta alalta, luettiin hänet tässä tapauksessa alemman tutkinnon suorittaneiden ryhmään. Jaottelu on tehty tällä tavalla siksi, että vastausten perusteella voidaan arvioida nimenomaan käännösalan opintoja sisältävän tutkinnon tasoa.

Kääntäjänkoulutusta saaneista yli puolella (n=29) oli alan ylempi korkeakoulututkinto. Ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi katsotaan maisterintutkinto, ylempi ammattikorkeakoulututkinto tai muu vastaava tutkinto Suomessa tai ulkomailla. Neljä prosenttia (n=2) vastaajista oli suorittanut muun jatkokoulutuksen. Tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi tohtorin tutkinnon suorittaneet ja lisenssiaatit.

Kuvio 7. Muiden kuin kääntäjänkoulutuksen saaneiden tutkintojakauma, (n=74)

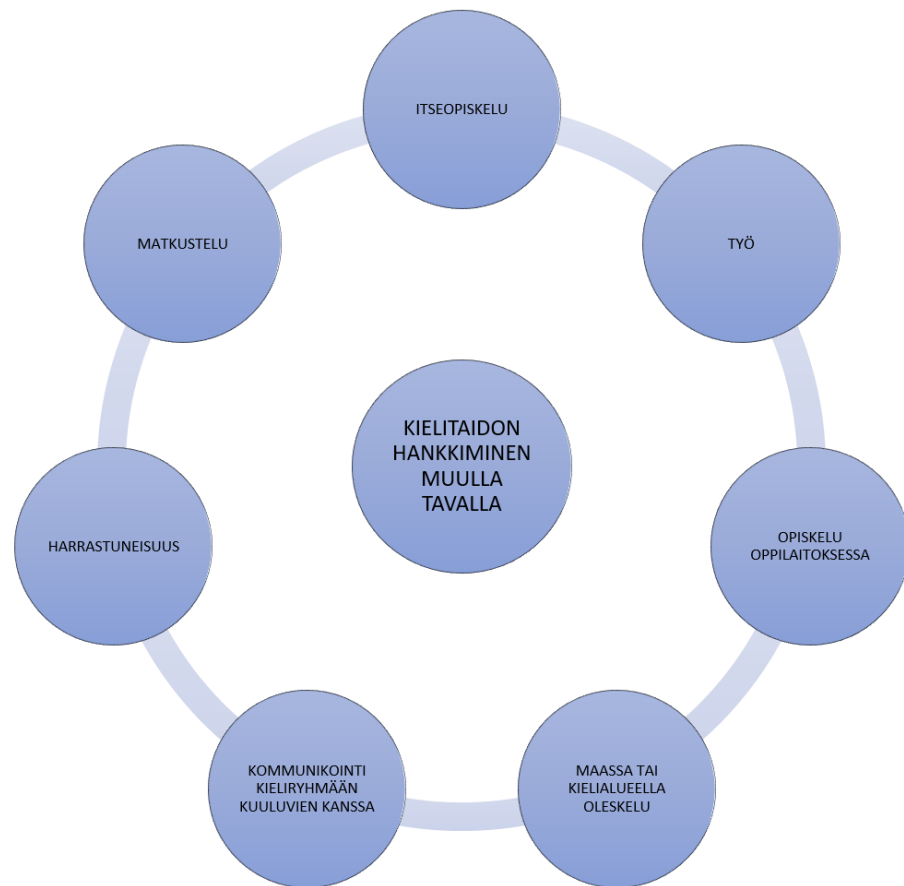
Kuviosta 7 voidaan havaita, että yhdeksällä prosentilla (n=7) muun kuin kääntäjänkoulutuksen saaneista vastaajista ei ollut mitään suoritettua tutkintoa. Tähän ryhmään lukeutuvat sellaiset vastaajat, joilla ei vastausten perusteella ollut suoritettuna minkäänlaista ammattitutkintoa Suomessa tai ulkomailla. Ryhmään lukeutuvat näin ollen myös peruskoulun, lukion tai vastaavan koulun Suomessa tai ulkomailla käyneet vastaajat.

Alemman tutkinnon oli suorittanut vastaajista 14 prosenttia (n=10) ja ylemmän korkeakoulututkinnon 59 prosenttia (n=44). Lähes viidesosa (n=13) muun kuin kääntäjänkoulutuksen saaneista vastaajista oli puolestaan suorittanut jonkun muun jatkokoulutuksen, kuten tohtorin tai lisensiaatin tutkinnon.

Kyselyssä selvitettiin myös, missä ja miten vastaajat olivat hankkineet kielitaitonsa. Vastajan piti valita vastausvaihtoehdoista niin monta kuin on tarpeen. Vastauksia annettiin yhteensä 299 kappaletta. 48 vastaajaa oli hankkinut kielitaitonsa opiskelemalla käännöstieteitä ja 47 opiskelemalla kielitieteitä. 61 vastaajaa oli oppinut kieltä opiskelemalla ulkomailla ja neljä vastaajaa kielikylypikoulussa. Kansainvälistä koulua oli käynyt 7 vastaajaa ja vastaajista 29 oli kaksi- tai monikielisestä kodista. 56 vastaajaa oli kartuttanut kielitaitoa työskentelemällä ulkomailla ja 49 vastaajaa muulla tavalla.

Vastauksia oli mahdollista tarkentaa avoimessa kentässä, minkä teki 54 vastaajaa. Näiden tarkennusten joukosta esille nousi muun muassa seuraavia seikkoja: Käännöstieteitä opiskelleista 40 oli lukenut kieliä Suomen eri yliopistoissa tai kieli-instituuteissa, yksi oli opiskellut käännöstieteitä perehtymällä alan kirjallisuuteen ja kaksi oli opiskellut käännöstieteitä ulkomailla. Ulkomailla työskennelleet vastaajat olivat asuneet eri puolilla maapalloa ja oppineet paikallista kieltä käyttämällä kieltä työssään. Kuudentoista vastaustaan tarkentaneen kaksi- tai monikielisen kodin edustajan kodeissa puhuttiin yhteensä kymmentä eri kieltä. Kaiken kaikkiaan vastaustaan tarkentaneista 32 oli opiskellut eri kielialueita suomalaisissa yliopistoissa. Viisi vastaajaa oli opiskellut kielitieteitä ulkomailla, ja heistä yhtä vaille kaikki olivat suorittaneet kyseiset opintonsa yliopistossa. Ulkomailla opiskellen kielitaitonsa hankkineiden vastauksien perusteella selvästi yleisimmät opiskelupaikat olivat Ranska, Saksa, Venäjä ja englanninkieliset alueet, kuten Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat.

Muulla tavalla kielitaitonsa hankkineiden vastauksista voitiin tunnistaa seitsemän eri kategoriaa, joilla he olivat hankkineet kielitaitonsa. Nämä kategoriat havainnollistetaan seuraavassa kuvassa.

Kuvio 8. Kielitaidon hankkiminen muulla tavalla

Vastaajat olivat siis oppineet kieltä pääasiallisesti työn tai opiskelun kautta, itseopiskeluna, oleskelemalla maassa tai kyseisen kielen kielialueella, olemalla tekemisissä kieliryhmään kuuluvien ihmisten kanssa taikka matkustelemalla. Kieltä oli opittu myös harrastuneisuuden avulla. Harrastuneisuuteen on luettu esimerkiksi kirjojen lukeminen ja medioiden seuraaminen.

7.2. Auktorisoidun kääntämisen luonne

Kyselyn avulla selvitettiin auktorisoidun kääntämisen luonnetta vastaajan työelämässä eli harjoittiko vastaaja auktorisoitua kääntämistä pää- vai sivutoimisesti ja miksi hän harjoitti toimintaa juuri valitsemallaan tavalla. Kyselyssä selvitettiin myös, mitä muuta toimintaa vastaaja harjoitti auktorisoidun kääntämisen ohella, mikäli jälkimmäinen ei ollut päätoimista. Lisäksi kysyttiin, miten vastaaja ylläpitää auktorisoidun kääntäjän taitoaan.

Auktorisoidun kääntämisen pää- ja sivutoimisuutta selvitettiin tutkimuksessa kahden eri kysymyksen avulla. Toisessa kysymyksessä kysyttiin, harjoittiko vastaaja auktorisoitua

kääntämistä päätoimisesti vai sivutoimisesti. Toisessa taas pyydettiin vastaajaa arvioimaan, kuinka monta prosenttia viikkotyöajasta kului auktorisoitujen käännösten tekemiseen.

Pää- ja sivutoimisuutta selvittävän kysymyksen asettelu oli hieman epäselvä ja moni vastaaja oli ajatellut kysymyksessä kysyttävän vastaajan päätoimisuutta kääntäjänä eikä siis nimenomaan *auktorisoituna* kääntäjänä, jota kysymyksen avulla alun perin pyrittiin selvittämään. Pää- ja sivutoimisuus pystyttiin kuitenkin selvittämään avoimeen kenttään jätettyjen kommenttien perusteella sekä sen perusteella, kuinka ison osan viikkotyöajastaan vastaaja ilmoitti käyttävänsä auktorisoituihin käännöksiin.

Kuvio 9. Auktorisoidun kääntämisen pää- ja sivutoimisuus, kaikki vastaajat (n=122)

Suurimmalle osalle vastaajista (n=118) auktorisoitu kääntäminen oli sivutoimista. Vain kolme prosenttia vastaajista (n=4) ilmoitti toimivansa auktorisoituna kääntäjänä päätoimisesti. Auktorisoitu kääntäminen on tässä tutkimuksessa luokiteltu päätoimiseksi, mikäli vastaaja ilmoitti käyttävänsä viikkotyöajastaan yli puolet laillisesti päteviin käännöksiin tai hän perusteli sitä muilla tavoin, esimerkiksi avoimessa vastauksessa ilmoitettiin laillisesti pätevien käännösten osuudeksi 50 prosenttia vuositasolla.

Tutkimuksen avulla pyrittiin lisäksi selvittämään tarkemmin, kuinka iso osa vastaajan työajasta kului laillisesti pätevien käännösten tekemiseen. Vastaajia pyydettiin antamaan laillisesti pätevien käännösten tekemiseen viikoittain käyttämänsä aika prosentteissa. Vastausvaihtoehtoina olivat prosenttiluvut kymmenen prosentin välein. Vastaajan oli myös mahdollista tarkentaa vastaustaan avoimeen kenttään. Kysymyslomakkeessa alin prosenttiluku oli epähuomiossa asetettu alkamaan 10 prosentista, eikä vastaajalla ollut mahdollisuutta antaa kymmentä prosenttia pienempää lukua. Avoimeen kenttään tuli kuitenkin useita tarkennuksia juuri alimman prosenttiluvun valinneilta vastaajilta, minkä avulla pystyttiin selvittämään,

kuinka iso osa näistä vastaajista käytti todellisuudessa alle 10 prosenttia työajastaan laillisesti päteviin käännöksiin.

Kuvio 10. Laillisesti pätevien käännösten määrä viikkotyöajasta, kaikki vastaajat (n=122)

Kuten kuvio 9 selviää, suurin osa eli 88 prosenttia (n=107) vastaajista kertoi käyttävänsä viikoittaisesta työajastaan 10 prosenttia laillisesti pätevien käännösten tekemiseen. 4 prosenttia vastaajista (n=5) käytti työajastaan 20 prosenttia laillisesti pätevien käännösten tekemiseen. Kolmen prosentin (n=4) työajasta noin 30 prosenttia kului laillisesti päteviin käännöksiin ja yksi prosentti (n=2) arvioi käyttävänsä niihin noin 40 prosenttia viikkotyöajastaan. Neljä vastaajaa ilmoitti laativansa laillisesti päteviä käännöksiä viikkotyöajastaan 50 prosenttia tai enemmän. Yksikään vastaaja ei ilmoittanut käyttävänsä koko työaikaansa laillisesti pätevien käännösten tekemiseen.

52 prosenttia (n=56) niistä vastaajista, jotka ilmoittivat käyttävänsä kymmenen prosenttia viikkotyöajastaan laillisesti pätevien käännösten tekemiseen, ilmoittivat avoimessa kentässä käyttävänsä todellisuudessa alle 10 prosenttia viikkotyöajastaan kyseisiin käännöksiin. Näiden joukossa oli myös sellaisia, jotka eivät tehneet ollenkaan auktorisoituja käännöksiä.

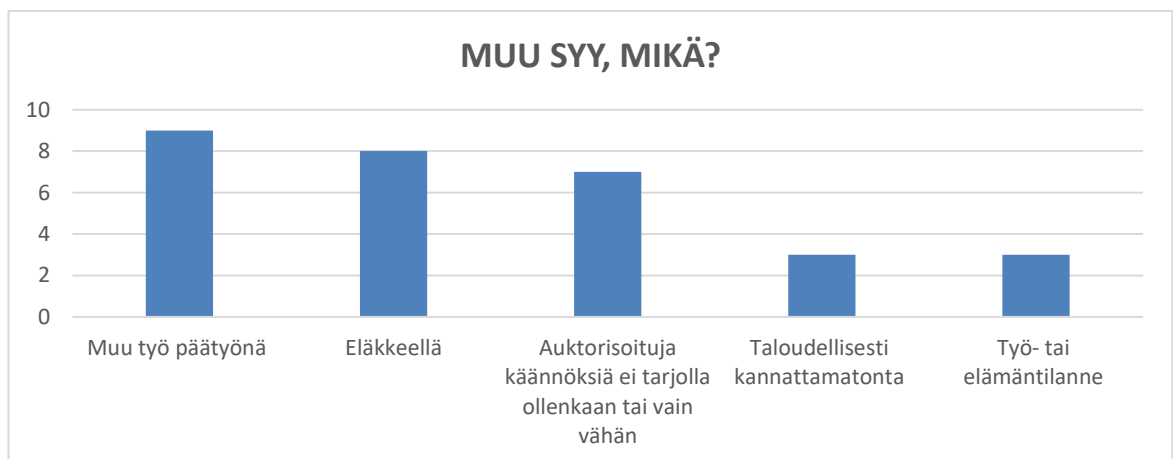
Avoimeen kenttään annettiin yhteensä 73 kommenttia. Useissa avoimen kentän kommentteissa vastaajat huomauttivat, että auktorisoitujen käännösten määrä vaihteli suuresti viikosta toiseen ja ajanjaksosta toiseen. Auktorisoituja käännöksiä saattoi olla jopa sata prosenttia viikkotyömäärästä ja toisinaan ei ollenkaan. Joku ilmoitti tekevänsä vain muutaman käännöksen vuodessa ja toinen ilmoitti, ettei auktorisoituja käännöksiä ollut läheskään viikoittain. Tämän kysymyksen kohdalla on huomioitava, että kysymyksessä kysyttiin nimenomaan vastaajan työajastaan laillisesti päteviin käännöksiin käyttämänsä aika, ei siis sitä, kuinka iso osa hänen mahdollisista käännöstöistänsä oli laillisesti päteviä käännöksiä.

Auktorisoituina kääntäjinä toimii muunkin kuin käännoalan ammattilaisia, joten joukossa on oletettavasti myös sellaisia, joiden työaika koostuu muusta kuin käännoistyöstä. Jotta voitiin selvittää auktorisoidun kääntämisen luonnetta sivu- tai päätoimisena työnä huolimatta vastaajan mahdollisesta muusta päätyöstä, kysymyksessä kysyttiin auktorisoinnilla vahvistettavien käännosten määrää nimenomaan kokonaistyöajasta.

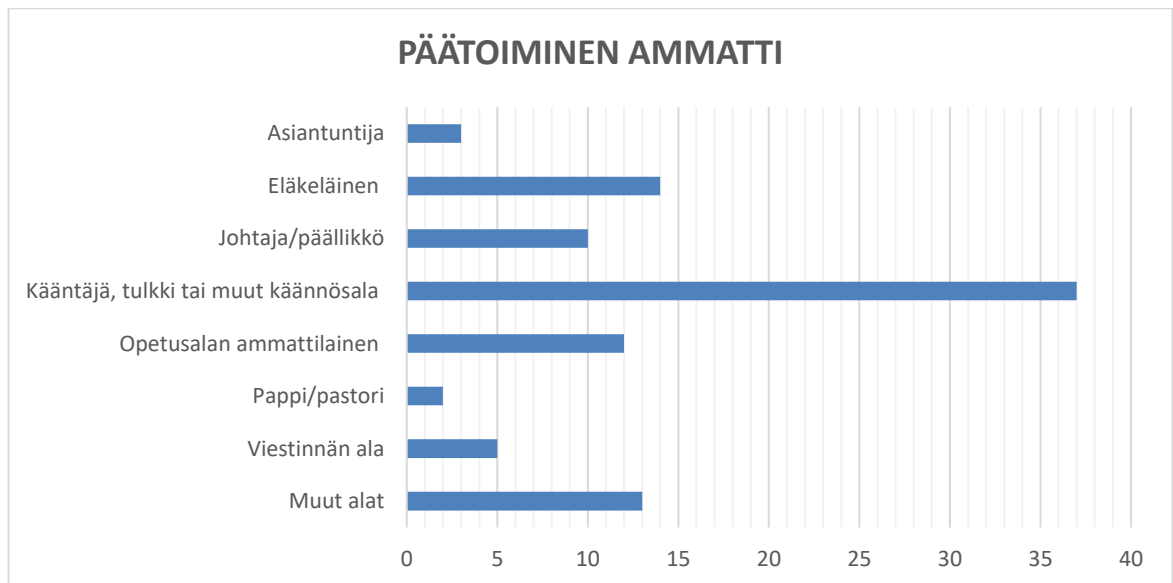
Kuvio 11. Sivutoimisuuden syy

Vastaajista 97 prosenttia (n=118) ilmoitti harjoittavansa auktorisoitua kääntämistä sivutoimisesti. Auktorisoituna kääntäjänä sivutoimisesti toimivilta vastaajilta kysyttiin tarkemmin sivutoimisuuden syytä. Vastaajan tuli valita niin monta vaihtoehtoa kuin hänen mielestään oli tarpeen. Vastausvalintoja tehtiin 119. Vastaajista 44 ilmoitti haluavansa auktorisoidun kääntämisen sijaan tehdä jotain muuta työtä päätoimisesti. Niin ikään 44 vastaajaa ilmoitti, ettei töitä ole riittävästi (pelkästään) auktorisoituna kääntäjänä. 31 vastaajaa perusteli sivutoimisuuttaan muilla syillä. Näitä syitä tarkennettiin avoimeen vastauskenttään.

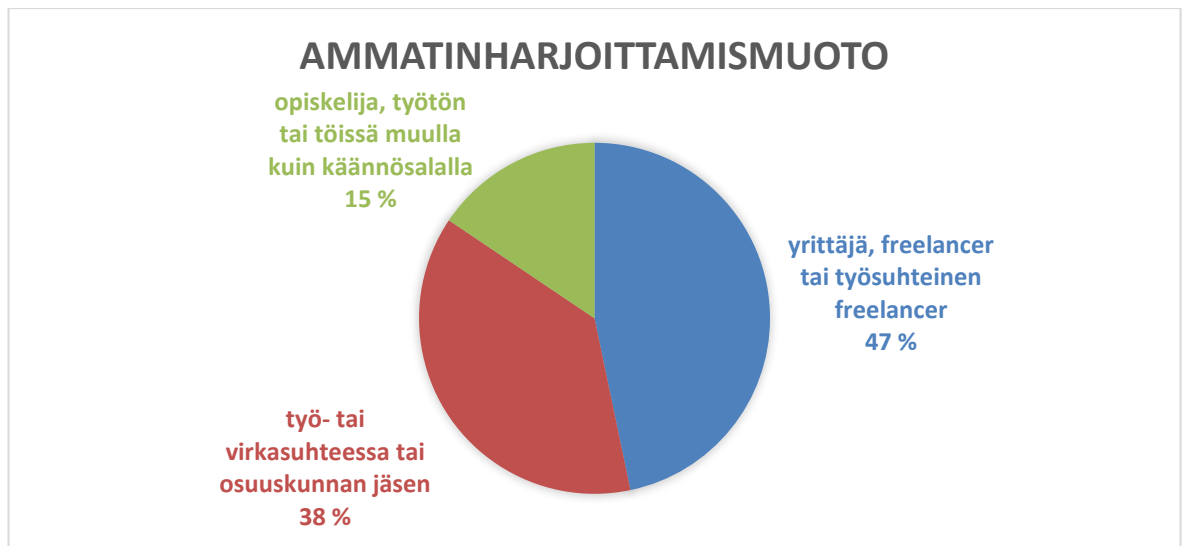
Kuvio 12. Sivutoimisuuden muu syy

Yhtä vaille kaikki sivutoimisuutta muulla syyllä perustelleet vastaajat (n=30) tarkensivat vastaustaan avoimeen vastauskenttään. Näistä vastaajista yhdeksällä vastaajalla oli jokin muu työ päätyönä ja kahdeksan vastaajaa kertoi olevansa jo eläkkeellä. Seitsemän vastaajaa kertoi, että heidän työssään ei joko ole laillisesti päteviä käännöksiä tarjolla tai niitä on vain vähän. Kolmen vastaajan mielestä olisi taloudellisesti kannattamatonta tehdä päätyöksi pelkästään auktorisoitua kääntämistä. Kolme vastaajaa perusteli sivutoimisuuttaan mm. työ- tai elämäntilanteellaan.

Kuvio 13. Sivutoimisena toimivan auktorisoidun kääntäjän päätoiminen ammatti

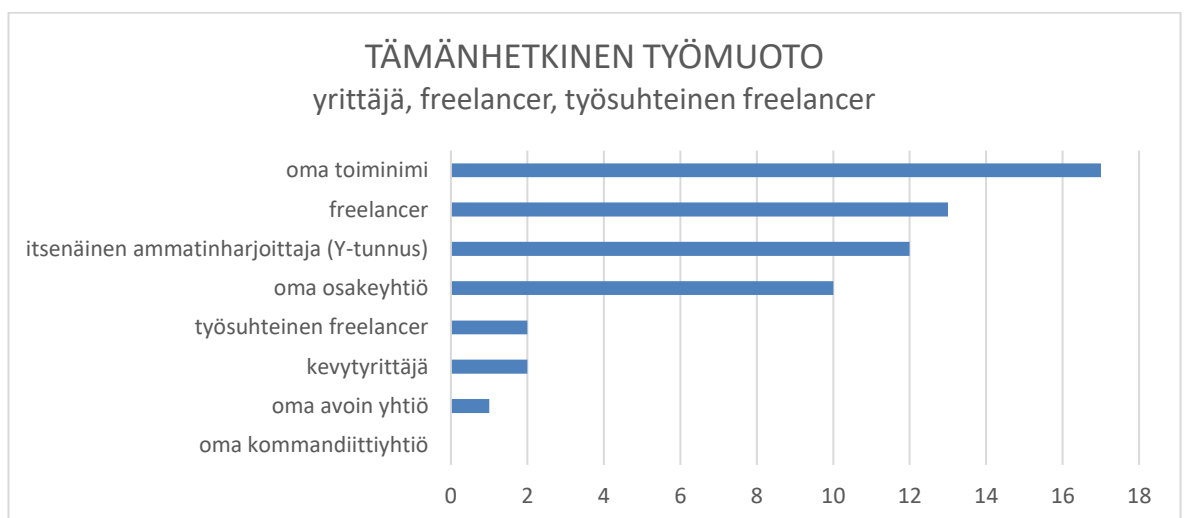
Sivutoimisesti laillisesti päteviä käännöksiä tekevilta kysyttiin lisäksi avoimella kysymyksellä, että mitä ammattia he harjoittavat päätoimisesti. Vastaus jätettiin avoimeen vastauskenttään. Vastauksia annettiin 96 kappaletta. 37 vastaajan päätoiminen ammatti oli erilaiset kääntäjän ja tulkin tehtävät tai käännösalan muut tehtävät. Tähän ryhmään on laskettu myös kaikki sellaiset henkilöt, joiden päätoimisen työn katsottiin vastauksen perusteella olevan suurelta osin käännösosalalla. Vastaajista 14 oli eläkeläisiä. Eläkeläisistä 11 vastaustaan tarkentanutta oli toiminut lääkärinä, kaupallisella alalla, opetuslalla taikka viestinnän alalla. Vastaajista 12 oli opetusalan ammattilaisia ja kolme toimi asiantuntijatehtävissä. Opetusalan ammattilaisiksi on tässä tutkimuksessa laskettu eri alojen opettajat, mukaan lukien myös professorit. Viisi vastaajaa ilmoitti olevansa töissä viestinnän alalla ja kymmenen vastaajaa toimi johtotehtävissä erilaisilla aloilla. Vastaajista kaksi toimi pappina tai pastorina. Muita yksittäisiä aloja mainittiin 13.

Kuvio 14. Ammatinharjoittamismuoto, kaikki vastaajat (n=122)

Tutkimuksessa selvitettiin auktorisoitujen kääntäjien ammatinharjoittamismuotoa. Vastajista lähes puolet (n=57) kertoi toimivansa yrittäjänä, freelancerina tai työsuhteisena freelancerina. 38 prosenttia (n=46) ilmoitti olevansa työ- tai virkasuhteessa taikka osuuskunnan jäsen ja 15 prosenttia (n=19) opiskelija, työtön tai töissä muulla kuin käännösosalalla. Vastajan tuli valita parhaiten tämänhetkistä työllisyystilannetta kuvaava vaihtoehto pudotusvalikosta. Kysymyksessä ei ollut huomioitu eläkeläisiä omana ryhmänään, joten eläkeläisiksi identifioituvat ovat jakautuneet valintansa perusteella näihin kolmeen edellä mainittuun kategoriaan.

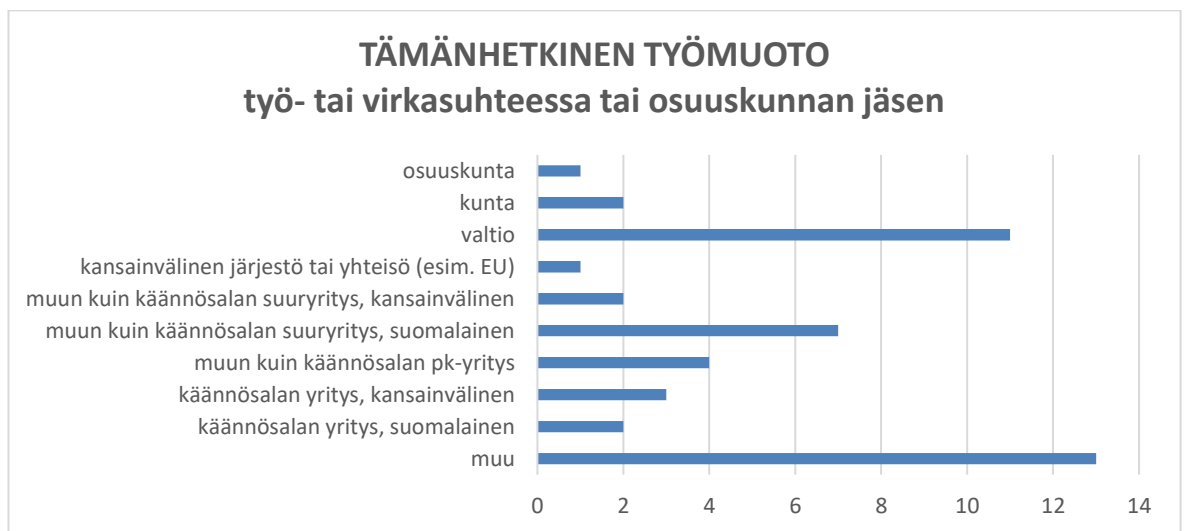
57 vastaajaa ilmoitti ammatinharjoittamismuodokseen yrittäjä, freelancer tai työsuhteinen freelancer. Vastajia pyydettiin tarkentamaan valintaansa jatkokysymyksessä, jossa heidän tuli valita annetuista vaihtoehdoista tämänhetkistä työmuotoa parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Kuvio 15. Yrittäjän, freelancerin ja työsuhteisen freelancerin työmuoto

17 vastaajaa ilmoitti tämänhetkiseksi työmuodokseen oman toiminimen ja 10 vastaajaa oman osakeyhtiön. 13 vastaajaa toimi freelancerina ja kaksi työsuhteisena freelancerina freelancer-verokortilla. Huomattakoon tässä, että freelancer-verokortti poistui vuonna 2019, mutta kyselyn toteuttamisen aikaan erillinen freelance-verokortti oli vielä olemassa. Vastaa- jista kaksi toimi kevytyrittäjänä ja 12 itsenäisenä ammatinharjoittajana (y-tunnus). Yhdellä vastaajalla oli oma avoin yhtiö.

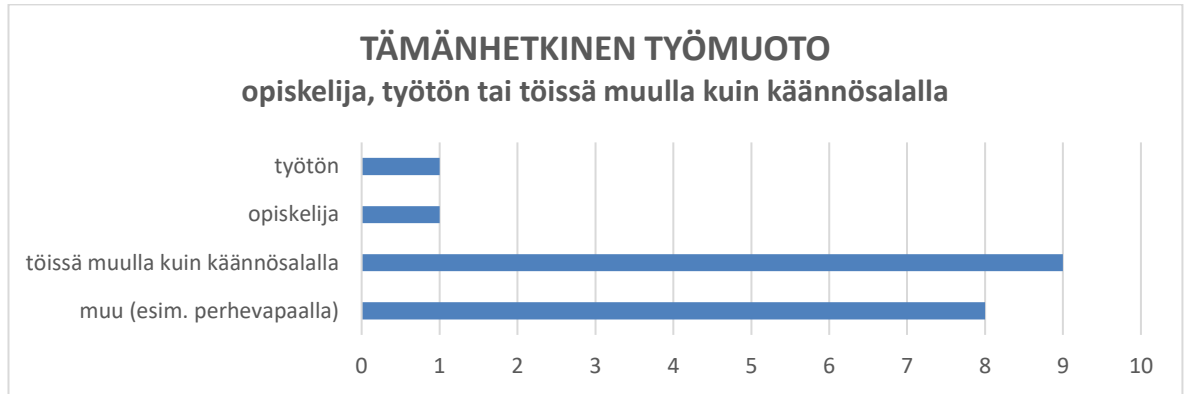
46 vastaajaa ilmoitti olevansa työ- tai virkasuhteessa tai osuuskunnan jäsen, kun heiltä tie- dusteltiin heidän tämänhetkistä ammatinharjoittamismuotoaan. Tämän vaihtoehdon valin- neilta tiedusteltiin lisäksi jatkokysymyksessä heidän tämänhetkistä työnantajansa.

Kuvio 16. Työ- tai virkasuhteisen työmuoto

Niiden vastaajien joukosta, jotka ilmoittivat olevansa työ- tai virkasuhteessa taikka osuus- kunnan jäseniä, 11 vastaajalla työnantaja oli valtio. Seitsemän vastaajan työnantaja oli suo- malainen muu kuin käänñosalan suuryritys. Suuryritykseksi katsotaan sellainen yritys, jolla on yli 250 työntekijää. Neljä vastaajaa oli työllistynyt muun kuin käänñosalan pk-yritykseen. Pk-yritykseksi katsotaan sellainen yritys, jolla on enintään 250 työntekijää. Kolme vastaajaa oli työllistynyt kansainväliseen käänñosalan yritykseen ja kaksi suomalaiseen käänñosalan yritykseen. Niin ikään kahdella työnantajana oli kunta, ja edelleen kahdella kansainvälinen muu kuin käänñosalan suuryritys. Yhtä vastaajaa työllisti osuuskunta. Yksi vastaaja oli työl- listynyt kansainväliselle järjestölle tai yhteisölle (esim. EU). 13 vastaajaa ilmoitti työnanta- jakseen jonkin muun tahon, joista kuuden työnantaja oli yliopisto tai ammattikorkeakoulu, neljän vastaajan työnantajana oli järjestö tai yhdistys ja kolmen vastaajan joku muu taho.

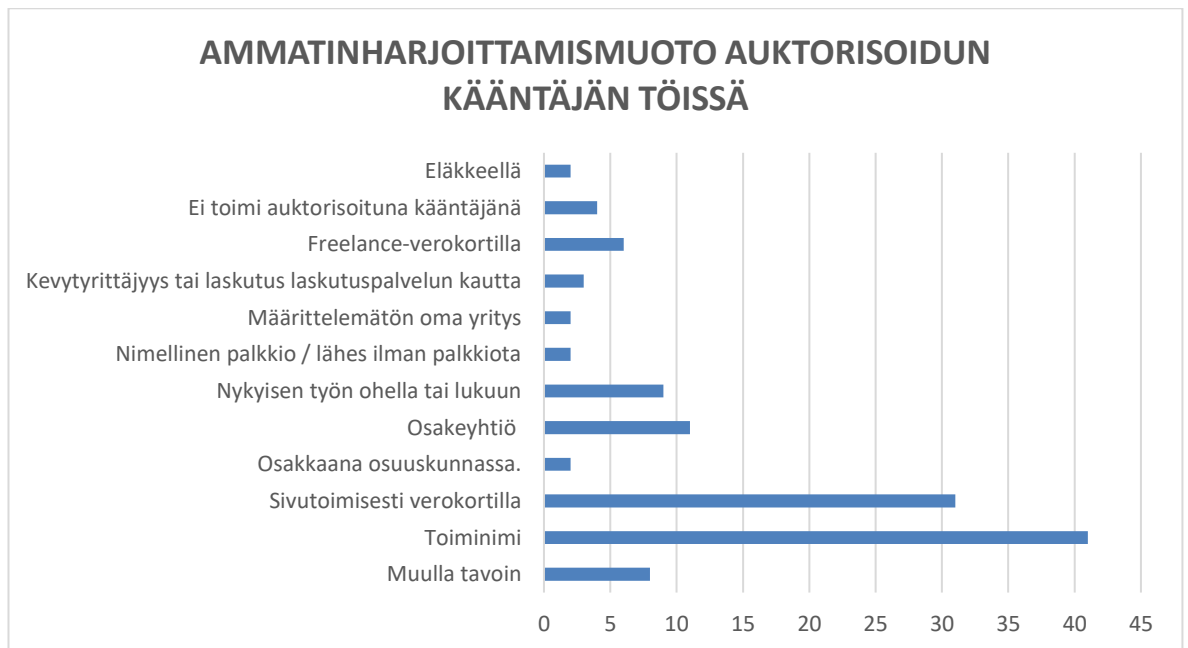
19 vastaajaa ilmoitti olevansa opiskelija, työtön tai töissä muulla kuin käännoäsalalla, kun heiltä tiedusteltiin heidän ammatinharjoittamismuotoaan. Myös heitä pyydettiin tarkentamaan vastaustaan jatkokysymyksessä.

Kuvio 17. Opiskelijan, työttömän tai muun alan työntekijän työmuoto

Näistä vastaajista yksi ilmoitti olevansa opiskelija ja yksi työtön. Yhdeksän vastaajaa oli töissä muulla kuin käännoäsalalla ja kahdeksan ilmoitti statukseensa muun. Niille, jotka valitsivat vaihtoehdokseen *muu*, oli tarkoitus antaa mahdollisuus tarkentaa vastaustaan avoimeen kenttään. Avoin kenttä jäi tästä kysymyksestä kuitenkin epähuomiossa pois.

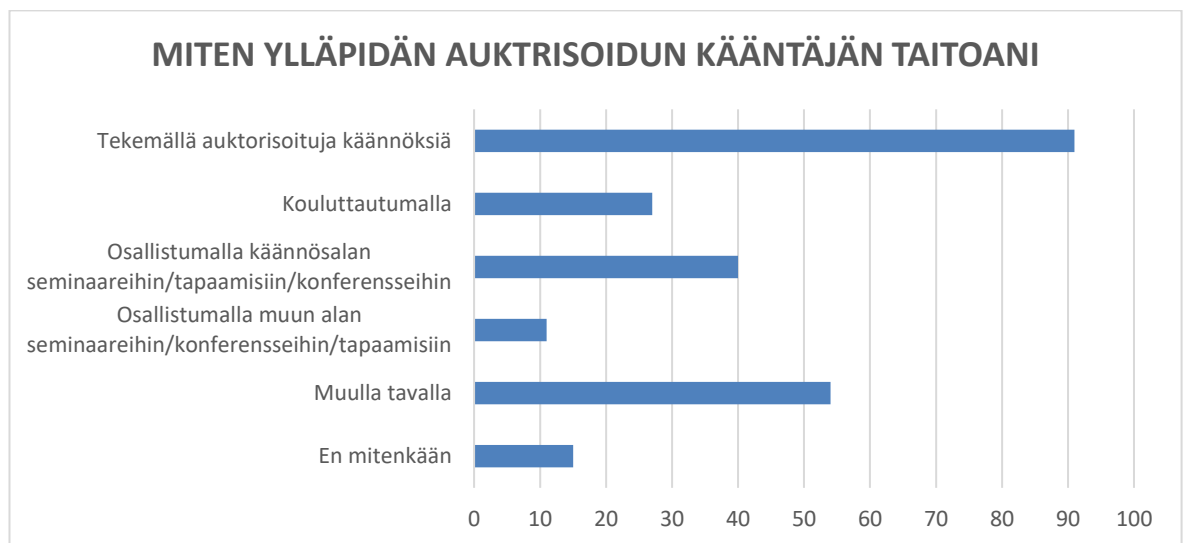
Kaikilta vastaajilta kysyttiin lisäksi avoimella kysymyksellä, mitä ammatinharjoittamisen muotoa he käyttävät toimiessaan auktorisoituna kääntäjänä. Vastaukset on jaettu kahteen toista kategoriaan annettujen vastausten samankaltaisuuden perusteella. Vastauksia annettiin yhteensä 119.

Kuvio 18. Ammatinharjoittamismuoto auktorisoidun kääntäjän töissä

Vastaajista neljä ei toiminut auktorisoituna kääntäjänä tällä hetkellä tai ei ollut vielä vahvistanut käännöksiä auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella ollenkaan. Kolme vastaajaa ilmoitti toimivansa kevytyrittäjänä tai laskuttavansa käännöksensä esimerkiksi laskutuspalvelua käyttäen. Kaksi vastaajaa oli osakkaana osuuskunnassa. 13 vastaajalla ammatinharjoittamisen muoto oli osakeyhtiö tai jokin muu määrittelemätön yritys ja 31 toimi sivutoimisesti verokortilla. Kaksi vastaajaa harjoitti auktorisoitua kääntämistä käytännössä lähes ilman palkkiota tai nimellisellä palkkiolla harrastuksen omaisesti. Yhdeksän vastaajaa teki laillisesti päteviä käännöksiä nykyisen työnsä ohessa tai lukuun ja 41 toiminimellä. Kaksi vastaajaa oli eläkkeellä ja kuusi vastaajaa teki laillisesti päteviä käännöksiä freelance-verokortilla. Kahdeksan vastaajaa harjoitti auktorisoitua kääntämistä muin tavoin.

Sen lisäksi, että tutkimuksessa selvitettiin auktorisoitujen kääntäjien ammatinharjoitusmuotoja ja -tapoja, selvitettiin myös sitä, kuinka he ylläpitävät auktorisoidun kääntäjän taitoaan. Vastaajaa pyydettiin valitsemaan vastausvaihtoehdoista niin monta vaihtoehtoa kuin on tarpeen. Kysymykseen vastattiin 122 kertaa ja vastausvaihtoehtoja valittiin 238 kertaa.

Kuvio 19. Auktorisoidun kääntäjän taidon ylläpitäminen

Yleisin tapa ylläpitää auktorisoidun kääntäjän taitoa oli tehdä laillisesti päteviä käännöksiä. Vastaajista 91 ilmoitti ylläpitävänsä taitoaan juuri näin. Vastaajista 15 puolestaan ilmoitti, etteivät he pidä auktorisoidun kääntäjän taitoa mitenkään yllä. Nämä vastaajat olivat kuitenkin kaikki sellaisia, jotka eivät joko tehneet laillisesti päteviä käännöksiä ollenkaan tai niiden osuus heidän viikkotyöajastaan oli hyvin vähäinen (10 prosenttia tai alle). 27 vastaajaa ylläpiti taitoaan kouluttautumalla ja 40 vastaajaa puolestaan osallistumalla käännösalan seminaareihin, tapaamisiin tai konferensseihin. 11 vastaajaa ilmoitti osallistuvansa muiden alojen

seminaareihin, tapaamisiin ja konferensseihin. Vastaajista 54 kertoi ylläpitävänsä auktorisoidun kääntäjän taitoaan muin tavoin.

Vastaajia pyydettiin lisäksi tarkentamaan, miten he kouluttautuvat, mikäli olivat valinneet kyseisen vastausvaihtoehdon. Näistä vastaajista 14 ilmoitti kouluttautuvansa auktorisoituille kääntäjille suunnatuissa koulutuksissa ja heidän joukostaan 12 ilmoitti kyseisen koulutuksen olevan SKTL:n järjestämä. Muita mainittuja kouluttautumistapoja oli muun muassa erilaiset yliopistojen jatko-opinnot ja kurssit, kielten kurssit, itseopiskelu, lukeminen ja muu kuin auktorisoitu kääntäminen.

Muiden alojen seminaareihin, tapaamisiin ja konferensseihin osallistuvilla vastaajilla oli niin ikään mahdollisuus tarkentaa vastaustaan. Tarkennuksen avulla ei ilmennyt mitään tiettyä alaa, jonka koulutukseen vastaajat osallistuivat, vaan aloja oli yhtä monta kuin vastaustaan tarkentanutta vastaajaakin.

Muita tapoja ylläpitää auktorisoidun kääntäjän taitoa olivat muun muassa muu kuin auktorisoitu kääntäminen, lukeminen (käsittää mm. sekä alan kirjallisuuden että alan muut julkaisut ja tekstit, julkaisut työkielillä että muun lukemisen), yhteiskunnallisten asioiden seuraaminen, tulkkaaminen ja työkielen aktiivinen käyttäminen niin kirjallisesti kuin suullisestikin.

7.3. Auktorisoidun kääntäjän tutkinto

Kyselyn avulla selvitettiin, kuinka auktorisoidun kääntäjän oikeudet oli hankittu, missä kielipareissa koetta oli suoritettu ja monennelako kerralla vastaaja oli kokeen läpäissyt. Tutkinnon suorittamista koskevassa kysymyksessä vastaajan tuli valita kaikki häntä koskevat vaihtoehdot. Lisäksi vastaajaa pyydettiin luettelemaan tekstikentässä kaikki kieliparit kaikissa kielisuunnissa.

Auktorisoidun kääntäjän oikeuksien hankkimista koskevaan kysymykseen vastasi 122 vastaajaa. Vastaukset esitetään selkeyden vuoksi jäljempänä taulukossa. Näiden vastausten kohdalla on syytä muistaa, että sama henkilö on voinut hankkia useampiakin auktorisointeja eri tutkintojärjestelmien aikana eri suoritustavoilla. Siksipä sama henkilö voinut saada oikeuden laatia laillisesti päteviä käännöksiä yhdessä kielessä opintojen kautta (Kieli-instituutti vuoteen 1981 asti tai nykyinen maisterin tutkinto vuodesta 2008 alkaen) ja toisessa suorittamalla tutkintokokeen. Lisäksi henkilö on voinut hankkia auktorisointeja eri aikakausina: valantehneen kielenkääntäjän oikeudet hankittiin ennen vuoden 1989 elokuuta, virallisen kääntäjän oikeudet ennen vuotta 2008 ja auktorisoidun kääntäjän oikeudet vuonna 2008 tai

myöhemmin. Hän on niin ikään voinut päivittää edellisen järjestelmän aikana hankkimansa oikeudet seuraavien järjestelmien aikaisiksi oikeuksiksi.

Asian monimutkaisuuden takia taulukko esitetään tutkintojärjestelmälähtöisesti siten, että vastaajan kukin suoritustapa eri tutkintojärjestelmissä on laskettu kyseiseen suoritustapaan vain kerran huolimatta siitä, oliko vastaaja saanut kyseisen suoritustavan kautta auktorisoinnin yhteen tai useampaan kielisuuntaan. Sama vastaaja voi kuitenkin luonnollisesti esiintyä usean eri suoritustavan kohdalla, jotta kaikkien vastaajien kaikkien järjestelmien aikaiset suoritustavat voidaan selventää.

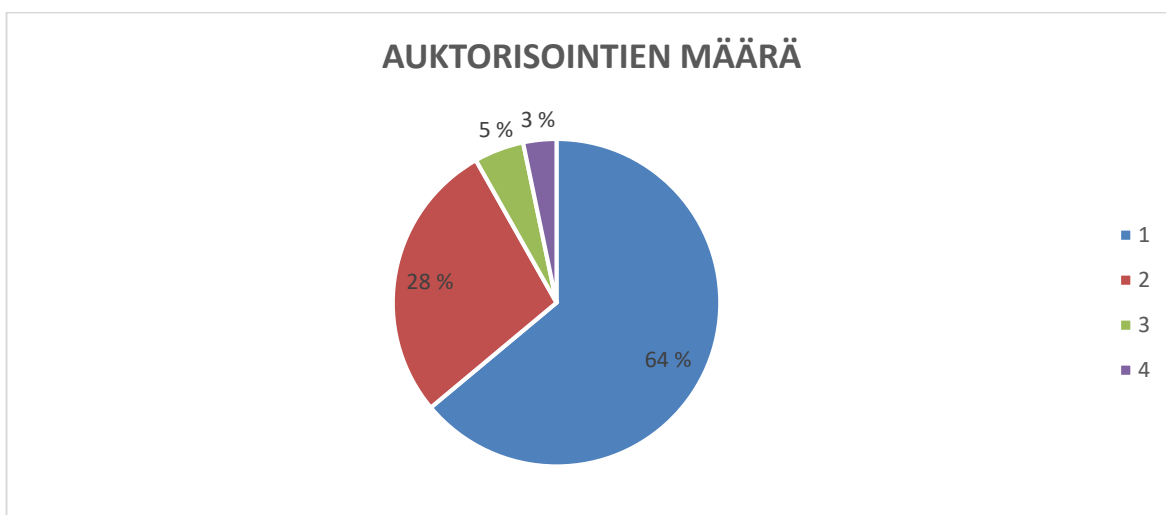
122 vastaajasta 38 vastaajaa ilmoitti suorittaneensa valantehneen kielenkääntäjän tutkinnon vähintään yhdessä kielisuunnassa. Kolme vastaajaa ilmoitti saaneensa valantehneen kielenkääntäjän tutkintojärjestelmän aikaisen auktorisoinnin yhdessä kielisuunnassa suorittamalla kieli-instituutin loppukokeen parhain mahdollisin arvosanoin. 32 vastaajaa ilmoitti päivittäneensä valantehneen kielenkääntäjän oikeutensa virallisen kääntäjän oikeuksiin ja 44 vastaajaa ilmoitti suorittaneensa virallisen kääntäjän tutkinnon vähintään yhdessä kielisuunnassa. Virallisen kääntäjän oikeuksia auktorisoidun kääntäjän oikeuksiin oli päivittänyt 68 vastaajaa. Auktorisoidun kääntäjän tutkintokokeen vähintään yhdessä kielisuunnassa ilmoitti suorittaneensa 22 vastaajaa. 16 vastaajaa taas ilmoitti hankkineensa auktorisoidun kääntäjän oikeudet yhteen kielisuuntaan korkeakouluopintojen kautta. Vastaajista kolme oli hankkinut auktorisointioikeudet vähintään yhdessä kielisuunnassa ulkomaisen tutkintojärjestelmän kautta.

Taulukko 2. Vastaajien auktorisointioikeuksien hankintatavat eri tutkintojärjestelmien aikana

SUORITUSTAPA	vastaajaa
Valantehneen kielenkääntäjän oikeudet	
- Valantehneen kielenkääntäjän tutkinto	38
- Kieli-instituutin loppukoe parhain mahdollisin arvosanoin, jonka perusteella valantehneen kielenkääntäjän oikeudet	3
Virallisen kääntäjän oikeudet	
- Valantehneen kielenkääntäjän oikeuksien perusteella	32
- Virallisen kääntäjän tutkinto	44
Auktorisoidun kääntäjän oikeudet	
- Virallisen kääntäjän oikeuksien perusteella	68
- Auktorisoidun kääntäjän tutkinto	22
- Auktorisoidun kääntäjän oikeudet korkeakouluopintojen kautta	16
Vastaavat oikeudet ulkomailta	3

Vastausten perusteella vaikuttaisi lisäksi siltä, että vastaajista 18 henkilöä ei ollut päivittänyt edellisten tutkintojärjestelmien aikana hankittuja oikeuksiaan uusimman tutkintojärjestelmän mukaiseksi. Valantehneen kielenkääntäjän tutkinnon tai kieli-instituutin loppukokeen kautta valantehneen kielenkääntäjän oikeudet hankkineista kuusi vastaajaa ei ollut vastautensa perusteella päivittänyt oikeuksiaan virallisen kääntäjän oikeuksiin eivätkä edelleen auktorisoidun kääntäjän oikeuksiin. Kolme valantehneen kielenkääntäjän oikeuksin varustettua vastaajaa oli puolestaan päivittänyt oikeutensa virallisen kääntäjän oikeuksiin, mutta eivät siitä edelleen auktorisoidun kääntäjän oikeuksiin. Niin ikään yhdeksän virallisen kääntäjän oikeuksin varustettua vastaajaa ei ollut päivittänyt oikeuksiaan auktorisoidun kääntäjän oikeuksiin. Näiden vastaajien viimeisin tutkintosuoritus oli siis joko valantehneen kielenkääntäjän tutkinto, kieli-instituutin loppukoe parhain mahdollisin arvosanoin, virallinen kääntäjä valantehneen kielenkääntäjän oikeuksien perusteella tai virallisen kääntäjän tutkinto.

Edellisessä taulukossa selvitettiin, kuinka vastaajat olivat hankkineet auktorisointioikeutensa. Taulukosta ei kuitenkaan ilmene auktorisointien määrää kielisuunnittain, joten ne esitellään seuraavaksi. Myös ulkomaisen tutkintojärjestelmän kautta hankitut auktorisointioikeudet on tässä myös laskettu mukaan kielisuunnittain. Näissäkin auktorisoinneissa vastaajien A- tai B-työkieli oli jokin suomalaisen tutkintojärjestelmän vaatimusten mukaisista kielistä eli suomi, ruotsi tai saamen kielet.

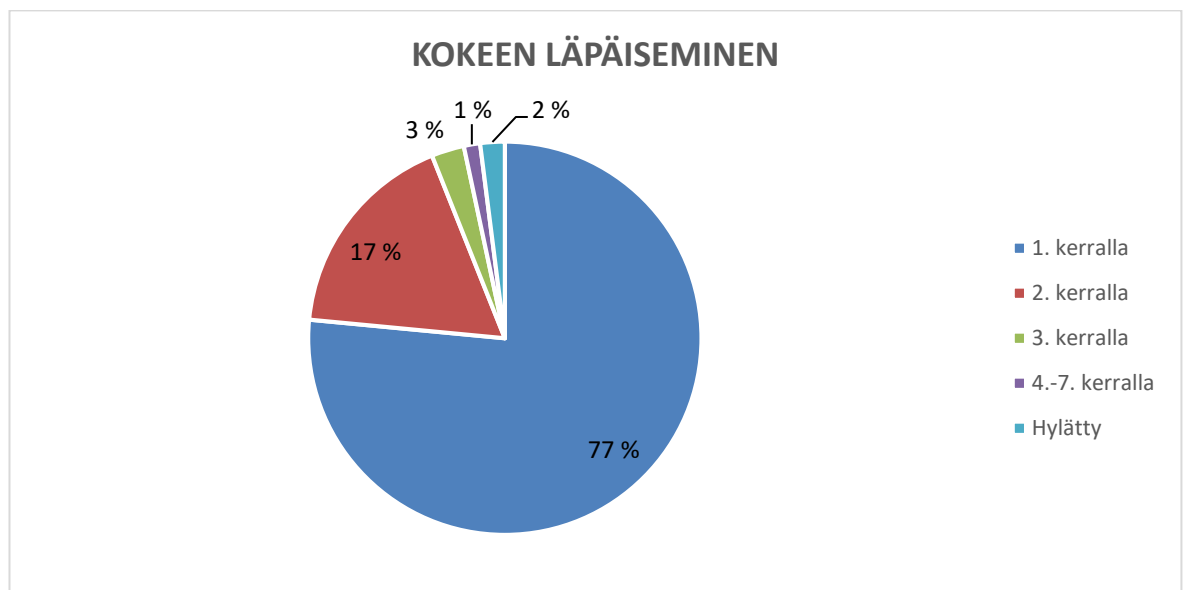

Kuvio 20. Auktorisointien määrä

Kuviosta 20 ilmenee, että vastaajista 64 prosentilla (n=78) oli auktorisointi yhdessä kielisuunnassa ja 28 prosentilla (n=34) oli puolestaan auktorisointi kahdessa kielisuunnassa. Näin ollen suurimmalla osalla vastaajista eli 92 prosentilla (n=112) oli auktorisointi yhdessä

tai kahdessa kielisuunnassa. Vain viidellä prosentilla (n=6) oli auktorisointi kolmessa kielisuunnassa ja kolmella prosentilla (n=4) neljässä.

Vastaajien auktorisoidussa kääntämisessä käytetyt kieliparit on raportoitu Oksasen ja Santalahden (2020) tutkimuksessa, joten niitä ei tässä raportoida erikseen. Tässä osiossa kielet ovat nimenomaan kielipareittain eikä kielisuunnittain, kuten ne edellä esitetyssä kuviossa 20 ovat. Oksasen ja Santalahden mukaan yleisin suomen kielen parina joko A- tai B-työkielenä esiintynyt kieli oli englanti (39 mainintaa). Toiseksi yleisin oli saksa (20), kolmanneksi venäjä (16) ja sen jälkeen ranska (13). Ruotsin kieli oli suomen kielen parina viidenneksi yleisin (12), jonka jälkeen tulivat viro, puola ja espanja (4 mainintaa kukin). Muita suomen kielen parina esiintyneitä kieliä olivat arabia, norja, tanska, inarinsaame, liettua, italia, hollanti, romania, turkki, kroaatti, serbia, persia ja heprea. Näiden lisäksi ruotsin kielen parina A- tai B-työkielenä esiintyi venäjä, englanti, saksa, puola ja viro. Vastauksissa mainittiin yhteensä 132 kieliparia, joista viisi yleisintä kieliparia, joissa suomi oli A- tai B-kielenä, kattoi yli kolme neljäsosaa kaikista kielipareista. (Oksanen & Santalahti, 2020: 29–30.)

Kuvio 21. Kokeen läpäiseminen

Tutkimuksessa selvitettiin kielisuuntakohtaisesti, monennellako kerralla vastaaja läpäisi suorittamansa tutkinnon tai tutkinnot. Vastaajan tuli luetella kaikki kielisuunnat ja monennellako kerralla kyseinen koe meni läpi (esim. ranska-suomi, 1. kerralla; suomi-englanti, 2. kerralla). Kuten kuvio 21 voidaan havaita, koe oli läpäisty ensimmäisellä kerralla 114 kertaa (77 %), toisella kerralla 26 kertaa (17 %), kolmannella kerralla neljä kertaa (3 %). Näiden lisäksi yksi koe läpäistiin 5. ja toinen 7. kerralla (1 %). Kolmen vastaajan kohdalla

yksi heidän kokeistaan hylättiin ensimmäisellä yrittämällä eikä vastaaja enää sen jälkeen yrittänyt tehdä kyseistä koetta uudelleen (2 %).

Virallisen tai auktorisoidun kääntäjän tutkinnon suorittaneilta tiedusteltiin kyselyssä, minkä erikoisalan käännöstehtävän he valitsivat kokeessa suoritettavaksi. Vastaajan tuli myös kertoa kieliparit sekä perustelut sille, miksi hän oli valinnut kyseisen erikoisalan tehtävän. Kysymykseen vastasi 122 vastaajaa ja vastausvaihtoehtoja valittiin 133. Vastaajan tuli valita niin monta vastausvaihtoehtoa kuin se hänen kohdallaan oli tarpeen. Erikoisalan käännöstehtävä on ollut valittavissa ainoastaan virallisen kääntäjän tutkinnossa sekä auktorisoidun kääntäjän tutkinnossa, joten 50 vastaajaa ohitti kysymyksen vastausvaihtoehdolla *kysymys ei koske minua*. Alla olevasta taulukosta voi tarkastella tärkeimpiä syitä eri erikoisalojen valintoihin (n=83).

Taulukko 3. Erikoisalan käännöstehtävän valintaperusteet

	laki ja hallinto	lääketiede	talous	tekniikka	koulutus	yhteensä
erikoisalan hyödyllisyys	3					3
aiempi kokemus tai oma erikoistumisala/koulutus	12	4	15	10	4	45
alan helppous			4		2	6
"jotain piti valita"			1			1
pakollinen	2					2
ei perustelua	8	1	8	8	1	26
yhteensä	25	5	28	18	7	83

Vastaajista 25 oli suorittanut kokeessaan lain ja hallinnon erikoisalan käännöstehtävän. 28 vastaajaa ilmoitti valintansa osuneen talouselämän tehtävään ja 18 tekniikan tehtävään. Lääketieteen erikoisalan tehtävän oli suorittanut viisi ja koulutuksen puolestaan seitsemän kokeilasta. Lain ja hallinnon erikoisalan tehtävän kohdalla on otettava huomioon, että laki ja hallinto on ollut virallisen kääntäjän tutkinnossa erillinen erikoisala ja auktorisoidun kääntäjän tutkinnossa pakollinen erikoisala. On siis vaikea tietää tarkalleen, millä tavalla kukin vastaaja on kyseisen tehtävän suorittanut, koska vastaajia ei pyydetty erottelemaan eri tutkintojen yhteydessä suoritettua lain ja hallinnon erikoisalan käännöstehtävää. Toisille tehtävä on siis voinut olla pakollinen, jonka lisäksi he ovat valinneet jonkin muun erikoisalan suoritettavakseen, toisille tehtävä on ollut valinnainen.

Lain ja hallinnon erikoisalan perustelut jakautuivat neljään pääkategoriaan. Vastaajista kolme perusteli valintaansa aiheen hyödyllisyydellä: lain ja hallinnon alan osaamisella oli heille eniten käyttöä tai koettiin, että sitä tarvittiin eniten. Vastaajista seitsemän kertoi, että heillä oli alalta joko työkokemusta tai käytännön kokemusta, tai heillä oli aiempaa

kokemusta alan tekstien kääntämisestä, joten aihe valikoitui kokeessa sen perusteella. Vastaajista kaksi kertoi, että aihe oli ollut pakollinen kaikille silloin, kun he olivat kokeen suorittaneet. Viisi vastaajaa kertoi puolestaan, että lain ja hallinnon ala oli heidän erikoistumisalansa joko opinnoissa tai töissä. Kahdeksan vastaajaa jätti valintansa perustelematta.

Lääketieteen erikoisalan tehtävävalinnan perustelut jakoutuivat kahteen: vastaajat olivat joko opiskelleet kyseistä alaa tai se oli muuten heidän erikoistumisalaansa. Yksi vastaajista jätti valintansa perustelematta.

Talouselämä oli vastaajien joukossa suosituin erikoisalan tehtävä. Vastaajista neljä perusteli valintaansa sillä, että heillä oli alan teksteistä aiempaa käänköskokemusta. Viisi vastaajaa ilmoitti, että heillä oli alan koulutus, minkä takia valinta osui talouteen. Yksi vastaajista valitsi talouden vain siksi, että jotain piti kokeessa valita ja neljä vastaajaa ilmoitti, että talouden alan tehtävä tuntui olevan muiden alojen tehtäviä helpompi. Kuuden vastaajan mukaan talouden ala oli heidän erikoistumisalansa opinnoissa tai töissä tai aihe oli heille muuten tuttu. Kahdeksan vastaajaa jätti valintansa perustelematta.

Tekniikan erikoisalan tehtävän valitsemiseen selvästi useimmin mainittu syy oli aikaisempi kokemus alan käänköstöistä. Vastaajista seitsemän perusteli valintaansa tekniikan käänköstökokemuksella. Yksi vastaajista kertoi alan olevan omaa erikoisalaansa ja yhdellä vastaajista oli alan koulutus, jolla hän perusteli valintaansa. Yksi vastaajista kertoi, että ala oli jotenkin muuten hänelle tuttu ala. Kahdeksan vastaajaa jätti valintansa perustelematta.

Koulutuksen erikoisalan tehtävän valinneista neljä perusteli valintaansa sillä, että se oli heille tutuin ala koulutuksen ja/tai työkokemuksen kautta. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että koulutuksen alan koe vaatii vähiten erikoissanastoa, ja heidän valintansa osui siksi juuri koulutuksen erikoisalan käänköstehtävään. Yksi vastaaja jätti valintansa perustelematta. Koulutuksen erikoisalan kohdalla on huomioitava, että se on ollut mukana erikoisalana vasta vuodesta 2012, kun tutkinnon perusteet uusittiin. Ennen vuotta 2012 erikoisaloina oli valittavissa laki, talous, tekniikka ja lääketiede.

Erikoisalan käänköstehtävän valintaa koskevaan kysymyksen yhteydessä vastaajilta tiedusteltiin heidän kieliparejaan kyseisissä kokeissa. Tekniikan alalla 35 prosenttia eli seitsemän koetta kahdestakymmenestä oli suoritettu kielisuunnassa englant-suomi. Talouden alalla 7 koetta 34:stä oli suoritettu kielisuunnassa suomi-englanti, mikä vastaa tässä kyselyssä 21

prosenttia kyseisen erikoisalan kokeista. Nämä ovat ainoat kielisuunnat, jotka selkeästi nousivat esille edustavuudellaan, muuten kielisuuntia oli useita erilaisia.

7.4. Havaintoja vastaajien koulutustaustoista

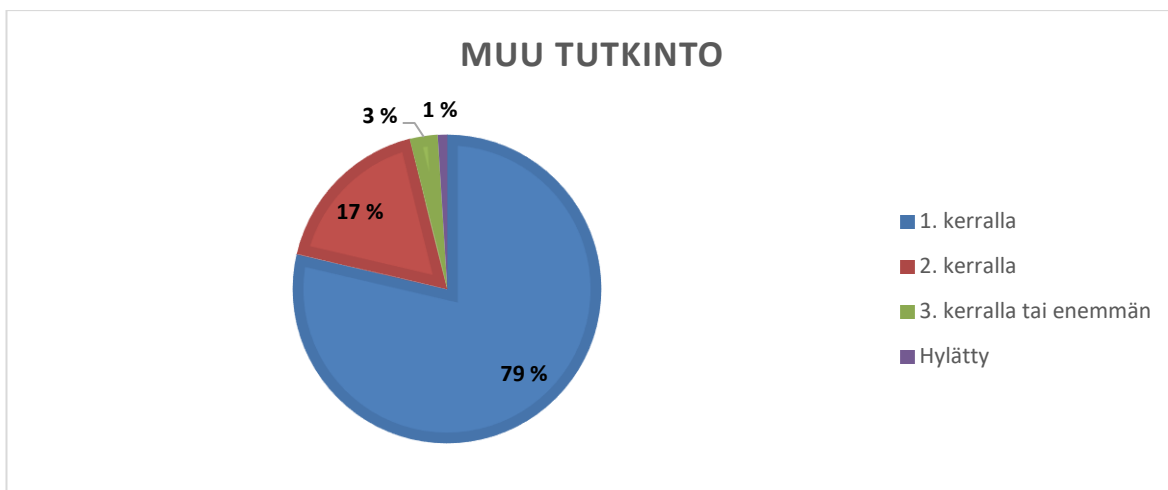
Tässä alaluvussa nostan esille muutamia kiinnostavia havaintoja eri koulutustaustaisten henkilöiden vastauksista. Ensiksi esittelen tässä tutkinnossaan kääntäjäopintoja tehneiden ja muun koulutuksen suorittaneiden vastauksia siinä, monennellako kerralla he läpäisivät auktorisoidun kääntäjän tai vastaavan aiemman tutkinnon aikana suoritetun kokeen. Toiseksi esittelen kieli- ja käännöstieteitä opiskelleiden ja muuta kuin kieli- ja käännöstieteitä opiskelleiden kielitaidonhankkimistapoja.

Yhteensä 147 auktorisoidun kääntäjän tai vastaavan aiemman tutkinnon koetta oli suoritettu tai yritetty suorittaa. Sekä kääntäjäopintoja opiskelleiden että muun opiskelutaustan hankkineiden joukosta suurin osa oli läpäissyt kokeen ensimmäisellä kerralla.

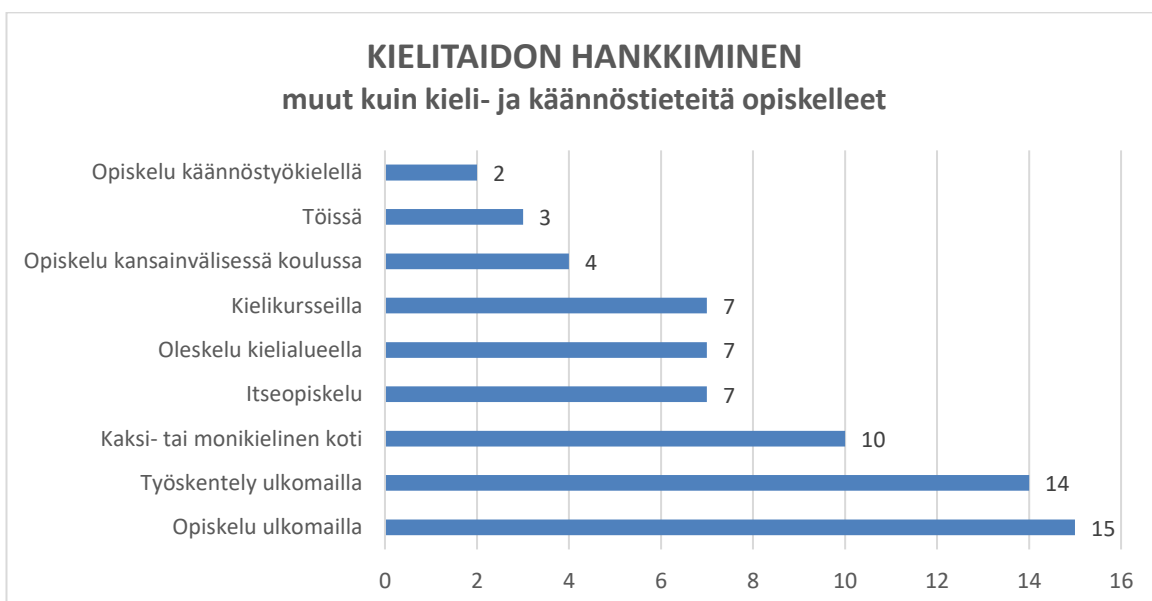
Kuvio 22. Kokeen läpäiseminen kääntäjäopintotaustaisilla

Yllä olevasta kuvioista 21 voidaan havaita, että kääntäjäopintoja tehneiden joukossa 73 prosenttia ($n=32$) tutkintokokeista oli suoritettu ensimmäisellä yrittämällä. Muun tutkinnon suorittaneille (kuvio 22) vastaava luku oli 79 prosenttia ($n=81$). Toisella kerralla kääntäjäopintoja tehneiden kokeista oli läpäisty 18 prosenttia ($n=8$) ja muun koulutuksen hankkineiden kokeista 17 prosenttia ($n=18$). Kääntäjäopintotaustaisten kokeista seitsemän prosenttia ($n=3$) oli suoritettu kolmannella tai sitä useammalla yrittämällä ja kaksi prosenttia ($n=1$) kokeista oli hylätty. Muuta koulutusta hankkineiden joukossa kolme prosenttia ($n=3$) kokeista oli läpäisty kolmannella tai sitä useammalla yrittämällä ja yksi prosenttia ($n=1$) kokeista oli hylätty. Alla oleva kuvio 22 havainnollistaa muita kuin kääntäjäopintoja tehneiden koesuorituksia.

Kuvio 23. Kokeen läpäiseminen muilla kuin kääntäjänkoulutustaustaisilla

Koulutustaustaltaan muun kuin kieli- tai käännöskoulutusta saaneiden osalta oli kiinnostavaa tarkastella, kuinka näiden alojen ammattilaiset olivat hankkineet kielitaitonsa. Kieli- ja käännöskoulutusta saaneet ovat lähtökohtaisesti kielen ammattilaisia, mutta muille aloille kouluttautuneiden on hankittava kielitaitonsa jollain muulla tavalla. Vastaaja sai antaa niin monta vastausta kuin oli tarpeen.

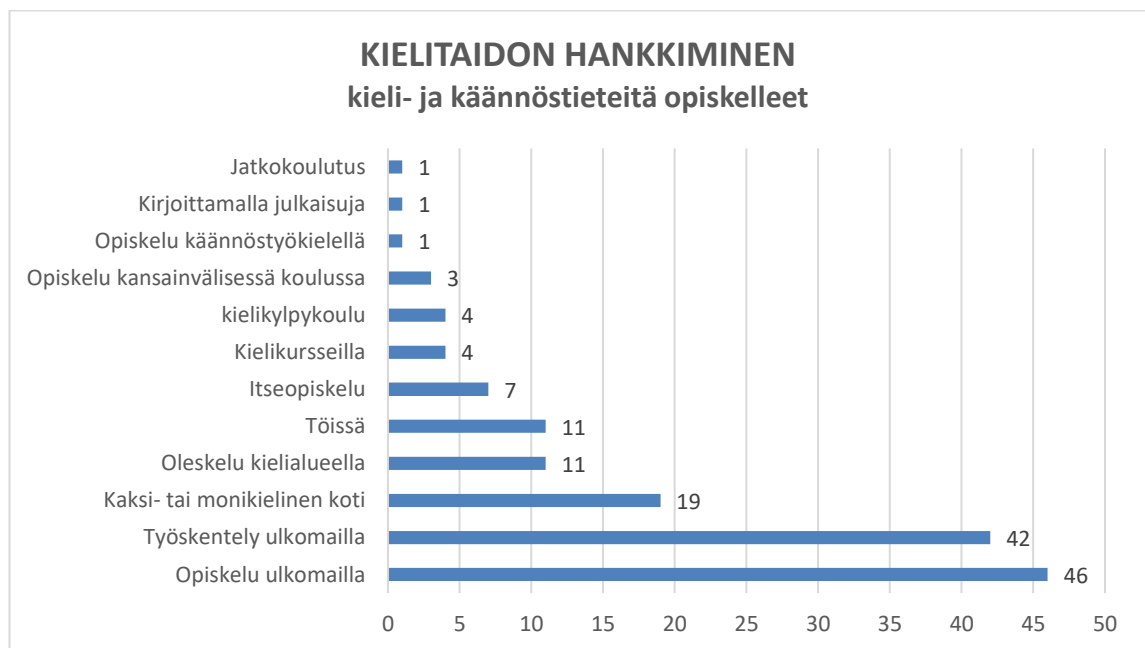

Kuvio 24. Kielitaidon hankkiminen: muut kuin kieli- ja käännöstieteitä opiskelleet

Muut kuin kieli- ja käännöskoulutustaustaiset (n=37) olivat oppineet kieltä enimmäkseen työskentelemällä tai opiskelemalla ulkomailla. Vastaajista 15 ilmoitti opiskelleensa ulkomailla ja 14 työskennelleensä siellä. Kymmenen vastaajan koti oli kaksi- tai monikielinen. Tähän joukkoon on luonnollisesti laskettu kaikki kaksi- tai monikieliset kodit, mukaan lukien syntymästään kaksi- tai monikielisissä kodeissa asuneet henkilöt sekä myöhemmin

elämässään kaksi- tai monikielisessä kodissa asuvat. Itseopiskellen, kielialueella oleskellen tai kielikursseja käyden kielitaitoaan oli kartuttanut seitsemän vastaajaa. Kansainvälistä koulutusta löytyi neljältä vastaajalta ja oman alan opintoja käännöskielellä/(kielillä) oli tehnyt kaksi vastaajaa. Työn ansiosta kielitaito oli karttunut kolmella vastaajalla.

Vertailun vuoksi nostan esille myös kieli- ja käännöskoulutusta saaneiden tavat kielitaidon kartuttamiseen. Sen lisäksi, että kielitaitoa oli hankittu kieli- tai käännöskoulutuksen kautta vastaajista 46 ilmoitti opiskelleensa ja 42 työskennelleensä ulkomailla. 19 vastaajan koti oli ollut kaksi- tai monikielinen ja 11 oli oleskellut kielialueella. Töiden kautta kielitaitoa oli kartuttanut 11 vastaajaa. Seitsemän vastaajaa oli opiskellut kieltä itse, ja vastaajista neljä oli käynyt kielikursseilla. Niin ikään neljä vastaajaa oli ollut kielikylpykoulussa. Kansainvälistä koulua oli käynyt kolme vastaajaa. Jatkokoulutautumisen kautta kielitaitoaan oli kartuttanut yksi vastaaja, yksi vastaaja oli kirjoittanut julkaisuja ja yksi oli opiskellut muita opintoja kuin kieli- tai käännöstieteen opintoja työkielellään. Alla olevassa kuviossa 24 havainnollistetaan kieli- ja käännöstieteitä opiskelleiden kielitaidon hankkimistapoja.

Kuvio 25. Kielitaidon hankkiminen: kieli- ja käännöstieteitä opiskelleet

Molemmissa ryhmissä vahvasti esille nousevat työskentely ja opiskelu ulkomailla ja näiden jälkeen seuraavaksi tärkeimpänä kaksi- tai monikielinen koti. Muun kuin kieli- tai käännöstieteen koulutuksen saaneilla myös kielikurssit, oleskelu kielialueella ja itseopiskelu ovat suhteellisesti tärkeässä asemassa kielenoppimisen kannalta. Kieli- ja käännöstieteitä opiskelleiden joukossa nämä ovat puolestaan suhteellisesti vähäisemmässä asemassa.

8. Tekijät auktorisoidun kääntäjän nimikkeen takana

Tässä luvussa vastataan tutkielman tutkimuskysymyksiin sekä vertaillaan tuloksia tämän tutkimuksen kannalta keskeisimpien aiempien tutkimusten tuloksiin. Lisäksi tarkastellaan, kuinka tutkimuksen ennako-oletukset toteutuivat ja pohditaan, mitä tutkimuksessa olisi voitu tehdä toisin. Lopuksi tuodaan esille vastaajien huomioita tutkimukseen liittyen. Alaluvussa 8.1. tarkastellaan tuloksia tutkimuskysymys kerrallaan ja tehdään yhteenveto kyselyn pohjalta tyypillisestä auktorisoidusta kääntäjästä. Lisäksi siinä tuodaan esille aikaisempien tutkimusten perusteella asetettujen ennako-oletusten toteutuminen. Luvussa 8.2. käydään läpi tutkimuksen heikkouksia.

8.1. Paluu tutkimuskysymyksiin

Minkälaiset ovat auktorisoitujen kääntäjien opintotaustat?

Auktorisoitujen kääntäjien koulutustaustoja selvitettäessä humanistinen ala ja erityisesti kielialojen opinnot korostuivat vastauksissa. Vastaajista 73 prosenttia oli joko kääntäjänkoulutuksen tai muun kielialan koulutuksen saaneita. Aiempien tutkimusten perusteella humanistisen alan korostuneisuus oli odotettavaa. Sekä Savajan (1983: 3–4) valantehneitä että Hietasen (2005: 156–157) virallisia kääntäjiä koskevissa selvityksissä humanistisen alan koulutus oli vastaajilla yleisin. Virtasen (2016: 33) englanti-suomi-kieliparissa työskenteleviä auktorisoituja kääntäjiä koskevassa tutkimuksessa esille nousi kieli- ja käännsalan koulutus, joka oli kahdella kolmasosalla vastaajista. Sama pätee tähän tutkimukseen: noin kahdella kolmasosalla oli kieli- ja käännsalan koulutus.

Kun vastaajien koulutustaustat ryhmitellään koulutusalojen mukaan kolmeen ryhmään siten, että muuta kuin kääntäjänkoulutusta saaneet jaetaan edelleen muun kielialan koulutuksen saaneisiin sekä muun kuin kieli- tai käännsalan koulutuksen saaneisiin voidaan huomata, että vastaajien koulutustaustat jakautuivat ryhmien välillä kuitenkin melko tasaisesti. Jaottelun mukaan kääntäjänkoulutuksen saaneita oli kuitenkin eniten, vastaajista reilu kolmasosa (39 %), muun kielialan koulutuksen saaneita oli noin kolmasosa (34 %) ja vajaa kolmasosa (27 %) puolestaan muun kuin kieli- tai käännsalan koulutuksen saaneita.

Muun kuin kieli- tai käännsalan koulutusta saaneiden ryhmässä kielitaitoa oli kartutettu muun muassa oleskelemalla ulkomailla joko työn tai opiskelun takia. Kielitaidon täydentäminen ulkomailla opiskelemalla ja työskentelemällä oli hyvin yleistä myös kieli- ja

käännöstieteitä opiskelleiden joukossa. Savajan (1983: 4) selvityksestä ilmeni, että jo valantehneillä kielenkääntäjillä oli tapana täydentää opintojaan ulkomailla. Kyseisessä tutkimuksessa joka kolmannella oli ulkomailla suoritettuja opintoja. Tässä tutkimuksessa ulkomailla suoritettujen opintojen ja työskentelyn jälkeen kolmanneksi tärkeimmäksi kielitaidon hankintatavaksi nousi kaksi- tai monikielinen koti. Avoimissa kentissä mainittiin 11 eri kotikieltä kansalliskielet mukaan luettuina, mutta luku ei kerro koko totuutta, koska kaikki vastaajat eivät tarkentaneet vastaustaan.

Koulutustaustaa koskevasta osiosta kävi lisäksi ilmi, että suurin osa kyselyyn vastanneista auktorisoiduista kääntäjistä on ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita huolimatta siitä, minkä alan tutkinto hänellä oli taustalla. Tilastokeskuksen (2019) mukaan ylemmän korkeakouluasteen oli 15 vuotta täyttäneistä naisista ja miehistä vuonna 2018 suorittanut noin kymmenisen prosenttia. Luku vaihtelee 8,6 ja 11,9 prosentin välillä sukupuolesta ja syntyperästä riippuen. Tässä tutkimuksessa kyseinen osuus oli kääntäjänkoulutuksen saaneilla 61 prosenttia ja muun kuin kääntäjänkoulutuksen saaneilla 59 prosenttia. Tutkimukseen osallistuneiden auktorisoitujen kääntäjien koulutustaso on siis huomattavasti koko väestön koulutustasoa korkeampi.

Kun verrataan kääntäjänkoulutuksen saaneita muun kuin kääntäjänkoulutuksen saaneisiin havaitaan, että kääntäjäksi kouluttautuneista kolmasosa on suorittanut alemman tutkinnon kun vastaava luku muun kuin kääntäjänkoulutuksen saaneilla on 14 prosenttia. Toisaalta taas muun kuin kääntäjän koulutuksen saaneiden joukossa on huomattavasti enemmän ylemmän korkeakoulun jälkeen jatkokouluttautuneita (18 %) kuin kääntäjänkoulutuksen saaneissa (4 %). Tilastokeskuksen (2019) mukaan tutkijakoulutusasteen oli vuonna 2018 suorittanut vain 0,9 prosenttia 15 vuotta täyttäneistä suomalaistaustaisista naisista ja 1,1 prosenttia miehistä. Vastaava luku ulkomaalaistaustaisilla naisilla on 1,4 prosenttia ja miehillä 2,3 prosenttia. Jatkokouluttautuneiden osuus kääntäjäkoulutuksen saaneista on siis koko 15 vuotta täyttäneeseen väestöön verrattuna hieman korkeampi. Muun kuin kääntäjänkoulutuksen saaneiden auktorisoitujen kääntäjien koulutustaso on puolestaan huomattavasti koko väestön (+15-v.) koulutustasoa korkeampi.

Auktorisoitujen kääntäjien (ja sitä edeltävien tutkintojen suorittaneiden) koulutustaso on ollut kautta aikain korkeaa. Savajan (1983: 3–4) selvityksen mukaan valantehneen kielenkääntäjän tutkinnon suorittaneista 68 prosenttia oli korkeakoulu- tai yliopistotutkinnon saaneita. Tuohon aikaan koko väestöstä vain 6 prosenttia oli korkeasti koulutettuja. Neljällä viidestä

kyseiseen selvitykseen vastanneista oli ylempi korkeakoulututkinto. Myös viralliset kääntäjät olivat pääasiallisesti korkeasti koulutettuja, mikä selviää Hietasen (2005: 156) väitöstutkimuksesta.

Minkälaiset ovat auktorisoitujen kääntäjien ammatilliset taustat? Tehdäänkö auktorisoituja käännöksiä päätoimisesti vai sivutoimisesti ja jos toiminta on sivutoimista, mitä vastaaja tekee päätoimisesti?

Auktorisoitu kääntäminen vahvistui tutkimuksen perusteella vahvasti sivutoimiseksi toiminnaksi. Laillisesti pätevien käännosten osuus vastaajien työmäärästä oli yleisesti hyvin vähäistä ja työtehtävät koostuivatkin lähes kokonaan muista töistä. Sivutoimisuutta perusteltiin kahdella pääsyyllä: toisaalta vastaajat halusivat tehdä jotain muuta työtä päätoimisesti ja toisaalta taas auktorisoidun kääntäjän töitä ei ollut tarpeeksi tarjolla.

Tulos oli odotettu myös aiempien tutkimusten valossa: Hietanen (2005: 177) sivusi aihetta väitöstutkimuksessaan päätelleessään, että yleisin motiivi hankkia virallisen kääntäjän oikeudet oli virallistaa statuksensa kääntäjänä, kun koulutus pohja oli joku muu kuin kääntäjänkoulutus. Kääntäjäksi kouluttautuneilla motiivina oli Hietasen mukaan laillisesti pätevien käännosten lisääminen olemassa olevaan palvelutarjontaan. Kolmantena motiivina oli virallisen kääntäjän statuksen tuoma mainosarvo asiakkaista kilpailtaessa. Virallisen kääntäjän oikeuksilla siis täydennettiin jotain olemassa olevaa ammattistatusta, mikä jo kertoo sen sivutoimisesta luonteesta.

Hietanen (2005: 169) totesi tutkimuksessaan lisäksi, että kyselyyn vastanneiden virallisten kääntäjien työ koostui pääasiallisesti muusta kuin laillisesti pätevistä käännoksistä, mikä vahvistaa olettamusta sivutoimisuudesta. Virtasen (2016) tutkimuksestakin ilmenee, että auktorisoitu kääntäminen on englanti-suomi-kieliparissa työskentelevien keskuudessa pääasiallisesti sivutoimista. Huolimatta siitä, että auktorisoitu kääntäminen on suurelle osalle muun työn ohella tehtävää sivutoimista toimintaa, tähän kyselyyn vastanneiden joukosta löytyi muutama työkseen päätoimisesti laillisesti päteviä käännoksiä tekevä henkilö.

Suuri osa sivutoimisista auktorisoiduista kääntäjistä tekee päätyökseen kääntäjän tai tulkin työtä taikka toimii joissain muissa käännoalan tehtävissä. Toiseksi eniten vastaajien joukossa oli eri aloilta eläköityneitä henkilöitä, mikä myös osaltaan selittää työn sivutoimisuutta. Päätyönä opetusalan eri tehtävät sekä erilaiset johtotehtävät olivat myös yleisiä.

Tutkimuksen perusteella auktorisoitujen kääntäjien yleisin ammatinharjoittamismuoto omassa päätyössään oli yrittäjä tai freelancer. Tulos ei ole yllättävä, kun otetaan huomioon, että suurin osa kyselyyn vastanneista teki päätyökseen kääntäjän tai tulkin työtä tai muita käänösalan töitä. Perinteisesti kääntäjät ja tulkit harjoittavat ammattiaan pienyrittäjinä ja freelancereina (SKTL 2018). Tässäkin tutkimuksessa yleisimmäksi työmuodoksi nousi nimenomaan pienyrittäjäyys (itsenäinen ammatinharjoittaja, toiminimiyrittäjä tai kevytyrittäjä). Freelancereita vastanneiden joukossa oli puolestaan alle puolet pienyrittäjien määrään verrattuna ja osakeyhtiö-pohjalta työtään harjoittavien osuus oli edelleen freelancereitakin pienempi. Osakeyhtiön perustamiseen aiemmin vaadittu 2 500 euron osakepääoma poistui keuhällä 2019 (Suomen Yrittäjät, 2019), minkä ansiosta osakeyhtiön perustaminen helpottui. Tämä saattaa tulevaisuudessa muuttaa osakeyhtiöiden osuutta yleisimpien yritysmuotojen joukossa. Toinen yleinen ammatinharjoittamismuoto oli työ- tai virkasuhde tai osuuskunta-toiminta, ja suurin osa heistä oli työ- tai virkasuhteessa. Näistä edelleen yleisimmin työ- tai virkasuhteessa oltiin valtiolla, kunnalla tai kansainvälisillä järjestöillä taikka muissa kuin käänösalan yrityksissä.

Auktorisoitua kääntämistä kaikki vastaajat puolestaan harjoittivat yleisimmin toiminimellä tai sivutoimisesti verokortilla. Auktorisoidun kääntämisen sivutoimisuus siis korostuu myös tässä. Muita yleisiä tapoja harjoittaa auktorisoitua kääntämistä oli osakeyhtiön kautta sekä nykyisen työnsä ohessa tai lukuun. Pieni osa vastaajista ei tee tai ei ollut koskaan tehnyt laillisesti päteviä käänöksiä. Harvinaisempaa oli myös toimia auktorisoituna kääntäjänä kevytyrittäjäyden tai laskutuspalvelun kautta. Kevytyrittäjäyys eli laskutuspalvelun käyttö yrittämisen muotona on verrattain uusi tulokas (yritä.fi, 2020), joten ei ole yllättävää, että se ei ole suosituimpien yritysmuotojen joukossa. Sen suosio saattaa kuitenkin kasvaa tulevaisuudessa, sillä se on varsin helppo tapa yrittää. Tarkennettakoon tässä vielä, että kevytyrittäjäyys ei varsinaisesti ole yritystoimintaa, vaan yrittäjämäisesti toimiva yksityishenkilö pyörittää toimintaansa laskutuspalvelun kautta. (yritä.fi, 2020.)

Miten auktorisoitu kääntäjä ylläpitää taitoaan?

Auktorisoidun kääntäjän taitoa ylläpidetään erityisesti tekemällä laillisesti päteviä käänöksiä. Vastaajista suurin osa totesi ylläpitävänsä taitoa kyseisellä tavalla. Taitoa ylläpidettiin lisäksi hyvin yleisesti myös osallistumalla käänösalan seminaareihin, tapaamisiin ja konferensseihin tai osallistumalla auktorisoiduille kääntäjille suunnattuun koulutukseen. Lisäksi

omaan erikoisalaan liittyvät tapahtumat olivat yleinen tapa ylläpitää ammattitaitoa auktorisoidussa kääntämisessä.

Vastaajien joukossa oli kuitenkin myös niitä, jotka eivät pitäneet auktorisoidun kääntäjän taitoa yllä millään tavalla. Kun vastauksia tarkasteltiin lähemmin, havaittiin, että sellaiset vastaajat, jotka eivät ylläpitäneet taitoaan ollenkaan, eivät laatineet auktorisoituja käännöksiä lainkaan tai eivät juurikaan laatineet niitä. Toisaalta huolestuttavaa kuitenkin on, että osa näistä vastaajista vahvisti toisinaan käännöksiä auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella, vaikka heidän toimintansa oli hyvin satunnaista eivätkä he ylläpitäneet taitoaan millään tavalla.

Miten auktorisoitu kääntäjä on hankkinut auktorisoidun kääntäjän oikeutensa?

Auktorisoidun kääntäjän oikeudet oli tyypillisimmin saatu aiemman tutkinnon perusteella. Eniten vastaajien joukossa oli virallisen kääntäjän oikeuksien kautta auktorisoiduiksi kääntäjiksi tulleita henkilöitä. Tulos ei ole yllättävä ottaen huomioon, että uusi auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmä on ollut voimassa vasta 12 vuotta. Lisäksi auktorisoidun kääntäjän oikeuksia ei voi saada suoraan valantehneen kielenkääntäjän oikeuksien perusteella, vaan ensin on täytynyt hankkia virallisen kääntäjän oikeudet valantehneen kielenkääntäjän oikeuksien perusteella. Valantehneen kielenkääntäjän oikeuksin varustetut auktorisoidut kääntäjät ovat siis myös olleet virallisia kääntäjiä kyseisen tutkintojärjestelmän aikaan.

Isompi osa uuden tutkintojärjestelmän aikana auktorisoiduiksi kääntäjiksi tulleista oli hankkinut oikeutensa niin ikään tutkintosuorituksen kautta, mutta jopa kaksi viidesosaa oli saanut oikeutensa korkeakouluopintojen kautta. Korkeakouluopintojen kautta voi hankkia auktorisoidun kääntäjän oikeudet ainoastaan yhdestä kielestä A-työkieleen päin, joten on luonnollista, että luku tutkintosuorituksen kautta on isompi. Tutkintokokeen kun voi suorittaa koetta koskevien määräysten puitteissa niin monessa kieliparissa kuin tahtoo.

Kiinnostavaa tutkinnon suorittamiseen liittyvissä tuloksissa oli se, että 18 vastaajaa ei vastustensa perusteella ollut päivittänyt valantehneen kielenkääntäjän tai virallisen kääntäjän oikeuksiaan auktorisoidun kääntäjän oikeuksiin. Näiden vastaajien viimeisin tutkintosuoritus oli siis joko valantehneen kielenkääntäjän tutkinto, valantehneen kielenkääntäjän oikeus kieli-instituutin loppukokeen perusteella, virallinen kääntäjä valantehneen kielenkääntäjän oikeuksien perusteella tai virallisen kääntäjän tutkinto. Näistä vastaajista 12 oli viimeisimmältä nimikkeeltään virallinen kääntäjä ja 6 nimikkeeltään valantehnyt kielenkääntäjä.

Laillisesti päteviä käännöksiä ei kuitenkaan saa tänä päivänä vahvistaa ilman auktorisoidun kääntäjän oikeuksia, vaan aiempien tutkintojärjestelmien aikana hankitut oikeudet tulee päivittää uuden tutkinnon aikaisiksi oikeuksiksi. Oikeus toimia virallisena kääntäjänä päättyi vuoden 2012 loppuun, mutta virallisen kääntäjän nimikkeen saa hakemuksella päivittää auktorisoidun kääntäjän nimikkeeseen (2020c). Valantehneen kielenkääntäjän olisi puolestaan pitänyt päivittää oikeutensa viralliseksi kääntäjäksi kyseisen tutkintojärjestelmän olemassa olon aikana. Oikeus toimia valantehneenä kääntäjänä lakkasi kolme vuotta sen jälkeen, kun laki virallisista kääntäjistä tuli voimaan (SKTL, 2020h).

On mahdollista, että vastaaja on epähuomiossa tai tarkoituksella jättänyt mainitsematta päivittäneensä tutkintonsa uuden tutkinnon mukaiseksi. On kuitenkin myös yhtä mahdollista, että kaikki eivät ole tietoisia siitä, että heidän olisi tullut päivittää tutkintonsa vanhoista järjestelmistä uusiin. Saattaa myös olla, että joku vastaajista ei ole ymmärtänyt, mitä laillisesti pätevillä käännöksillä tai auktorisoidulla kääntämisellä tarkoitetaan, ja on vastannut kyselyyn muiden kuin laillisesti pätevien käännösten laatimisen pohjalta. Tämä on kuitenkin epätodennäköisempää kuin kaksi ensimmäistä vaihtoehtoa, sillä kaikki 18 vastaajaa ilmoitti suorittaneensa vähintään valantehneen kielenkääntäjän tutkinnon ja useampi heistä oli vielä päivittänyt valantehneen kielenkääntäjän oikeutensa virallisen kääntäjän oikeuksiin. Järjestelmän rakenne on siis heille lähtökohtaisesti tuttu.

Lisäksi on todettava, että olemassa tosiaan on mahdollisuus siihen, että kyselyyn on vastannut 18 sellaista vastaajaa, joka ei ole päivittänyt oikeuksiaan nykyisen tutkintojärjestelmän mukaiseksi. Sen lisäksi, että tutkimuksen kyselylinkkiä jaettiin auktorisoitujen kääntäjien tutkintolautakunnan kautta kaikille niille auktorisoiduille kääntäjille, joilla oli kyselyn toteuttamisen aikaan voimassa oleva sähköpostiosoite auktorisoitujen kääntäjien rekisterissä, kyselylinkkiä jaettiin myös muiden kanavien, kuten sosiaalisten medioiden kautta. Kysely on siis ollut saatavilla myös niille, jotka eivät ole oikeuksiaan päivittäneet. Auktorisoitujen kääntäjien rekisteristä puolestaan on poistettu sellaiset henkilöt, jotka eivät ole päivittäneet oikeuksiaan uusimman järjestelmän mukaiseksi.

Kun tarkastellaan näiden 18 vastaajan kaikkia vastauksia vielä lähemmin huomataan, että kaikkien kahdeksantoista vastaajan työpanostus laillisesti päteviin käännöksiin oli hyvin vähäinen tai he eivät laatineet niitä enää lainkaan. Kiintoisaa kuitenkin on, että useampi vastanneista ilmoitti toisinaan vahvistavansa käännöksiä auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella, vaikka heillä ei vastauksiensa perusteella ole siihen oikeutta.

Kyselyyn osallistuneista 78 vastaajalla oli auktorisointi yhdessä kielisuunnassa ja 34 kahdessa. Näin ollen 122 vastaajasta suurimmalla osalla eli 92 prosentilla oli auktorisointi yhdessä tai kahdessa kielisuunnassa. Tulos on prosentuaalisesti lähes sama tulos kuin se, jonka Ruokonen (2018: 70) sai laskiessaan auktorisoitujen kääntäjien rekisterissä olevien auktorisoitujen kääntäjien auktorisointien määrää kielisuunnittain. Ruokosen mukaan yli 90 prosentilla vuonna 2017 auktorisoitujen kääntäjien rekisteristä löytyneistä auktorisoidusta kääntäjistä oli auktorisointi yhdessä tai kahdessa kielisuunnassa.

Eniten oikeuksia laillisesti pätevien käännosten laatimiseen oli hankittu kieliparissa suomi-englanti. Seuraavaksi yleisin työkieli suomen kielen parina oli saksa ja kolmantena venäjä. Suomen kielen parina toinen kotimainen kieli, ruotsi, oli listalla vasta viidentenä ranskan jälkeen. Samaiset kielet nousivat yleisimpinä esille myös Hietasen (2005: 157–158) väitöstudiumuksessa, jossa virallisten kääntäjien kielivalikoimaa tarkasteltiin tutkinnon suorittamiskielen perusteella. Tilastokeskuksen (2019) mukaan vuonna 2019 Suomen yleisimmät vieraat kielet (ts. muut kuin suomi, ruotsi tai saamen kielet) ovat venäjä, viro, arabia, englanti ja somali tässä järjestyksessä venäjän ollessa yleisin. Viron kieli A- tai B-työkielenä suomen parina oli tutkimukseen osallistuneiden joukossa puolan ja espanjan rinnalla kuudenneksi yleisin. Auktorisoituja kääntäjiä tarvitaan nykypäivänä yhä enemmän, ja erityisesti tarvetta on harvinaisempien kielten kääntäjissä (Pippuri, 2018). Kielipareja, joissa suomi oli A- tai B-työkielenä, mainittiin tässä selvityksessä yhteensä 22 (Oksanen & Santalahti, 2020: 30), ja mainittujen työkielten joukosta löytyivät muun muassa arabia, heprea sekä persia. Nykyään tutkintokoetta voi olla suorittamassa jopa 30–40 eri kieliparin edustajaa ja kaksi vuotta sitten tarve oli erityisesti kiinan, vietnamin ja italian kielen auktorisoiduissa kääntäjissä (Pippuri 2018).

Laillisesti pätevien käännosten laatimiseen vaadittava tutkinto oli pääasiallisesti suoritettu ensimmäisellä koekerralla. Tuloksissa ei ollut juurikaan eroa, olipa tutkinnon suorittaneella taustallaan kääntäjänopintoja tai ei. Vajaa viidennes tutkinnoista oli suoritettu toisella suorituskerralla. Useampia suorituskertoja tarvittiin vain muutamiin koesuorituksiin ja hylättyjä oli hyvin vähän. Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon läpäisyprosentit ovat vaihdelleet vuodesta 2008 vuoteen 2019 kahdeksasta prosentista 29 prosenttiin. Koe on siis vaativa, eivätkä läheskään kaikki sitä yrittävät läpäise koetta ensimmäisellä yrittämällä. Kuten Kemppanen (2017) auktorisoidun kääntäjän tutkinnon tehtäviä koskevassa artikkelissaan toteaa, taustaselvitystä nykyiseen tutkintoon osallistuvista kokelaista ei ole tehty, joten tyypillistä

tutkintoon osallistuvan kokelaan profiilia ei voida varmuudella tietää. Hänen mukaansa voidaan kuitenkin odottaa, että tutkintoon osallistuu yhä enenevässä määrin sellaisia kokelaita, joilla ei ole kääntäjäkoulutusta nyt, kun auktorisoidun kääntäjän oikeudet on jälleen mahdollista hankkia kääntäjänkoulutuksen kautta. Tehtäviä arvioitaessa on havaittu, että kokelaiden kielelliset valmiudet voivat olla puutteellisia huolimatta siitä, että erikoisalan osaaminen on hallussa. Yksin erikoisalan hallinta ei kuitenkaan riitä tutkinnon läpäisyyn, vaan kokelaalla on oltava myös tarvittava käännostaito. Mikäli näin ei ole, koe joudutaan usein hylkäämään. (Kemppanen, 2017.) Tällä on luonnollisesti myös vaikutuksensa tutkintosuoritus-ten matalaan läpäisyprosenttiin.

Tämän tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan anna kattavaa kokonaiskuvaa nykyisen järjestelmän suoritusosuuksista, koska niin iso osa vastaajista on hankkinut auktorisoidun kääntäjän oikeutensa muilla tavoin kuin suorittamalla nykyisen järjestelmän mukaisen kokeen. Ainoastaan kymmenen vastaajaa oli hankkinut oikeutensa vahvistaa käännöksiä auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella suorittamalla auktorisoidun kääntäjän tutkinnon, ja heistä neljä oli tarvinnut tutkinnon suorittamiseen useamman kuin yhden suorituskerran. Sen sijaan jo Hietasen (2005) väitöstutkimuksesta ilmenee, että virallisten kääntäjien tutkintosuoritukset suoritettiin suurelta osin ensimmäisellä koekerralla.

Virallisen ja auktorisoidun kääntäjän tutkinnoissa kokelaan on tullut valita osana koetta yksi erikoisalan tehtävä. Yleisimmin kokeessa suoritettiin talouden erikoisalan tehtävä. Toiseksi yleisin oli lain ja hallinnon alan tehtävä, mutta huomioitava on, että kyseinen tehtävä on auktorisoidun kääntäjän tutkinnoissa ollut pakollinen, jonka lisäksi kokelas on valinnut jonkin toisen erikoisalan käännöstehtävän. Tekniikan alan tehtävä oli kolmanneksi suosituin. Vähemmän suosittu koulutuksen erikoisala on ollut valittavissa ainoastaan auktorisoidun kääntäjän tutkintojärjestelmän aikana vuodesta 2012. Tekniikan erikoisalan koesuoritusten kielisuunnista yleisin oli englanti-suomi ja talouden alalla suomi-englanti. Muiden erikoisalojen kokeita suoritettiin useissa eri kielisuunnissa. Suurimmalla osalla erikoisalan valintaan vaikutti erityisesti aiempi kokemus alalta tai se, että aihe oli omaa erikoistumisalaa tai vastaaja oli kouluttautunut alalle.

Kaikkien näiden edellä esitettyjen tulosten perusteella voidaan hahmotella, millainen on tyypillinen auktorisoitu kääntäjä. Taustatietokysymysten perusteella suurin osa vastaajista oli naisia ja suurimmalla osalla vastaajista vähintään yhtenä äidinkielenä oli suomen kieli. Täten voidaankin siis sanoa, että tyypillinen auktorisoitu kääntäjä on äidinkieleltään

suomenkielinen, yli 46-vuotias nainen, jonka yhtenä työkielenä auktorisoidun kääntäjän työssä on englanti, saksa tai venäjä. Hän on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon, harjoittaa auktorisoidun kääntäjän ammattia sivutoimisesti toiminimellä ja toimii päätoimisesti käännösalan tehtävissä työllistäen päätyössään itse itsensä. Mikäli hän on suorittanut koulutuksensa muualla kuin käännösosalalla, on hän todennäköisemmin myös jatkokouluttautunut ylemmän korkeakoulututkinnon jälkeen. Auktorisoitu kääntäjä ylläpitää taitoaan tekemällä auktorisoituja käännöksiä sekä osallistumalla seminaareihin, konferensseihin ja tapaamisiin. Lisäksi hän on kartuttanut kielitaitoaan työskentelemällä tai opiskelemalla ulkomailla. Tutkintokokeen hän läpäisi ensimmäisellä suorituskerralla, ja on saanut auktorisoidun kääntäjän oikeudet aiemmin suoritettuna tutkinnon perusteella.

Kun verrataan tämän tutkimuksen perusteella tehtyä hahmotelmaa tyypillisestä auktorisoidusta kääntäjistä Savajan (1983) profilointiin valantehneistä kielenkääntäjistä voidaan todeta, että profiili on pysynyt kutakuinkin samana. Joitain eroavaisuuksia voidaan kuitenkin nostaa esille. Auktorisointioikeuden saaneiden kääntäjien keski-ikä näiden tulosten perusteella noussee. Tässä tutkimuksessa vastaajien keski-ikää ei varsinaisesti laskettu, mutta asia voidaan päätellä vastaajien ikäkategorioiden perusteella: Tässä tutkimuksessa eniten vastaajia oli 56–65-vuotiaiden ikäluokassa ja toiseksi eniten 46–55-vuotiaiden ikäluokassa. Nämä kategoriat kattavat 50 prosenttia vastaajista. Savajan (1983: 2) selvityksessä eniten vastaajia oli ikäluokassa 31–40-vuotiaat, joka kattoi 46 prosenttia vastaajista. Toiseksi isoin ikäluokka oli 41–50 vuotiaat 27 prosentin osuudella. Toinen keskeinen eroavaisuus Savajan (1983: 5–6) profilointiin oli se, että tyypillisin työkieli suomen parina laillisesti päteviä käännöksiä laadittaessa oli valantehneillä kielenkääntäjillä ruotsi, joka auktorisoiduilla kääntäjillä puolestaan oli englanti. Ruotsin kieli oli tämän tutkimuksen mukaan vasta viidentenä englannin, saksan, venäjän ja ranskan jälkeen. Toisaalta englanti, saksa ja venäjä olivat neljän suosituimman kielen joukossa myös Savajan (1983: 6) selvityksessä.

8.2. Tutkimuksen heikkoudet ja muita huomioita

Tutkimuksen heikkouksia pohdittaessa aivan ensiksi on tuotava esiin vaikeus tavoittaa tällä hetkellä auktorisoitua kääntämistä harjoittavia kääntäjiä. Auktorisoitujen kääntäjien yhteystietoja tai ajantasaista listaa aktiivisesti käännösten auktorisointeja tekevästä henkilöstä ei ole yleisesti saatavilla. Auktorisoitujen kääntäjien rekisteriä ylläpitää Opetushallitus, mutta ajantasaisten yhteystietojen ja tietojen päivittäminen rekisteriin on auktorisoitujen kääntäjien omalla vastuulla. Rekisterissä olevia henkilöitä ei voida poistaa muuten kuin heidän omasta

pyynnöstään tai toisaalta luonnollisen poistumisen perusteella. Rekisterissä on tällä hetkellä noin 1 900 auktorisoidun kääntäjän oikeuksin varustettua henkilöä. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella voidaan varovaisesti olettaa, että osa rekisterissä olevista henkilöistä ei enää harjoita auktorisoitua kääntämistä, mutta toisaalta he eivät ole myöskään ilmoittaneet rekisterin ylläpitäjälle lopettamisestaan. Näin ollen aktiivisten auktorisoitujen kääntäjien varsinaista määrää ei voida varmuudella tietää. Tästä syystä tutkimuksen reliabiliteetti kärsii.

Tutkimuksen validiteetti ei lähtökohtaisesti kärsinyt. Kyselylomakkeessa ilmeni kuitenkin muutamia heikkouksia, jotka olisivat voineet vaarantaa tutkimuksen validiteetin. Kuten eräs vastaaja tutkimuksen loppukommenteissa toi esille, ammatinharjoittamisen muotoa kysyttäessä vaihtoehtoista oli unohtunut eläkeläinen. Näin ollen kyselyyn vastanneet eläkeläiset joutuivat valitsemaan virheellisesti jonkun vaihtoehtoissa olevista ammatinharjoittamismuodoista, jotta pääsivät kyselyssä eteenpäin. Vastaajan mahdollinen eläkeläisstatus pystyttiin kuitenkin selvittämään muiden avointen kysymysten ja vastaajien jättämien kommenttien avulla, ja tämä on otettu huomioon tutkimustuloksia analysoitaessa.

Toinen kyselylomakkeessa ilmennyt heikkous oli kysymyksessä, jossa selvitettiin laillisesti pätevien käännösten osuutta viikkotyömäärästä. Vähimmäismäärä auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella vahvistettaviin käännöksiin viikossa oli 10 prosenttia, eikä tätä pienempää vaihtoehtoa voinut valita. Todellisuudessa isolle osalle vastaajista auktorisoitu kääntäminen edustaa vieläkin pienempää määrää viikkotyöstä, joten vastaajan oli valittava vaihtoehto, joka ei välttämättä vastaa todellisuutta. Vastaajan oli kuitenkin mahdollista täydentää vastaustaan kyseisen kysymyksen kohdalla, ja vastaajista useat olivatkin tehneet näin. Näin ollen pystyttiin havainnoimaan, että laillisesti pätevien käännösten osuus ei monessa tapauksessa vastaa edes kymmentä prosenttia kääntäjän viikkotyömäärästä. Myös tämä kyselylomakkeen heikkous on otettu huomioon tuloksia analysoitaessa.

Kyselyn loppukommenteissa yksi vastaaja oli maininnut, että vastausvaihtoehdot huomioivat heikosti suomea vieraana kielenä opiskelleen maahanmuuttajan. Kommentissa ei ollut kuitenkaan kerrottu tarkemmin, miten kyselylomaketta olisi tullut parantaa, jotta maahanmuuttajataustaisia olisi huomioitu paremmin. Muiden maiden tutkintorakenteet pyrittiin tutkimuslomakkeessa ottamaan huomioon *tai muu vastaava tutkinto* -maininnalla. Lomakkeen kääntäminen jollekin toiselle kielelle, esimerkiksi muille kotimaisille kielille, ei puolestaan tämän tutkimuksen puitteissa ollut mahdollista.

Muutamissa loppukommenteissa kritisoitiin sitä, ettei tutkimuksessa ollut otettu huomioon, että auktorisoidut kääntäjät tekevät suurimmalta osin työkseen muita käännöksiä kuin auktorisointia vaativia käännöksiä. Tässä tutkimuksessa muut kuin auktorisointia vaativat käännöstyöt oli kuitenkin tarkoituksella rajattu tutkimusaiheen ulkopuolelle, koska tutkimuksella haluttiin selvittää nimenomaan auktorisoitujen kääntäjien taustoja ja nykytilannetta. Käännösten auktorisointeja kun tekevät muidenkin alojen ammattilaiset kuin kääntäjät, mikä selviää myös tästä tutkimuksesta. Myös käännösprosessia koskevat aihealueet oli juuri aiheen rajauksen vuoksi jätetty pois tästä tutkimuksesta.

9. Lopuksi

Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää auktorisoitujen kääntäjien opintotaustoja, ammatillisia taustoja ja nykytilannetta sekä heidän ammatinharjoittamistapojaan. Vastaavaa taustaselvitystä auktorisoiduista kääntäjistä ei ollut aikaisemmin toteutettu, vaikka tämänkin tutkimuksen keskeisissä vertailulähteissä (Hietanen, 2005; Ruokonen, 2018; Savaja, 1983; Virtanen, 2016) asiaa oli käsitelty varsin laajasti. Viimeisin aihetta tarkemmin käsitelty tutkimus (Virtanen, 2016) kattoi kuitenkin ainoastaan suomi-englanti-kieliparissa työskentelevät auktorisoidut kääntäjät, ja sitä edeltävä, kaikille kielisuunnille avoin, tutkimus (Hietanen, 2005) toteutettiin edellisen tutkintojärjestelmän aikaan viisitoista vuotta sitten.

Tämän tutkimuksen avulla pyrittiin myös nostamaan esille auktorisoidun kääntäjän tehtävään tarvittavia keskeisiä taitoja, jota auktorisoiduiksi kääntäjiksi aikovat voivat halutessaan hyödyntää. Tuloksista nousee selvästi esille, että laaja-alainen perehtyminen omaan erikoisalaan on keskeisessä asemassa auktorisoidun kääntäjän työssä. Jatkuva kouluttautuminen ja tietojen aktiivinen päivittäminen nousivat vahvasti esille kyselyyn osallistuneiden vastauksissa. Myös korkeakoulutus näytti olevan yhdistävä tekijä auktorisoitujen kääntäjien taustoissa. Toisaalta vastaajien joukossa oli myös alempien tutkintojen suorittaneita, joten vaikka korkeatasoisesta koulutuksesta on etua, ei alemman tutkintotason koulutus sulje pois mahdollisuutta työskennellä auktorisoituna kääntäjänä.

Vahva kieliosaaminen oli myös luonnollisesti keskeinen auktorisoidun kääntäjän ominaisuus. Kielitaidon hankkimiseen käytettiin monia erilaisia keinoja, eikä yhdenkään vastaajan kielitaidon hankinta ollut riippuvainen vain yhdestä tavasta. Kielen käyttäminen (puhuminen, kirjoittaminen, lukeminen) ja kuunteleminen sen alkuperäisessä ympäristössä oli ollut oppimisprosessissa erittäin tärkeässä roolissa, mikä nousi esille kaikkien vastaajien vastauksissa.

Lähtökohtaisesti auktorisoitua kääntämistä kannattaa lähestyä sivutoimisena, muun työn ohella harjoitettavana toimintana. Päätoimisuus auktorisoidussa kääntämisessä on hyvin harvinaista, joskaan ei tavatonta. Varsinainen päätyö voi puolestaan olla niin kieli- ja käännösosalta kuin joltain aivan muultakin alalta. Tärkeää on, että auktorisointeja vaativiin käännöksiin löytyy tarpeeksi erikoisosaamista, ja että kieli- ja käännöstaito niin lähde- kuin kohdekielelläkin sekä auktorisoidun kääntäjän oikeudet ovat kunnossa. Mikään kielipari ei noussut tutkimuksen perusteella merkittävämmäksi toimeksiantoja ajatellen, mutta

auktorisoidun kääntäjän oikeus useammassa kieliparissa saattaa nostaa mahdollisuuksia saada enemmän auktorisointeja vaativia käännöstoimeksiantoja.

Auktorisoidun kääntäjän oikeuksia tavoittelevan ei ole syytä olla huolissaan tutkintokokeen läpäisemistä, mikäli kokelaan taustatekijät ovat kunnossa. Tämän ja aiempienkin tutkimusten perustella suurin osa läpäisee kokeen ensimmäisellä kerralla. Toki tämä tutkimus ei vielä anna kattavaa kuvaa uuden tutkintojärjestelmän aikana suoritetuista kokeista, sillä vastaajista suurin osa oli hankkinut auktorisoidun kääntäjän oikeutensa jonkin edellisen tutkinnon kautta. Tulevaisuudessa olisikin kiinnostavaa tietää, pysyykö läpäisyprosentti samana, kun tutkittavien joukko on suurelta osin niitä auktorisoituja kääntäjiä, jotka ovat suorittaneet kokeen uuden tutkintojärjestelmän aikana. Myös korkeakoulututkinnon kautta saatujen oikeuksien osuutta suoritetuista tutkinnoista olisi mielenkiintoista seurata. Edellisen järjestelmän aikana kelpoisuutta kääntäjän auktorisointiin ei voinut opintojen kautta saada, joten muu laajempikin tutkimus auktorisoidun kääntäjän oikeuksien hankkimisesta korkeakoulututkinnon perustella voisi olla kiinnostava.

LÄHDELUETTELO

KIRJALLISUUS JA VERKKOLÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2020. *Tulkki (AMK), asioimistulkkaus*. Diakonia-ammattikorkeakoulun verkkosivut. Saatavilla: <https://www.diak.fi/hakeminen/koulutukset/amk/tulkki-asioimistulkkaus/>. Noudettu: 17. lokakuuta 2020.
- Gorschelnik, H., & Vuorinen, L. 2017. Auktorisoidun kääntäjän tutkinto nojaa kääntäjien ammattikuntaan. T. Leblay (toim.) Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon historiaa ja nykypäivää, 90–93. Helsinki: Opetushallitus.
- Hartama-Heinonen, R., Holopainen, T., Ketola, A., Koskinen, K., Saalin, T., & Tiittula, L. 2019. Syysseminaarin satoa: Kääntäjänkoulutuksen tila ja tulevaisuus – keskusteluja yhteistyöstä ja työnjaosta. MikaEL Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu, vol. 12, s.140–154. Toim. Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Minna Kujamäki & Katja Vuokko Saatavilla: <https://www.sktl.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/arkisto-archive/mikael-vol-12-2019/>
- Helsingin yliopisto, 2020. *Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma. Opiskelu*. Helsingin yliopiston verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.helsinki.fi/fi/opiskelijaksi/koulutusohjelmat/kaantamisen-ja-tulkkauksen-maisteriohjelma/opiskelu>. Päivitetty: 24.9.2020. Noudettu: 14 lokakuuta 2020
- Hietanen, K. 2005. Virallinen kääntäjä paljon vartijana: Ammattitoiminnan ja auktorisointimenettelyn yhteensovittamisen haaste. Tampere: University Press. Tampereen yliopisto. Väitöstutkimus.
- Itä-Suomen yliopisto, 2019. *UEF Uutiset. Itä-Suomen kääntäjänkoulutus 50 vuotta -juhlaseminaari 18. Tammikuuta*. Itä-Suomen yliopiston verkkosivut. Julkaistu: 15.1.2019. Saatavilla: https://www3.uef.fi/ajassa/kaikki-uutiset/-/asset_publisher/xZemfPUSArZ/content/id/2174157. Noudettu: 14. lokakuuta 2020.
- Itä-Suomen yliopisto, 2020a. *Englannin kieli, kulttuuri ja kääntäminen*. Itä-Suomen yliopiston verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.uef.fi/fi/koulutus/englannin-kieli-kulttuuri-ja-kaantaminen>. Noudettu: 14. lokakuuta 2020.
- Itä-Suomen yliopisto, 2020b. *Humanistiset tieteet (maisteri)- UEF - Hakeva opiskelija*. Itä-Suomen yliopiston verkkosivusto. Saatavilla: <https://haeyliopistoon.fi/blog/koulutusala/humanistiset-tieteet-maisteri/>. Noudettu: 14 lokakuuta 2020.
- Kemppanen, H. 2017. Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon tehtävien laadinta ja arviointi: Venäjän kielen näkökulma. Teoksessa T. Leblay (toim.) Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon historiaa ja nykypäivää, 49–60. Helsinki: Opetushallitus.
- Kielenkääntäjätoimikunta. 1983. Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö 1983. Komiteanmietintö 1983:26. Helsinki: Opetusministeriö.
- Kieli-instituuttien valvontalautakunta. 1977. Kieli-instituuttien valvontalautakunnan mietintö: Kieli-instituuttien aseman ja kääntäjätutkinnon uudistamisesta. Helsinki: Opetusministeriö.

- Leblay, T. (toim.). 2017. Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon historiaa ja nykypäivää. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2017:16.
- Lönnroth, H. & Siponkoski, N. 2016. Käänteiden kohtauspaikka. VAKKI-symposiumit kääntämisen ja tulkkauksen tutkijoiden yhteistyönä 1981–2014. MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu, vol. 9, s.18–32. Toim. Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto & Minna Ruokonen. Saatavilla: <https://www.sktl.fi/liitto/seminarit/mikael-verkkojulkaisu/arkisto-archive/vol-9-2016/>
- Oksanen, H., & Santalahti, Miia. 2020. Auktorisoidun kääntämisen tila 2019. Kyselytutkimus auktorisoitujen käännösten tekstilajeista ja auktorisoidun kääntäjän ohjeiden käytöstä. MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu, vol. 13, s. 25–42. Toim. Ritva Hartama-Heinonen, Laura Ivaska, Marja Kivilehto & Minna Kujamäki. Saatavilla: <https://www.sktl.fi/liitto/seminarit/mikael-verkkojulkaisu/vol/mikael-vol13-2020/>
- Opetushallitus, 2020a. *Auktorisoidun kääntäjän tutkinto*. Opetushallituksen verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kieli-ja-kaantajatutkinnot/auktorisoidun-kaantajan-tutkinto>. Noudettu: 21. toukokuuta 2020.
- Opetushallitus, 2020b. *Auktorisoidun kääntäjän tutkinto*. Opetushallituksen verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/palvelut/auktorisoidun-kaantajan-tutkinto>. Noudettu: 17. syyskuuta 2020.
- Opetushallitus, 2020c. *Kääntäjien auktorisointi*. Opetushallituksen verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kaantajien-auktorisointi>. Noudettu: 17. syyskuuta 2020.
- Opetushallitus, 2020d. *Ruotsin kieli, filosofian maisteri (2 v)*. Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta, Joensuun kampus. Opintopolku.fi-portaali. Saatavilla: <https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.84190645493>. Noudettu: 14.10.2020.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019. *Suomen koulutusjärjestelmä*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla: <https://minedu.fi/documents/1410845/15514014/Suomen+koulutusjarjestelma/8aa97891-0e44-b10d-7228-cf1c04c301d0/Suomen+koulutusjarjestelma.pdf>. Noudettu: 17 syyskuuta 2020.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020. *Suomalainen koulutusjärjestelmä ja tutkinnot*. Opetus- ja kulttuuriministeriön sivusto. Saatavilla: <https://minedu.fi/koulutusjarjestelma>. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Noudettu: 17. syyskuuta 2020.
- Opetusministeriö, 2006a. Viralliset kääntäjät -työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:35. Opetusministeriö, Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Yliopistopaino, 2006. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80294/tr35.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Opetusministeriö, 2006b. Yliopistot 2005: Vuosikertomus. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetusministeriön julkaisuja 2006:30. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Yliopistopaino, 2006. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79970/opm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Pahta, P. 2016. *50 vuotta kääntäjänkoulutusta Tampereella*. COMS-blogi. Tampereen yliopiston viestintätieteiden tiedekunnan blogi. COMS-blogi. Päivätty: 19.10. 2016. Saatavilla: <https://blogs.uta.fi/coms/2016/10/19/50-vuotta-kaantajankoulutusta-tampereella/>. Noudettu: 24 lokakuuta 2020.
- Peltonen, T. 2020. *700 opiskelijaa piti siirtää Jyväskylään – vain 153 tuli*. Jyväskylän Ylioppilaslehti. Päivätty 2.3.2020. Saatavilla: <https://www.jylkkari.fi/2020/03/vaasan-muuttajat-keskuudessamme/>. Noudettu: 24. lokakuuta 2020.
- Pippuri, H. 2018. *Auktorisoituja kääntäjiä tarvitaan koko ajan lisää*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Päivätty: 21.8.2018. Saatavilla: <https://www.sktl.fi/?x1239065=1686095>. Noudettu: 24. lokakuuta 2020.
- Ruokonen, M. 2018. To Protect or Not to Protect: Finnish Translators' Perceptions on Translator Status and Authorisation. *HERMES - Journal of Language and Communication in Business*, 58, 65–82. Saatavilla: <https://doi.org/10.7146/hjlc.v0i58.111673>
- Salmi, L. 2017. Tähänastisten suomalaisten kääntäjätutkintojen vertailua. Teoksessa T. Leblay (toim.) *Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon historiaa ja nykypäivää*, 26–34. Helsinki: Opetushallitus.
- Sarpila, O., & Räsänen, P. 2013. Internet-lomakkeella vai ilman? Sähköinen kyselylomake postikyselyitä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. Teoksessa S. Laaksonen, J. Matikainen & M. Tikka (toim.) *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*, 68–83. Tampere: Vastapaino.
- Savaja, E. 1983. Valantehneille kielenkääntäjille tehty kysely ja yhteenveto vastauksista. *Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö 1983:26*. Liite s. 1-14. Teoksessa *Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö 1983:26*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- SKTL, 2016. *Kääntäjänkoulutus Turussa täyttää 50 vuotta*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Noudettu: 14 lokakuuta 2020. Saatavilla: <https://www.sktl.fi/?x445743=1009464>
- SKTL, 2018. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry:n toimintakertomus 2018. Saatavilla: <https://www.sktl.fi/liitto/sktl-n-toiminta/sktl-n-toimintakertomus-2018/>. Noudettu: 24. lokakuuta 2020.
- SKTL, 2020a. *Auktorisoitu kääntäminen*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/auktorisoiu-kaantaminen/. Noudettu: 29. kesäkuuta 2020.
- SKTL, 2020b. *Voiko auktorisoitu kääntäjä vahvistaa itse tekemänsä käännöksen?* Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/auktorisoiu-kaantaminen/voiko-auktorisoiu-kaantaja-vahv/. Noudettu: 10. syyskuuta 2020.
- SKTL, 2020c. *Lähdeasiakirja ja sen laillisesti pätevä käännös*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/auktorisoiu-kaantaminen/auktorisoidun-kaantajan-ohjeet/2-lahdeasiakirja-ja-sen-laillise/. Noudettu: 29. kesäkuuta 2020.

- SKTL, 2020d. *Auktorisoituna kääntäjänä toimiminen*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkkaus/auktorisoi-tu-kaantaminen/auktorisoidun-kaantajan-ohjeet/1-auktorisoi-tuna-kaantajana-toim/. Noudettu: 10. syyskuuta 2020.
- SKTL, 2020e. *Saako auktorisoituja käännöksiä vaikkapa espanjasta englanniksi?* Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton sivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantami-nen_ja_tulkkkaus/auktorisoi-tu-kaantaminen/saako-auktorisoi-tuja-kaannoksia-/. Noudettu: 10. syyskuuta 2020.
- SKTL, 2020f. *Auktorisoidun kääntäjän ohjeet*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkkaus/auktorisoi-tu-kaantaminen/auktorisoidun-kaantajan-ohjeet/. Noudettu: 10. syyskuuta 2020.
- SKTL, 2020g. *Yliopistokoulutus*. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton sivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkkaus/alalle-toihin/opiskelu/koulutusyksikot/. Noudettu: 14. lokakuuta 2020.
- SKTL, 2020h. *Mitä ovat viralliset ja valantehneet kääntäjät?* Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton verkkosivusto. Saatavilla: https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkkaus/auktorisoi-tu-kaantaminen/mita-ovat-viralliset-ja-valanteh/. Noudettu: 24. lokakuuta 2020.
- Suomen Yrittäjät 2019. *Osakeyhtiön perustaminen helpottuu: 2500 euron alkupääomaa ei enää vaadita*. Suomen Yrittäjät -järjestön verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.yrittajat.fi/uutiset/603559-osakeyhtiön-perustaminen-helpottuu-2500-euron-alkupääomaa-ei-enää-vaadita#0798a758>. Noudettu: 24 lokakuuta 2020.
- Tampereen korkeakouluuyhteisö, 2020. *Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriohjelma*. Tampereen korkeakouluuyhteisön verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/opintotiedot/tutkinto-ohjelmat/otm-11430137-90f9-4e13-9b78-8433eb66ea0a?year=2019&q=null>. Noudettu: 14. lokakuuta 2020.
- Tilastokeskus, 2019. *Väestön koulutus rakenne 2018. Koulutustilastot 2018*. Tilastokeskuksen verkkosivut. Saatavilla: https://www.stat.fi/til/vkour/2018/vkour_2018_2019-11-05_tie_001_fi.html. Noudettu: 22. lokakuuta 2020.
- Turun yliopisto, 2020. *Monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelma*. Turun yliopiston verkkosivusto. Saatavilla: <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/humanistinen-tiedekunta/monikielinen-kaannosviestinta>. Noudettu: 14. lokakuuta 2020.
- Vehkalahti, K. 2014. *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsinki: Finn Lectura. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmät-2019-Vehkalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Virtanen, T. 2016. *Ammattiylpeyttä vai kerskailua? Kääntäjän huomautukset auktorisoidussa kääntämisessä*. Tampereen yliopisto, kieli- käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma.
- Yle Uutiset, 2008. *Kouvolan käännöstieteen laitos lakkautetaan kesällä*. Julkaistu: 16.10.2008. Yle Uutiset. Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/kouvolan_kaannostieteen_laitos_lakkautetaan_kesalla/6115447. Noudettu: 14. lokakuuta 2020.

Yle Uutiset, 2009. *Uusi historiikki kertoo Joensuun yliopiston kasvutarinan*. Julkaistu 4.11.2009. Yle Uutiset. Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/uusi_historiikki_kertoo_joensuun_yliopiston_kasvutarinan/5912575. Noudettu: 14. lokakuuta 2020.

Yritä.fi, 2020. *Yritysmuodot*. Verkkosivusto yritä.fi. Saatavilla: <https://yritä.fi/yritysmuodot>. Noudettu: 27. lokakuuta 2020.

VIRALLISLÄHTEET

D:22/011/2012. Opetushallitus: Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perusteet. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/viranomaiset/normi/660001/39600>

L 1148/1988. Laki virallisista kääntäjistä (kumottu). Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1988/19881148>

L 1231/2007. Laki auktorisoiduista kääntäjistä. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071231>

L 1232/2007. Valtioneuvoston asetus auktorisoiduista kääntäjistä. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071232>

L 626/1989. Asetus virallisista kääntäjistä (kumoutunut), Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1989/19890626>

Kysely auktorisoiduille kääntäjille

Tämä kysely on osoitettu auktorisoiduille kääntäjille. Se on osa Turun ja Tampereen yliopistoissa tehtävää tutkimusta, jonka tavoitteena on selvittää auktorisoitujen kääntäjien koulutus- ja ammatinharjoittamistaustoja sekä jatkokoulutustarpeita.

Kyselyyn vastaaminen kestää n. 15-30 minuuttia. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti siten, että vastaajia ei voida tunnistaa. Tutkimuksen tuloksista raportoidaan Turun yliopistoon laadittavassa pro gradu -tutkielmassa (Marianne Kaltiokumpu-Blomgrén) sekä vuoden 2019 KäTu-symposiumissa (Henrik Oksanen ja Miia Santalahti). Annamme mielellämme myös lisätietoja.

Toivomme, että vastaisit kysymyksiin mahdollisimman pian, mutta viimeistään 15.1.2019.

Vastauksista kiittäen

Marianne Kaltiokumpu-Blomgrén
käännösviestinnän opiskelija
Turun yliopisto
rimakal@utu.fi

Henrik Oksanen
väitöstutkija
Tampereen yliopisto
henrik.oksanen@staff.uta.fi

Miia Santalahti
yliopisto-opettaja
Tampereen yliopisto
miia.santalahti@staff.uta.fi

Siirry kyselyyn valitsemalla *seuraava*

1. Minulla on oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä. *

- Kyllä.
- Ei.

2. Kerroit, että sinulla ei ole oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä, miksi?

- En ole kiinnostunut auktorisoidusta kääntämisestä / se ei ole omaa alaani.
- Olen osallistunut auktorisoidun kääntäjän tai sitä edeltäneeseen vastaavaan tutkintoon, mutta en läpäissyt koetta.
- Olen suorittanut korkeakoulututkinnossani auktorisoidun kääntäjän opinnot, mutta en ole vielä hakenut oikeutta toimia auktorisoituna kääntäjänä.
- Muista syistä, mistä:

3. Miten olet hankkinut auktorisoidun kääntäjän oikeutesi? Valitse kaikki sinua koskevat vaihtoehdot ja luettele tekstikenttään kaikki kieliparit kaikissa kielisuunnissa seuraavasti: mistä kielestä (lähdekieli) mihin kieleen (kohdekieli). *

- Olen suorittanut valantehneen kielenkääntäjän tutkinnon. Mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:
- Olen suorittanut kieli-instituutin loppukokeen parhain mahdollisin arvosanoin, jonka perusteella olen myös saanut valantehneen kielenkääntäjän oikeudet. Mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:
- Olen suorittanut virallisen kääntäjän tutkinnon. Mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:
- Olen saanut virallisen kääntäjän oikeudet valantehneen kielenkääntäjän oikeuksieni perusteella. Mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:
- Olen suorittanut auktorisoidun kääntäjän tutkinnon. Mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:
- Olen saanut auktorisoidun kääntäjän nimikkeen virallisen kääntäjän oikeuksieni perusteella. Mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:
- Olen hankkinut auktorisoidun kääntäjän oikeudet korkeakoulututkinnon kautta. Mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:
- Muu, mikä ja mistä kielestä/kielistä mihin kieleen/kieliin:

4. Kerro tässä kielisuuntakohtaisesti monennellako kerralla läpäisit tutkinnon/tutkinnot (esim. ranska-suomi, 1. kerralla; suomi-englanti, 2. kerralla). *

5. Mikäli olet suorittanut virallisen tai auktorisoidun kääntäjän tutkinnon, minkä erikoisalan käännoستهتävän valitsit ja miksi? Mainitse myös kielipari(t) (lähdekieli-kohdekieli). Valitse niin monta vaihtoehtoa kuin on tarpeen. *

- Laki ja hallinto. Kirjoita perustelusi valintaan sekä kielipari (mistä kielestä mihin kieleen):
- Koulutus. Kirjoita perustelusi valintaan sekä kielipari (mistä kielestä mihin kieleen):
- Lääketiede. Kirjoita perustelusi valintaan sekä kielipari (mistä kielestä mihin kieleen):
- Talouselämä. Kirjoita perustelusi valintaan sekä kielipari (mistä kielestä mihin kieleen):
- Tekniikka. Kirjoita perustelusi valintaan sekä kielipari (mistä kielestä mihin kieleen):
- Kysymys ei koske minua.

6. Toimin auktorisoituna kääntäjänä *

- Päätoimisesti. (Voit halutessasi tarkentaa vastaustasi tekstikenttään.)
- Sivutoimisesti. (Sivutoimisuutta pääsee kommentoimaan seuraavalla sivulla.)

7. Miksi et toimi auktorisoituna kääntäjänä päätoimisesti? Valitse niin monta vaihtoehtoa kuin on tarpeen. *

- Haluan tehdä muuta työtä päätoimisesti.
- Työtä ei ole tarpeeksi auktorisoituna kääntäjänä.
- Muu syy, mikä:

8. Mikäli teet auktorisoituja käännoksiä sivutoimisesti, mitä ammattia harjoitat päätoimisesti?

9. Mikä seuraavista kuvaa tämänhetkistä työllisyystilannettasi parhaiten? *

- yrittäjä, freelancer tai työsuhteinen freelancer
- työ- tai virkasuhteessa tai osuuskunnan jäsen
- opiskelija, työtön tai töissä muulla kuin käännösosalalla

10. Mikä seuraavista kuvaa tämänhetkistä työmuotoasi parhaiten?

- freelancer
- työsuhteinen freelancer (työskentelen freelancer-verokortilla)
- kevytyrittäjä
- itsenäinen ammatinharjoittaja (Y-tunnus)
- oma toiminimi
- oma osakeyhtiö
- oma kommandiittiyhtiö
- oma avoin yhtiö

11. Onko työnantajasi

- käännösalan yritys, suomalainen
- käännösalan yritys, kansainvälinen
- muun kuin käännösalan pk-yritys (enintään 250 työntekijää)
- muun kuin käännösalan suuryritys (yli 250 työntekijää), suomalainen
- muun kuin käännösalan suuryritys, kansainvälinen
- kansainvälinen järjestö tai yhteisö (esim. EU)
- valtio
- kunta
- osuuskunta
- muu, mikä:

12. Oletko tällä hetkellä

- opiskelija
- työtön
- töissä muulla kuin käännösosalalla
- muu (esim. perhevapaalla)

13. Mitä ammatinharjoittamisen muotoa käytät toimiessasi auktorisoituna kääntäjänä? (Esimerkiksi: "sivutoimisesti verokortilla" TAI "minulla on oma toiminimi, jonka kautta laskutan auktorisoidut käännökset").

14. Kuinka suuren osan viikkotyöajastasi käytät auktorisoitujen käännösten tekemiseen?
Voit halutessasi tarkentaa vastaustasi tekstikenttään. *

- 10 %
- 20 %
- 30 %
- 40 %
- 50 %
- 60 %
- 70 %
- 80 %
- 90 %
- 100 %

15. Mitä asiakirjoja vahvistat auktorisoidun kääntäjän vahvistuksella ja kuinka usein?

	en koskaan	harvoin	melko usein	usein	hyvin usein
avioliittoasiakirjat	☐	☐	☐	☐	☐
hallinnon tekstit	☐	☐	☐	☐	☐
kaupan alan sopimukset	☐	☐	☐	☐	☐
koulu- ja tutkintotodistukset	☐	☐	☐	☐	☐
lakitekstit	☐	☐	☐	☐	☐
liikekirjeet	☐	☐	☐	☐	☐
lääkärintodistukset	☐	☐	☐	☐	☐
patentit	☐	☐	☐	☐	☐
sukuselvitysasiakirjat	☐	☐	☐	☐	☐
testamenttiasiakirjat	☐	☐	☐	☐	☐
toiminta- ja vuosikertomukset	☐	☐	☐	☐	☐
työsopimukset	☐	☐	☐	☐	☐
työtodistukset	☐	☐	☐	☐	☐
tuomioistuinasiakirjat	☐	☐	☐	☐	☐
vanhemmuusasiakirjat	☐	☐	☐	☐	☐
muu asiakirja, mikä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
muu asiakirja, mikä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
muu asiakirja, mikä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐
muu asiakirja, mikä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

16. Katsotko usein tai joskus neuvoa SKTL:n Auktorisoidun kääntäjän ohjeet -dokumentista? *

- Kyllä, kuinka usein:
- En.

17. Onko ohjeistuksessa mielestäsi ristiriitaisuuksia tai muuten hankalasti noudatettavia ohjeita?

18. Miten parantaisit ohjeistusta? Mitä lisäisit ohjeistukseen tai poistaisit siitä?

19. Kerro muutamalla sanalla, miksi et käytä ohjeistusta.

Auktorisoidun kääntäjän taidon ylläpitäminen

20. Miten ylläpidät auktorisoidun kääntäjän taitoasi? Valitse niin monta kuin on tarpeen. *

- En mitenkään.
- Tekemällä auktorisoituja käännöksiä.
- Kouluttautumalla, miten:
- Osallistumalla käännösalan seminaareihin/tapaamisiin/konferensseihin.
- Osallistumalla muun alan
seminaareihin/konferensseihin/tapaamisiin, minkä
alan:
- Muulla tavalla, miten:

21. Kaipaisitko auktorisoidulle kääntäjälle suunnattua lisä- tai jatkokoulutusta? *

- Kyllä, minkälaista:
- En.

22. Miten haluaisit kehittää auktorisoidun kääntäjän tutkintoa, ohjeistusta tai koulutustoimintaa?

Taustatiedot ja koulutus

23. Ikä *

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56-65
- yli 65
- en halua vastata

24. Sukupuoli *

- nainen
- mies
- muu / en halua vastata

25. Äidinkieli tai äidinkielet *

26. Koulutus (valitse niin monta kuin on tarpeen ja tarkenna vastauksesi tekstikenttään) *

- peruskoulu
- lukio
- ammatillinen koulutus, mikä: (tutkintonimike ja suuntautumisala)
- alempi ammattikorkeakoulututkinto, mikä: (tutkintonimike ja suuntautumisala)
- ylempi ammattikorkeakoulututkinto, mikä: (tutkintonimike ja suuntautumisala)
- kandidaatintutkinto yliopistosta, mikä: (tutkinto, pääaine ja sivuaineet)
- maisterintutkinto yliopistosta, mikä: (tutkinto, pääaine ja sivuaineet)
- muu tutkinto tai lisäkoulutus, mikä:

27. Olen hankkinut kielitaitoni (valitse niin monta kuin on tarpeen ja tarkenna vastauksesi tekstikenttään) *

- opiskelemalla käännöstieteitä, mitä ja missä:
- opiskelemalla muita kielitieteitä, mitä ja missä:
- opiskelemalla ulkomailla, missä:
- kielikylypykoulussa, missä ja mitä kieliä koulussa käytettiin:
- opiskelemalla kansainvälisessä koulussa (esim. ranskankielinen ala-aste, IB-lukio tms.), missä ja millä kielellä:
- kotona (kaksi- tai monikielinen koti)
- työskentelemällä ulkomailla, missä? Millä kielellä?
- muulla tavalla, miten:

28. Tähän voit halutessasi kommentoida kyselyssä esitettyjä kysymyksiä.

Introduction et objectifs de la recherche

Divers documents officiels sont nécessaires lorsqu'une personne déménage d'un pays à un autre. Souvent ces documents doivent être traduits dans la langue du pays de destination et souvent une traduction non-certifiée¹ n'est pas suffisante. Dans un tel cas, il est nécessaire de trouver un.e² traducteur.rice assermenté.e³. Grâce à l'internationalisation et à la circulation plus libre des personnes, il existe de plus en plus de demande pour les traductions, ce qui apparaît également dans la demande croissante de traductions certifiées⁴ (Pippuri, 2018).

Cette étude a pour objet d'examiner quelle est la formation et le parcours professionnel typique des traducteur.rice.s assermenté.e.s finlandais.e.s. Le but est également d'étudier si les traducteur.rice.s assermenté.e.s travaillent sur les traductions assermentées à plein temps ou à temps partiel et quelle est leur activité à plein temps, si elle n'est pas remplie par les traductions certifiées. De plus, l'objectif est d'examiner comment les traducteur.rice.s assermenté.e.s entretiennent leurs compétences professionnelles et comment ont-elles.ils obtenu le droit d'effectuer des traductions certifiées.

Pour atteindre ces objectifs, une enquête a été réalisée auprès des traducteur.rice.s assermenté.e.s finlandais.e.s. Ce mémoire de master est centré en particulier sur la traduction assermentée comme domaine spécifique, et pour cette raison, le questionnaire comporte essentiellement des questions relatives à ce domaine spécifique et non pas à la traduction en générale. Cependant, des études antérieures (p. ex. Hietanen, 2005 ; Virtanen, 2016) ont montré que l'activité de traduction assermentée est principalement exercée à titre occasionnel, et par conséquent, le questionnaire comporte des questions sur les autres activités éventuelles y compris la traduction générale.

Activité de traduction assermentée en Finlande

L'activité de traduction assermentée est soumise à une autorisation en Finlande. Elle a été réglementée par les lois applicables depuis 1967. (Salmi, 2017 : 26.) Il s'agit d'une activité

¹ Aussi appelée traduction non officielle / traduction libre

² L'écriture inclusive est ici utilisée. Plus d'information : <https://www.egalite-femmes-hommes.gouv.fr/initiative/manuel-decriture-inclusive/>

³ Le système de traducteur.rice.s assermenté.e.s ne reflète pas entièrement le système finlandais, mais par souci de clarté, ce terme français est utilisé dans cette étude. Le traducteur.rice. assermenté.e. est parfois aussi appelé traducteur.rice agréé.e. En Finlande ces traducteur.rice.s sont souvent appelés traducteur.rice.s autorisé.e.s, mais ce dernier terme a été omis de ce mémoire pour éviter toute ambiguïté.

⁴ Aussi appelé traduction assermentée

où la traduction d'un document sera certifiée conformément à l'originale. Ces traductions sont généralement réalisées à partir des documents demandés par les autorités d'un pays ou par un organisme officiel national. La traduction assermentée a la même force probante que le document original. Le contenu et la présentation de la traduction assermentée doivent correspondre aussi précisément que possible à l'original. Dans le cas où il existe un phénomène ou un terme étranger dans le document original n'ayant pas un équivalent suffisamment précis dans la langue cible, cette partie est alors traduite mot-à-mot. La traduction assermentée ne peut pas être l'objet de la méthode de domestication, c'est-à-dire que la traduction ne peut pas être adaptée dans la culture cible. (SKTL, 2020a ; SKTL, 2020b ; SKTL, 2020c ; SKTL, 2020d.)

Les traducteur.rice.s assermenté.e.s finlandais.e.s ont le droit d'effectuer des traductions assermentées seulement dans les langues où elles.ils ont été agréé.e.s. Conformément au système finlandais de certification de traducteur.rice.s assermenté.e.s, le droit peut être agréé seulement si la combinaison des langues comprend l'une des langues nationales de la Finlande, soit le finnois, le suédois ou l'une des langues sames. (SKTL, 2020c ; SKTL, 2020d ; SKTL, 2020e.) En principe, une traduction assermentée est valable et la validité peut être annulée seulement dans le cas où la traduction a été démontrée comme étant erronée. (1231/2007.)

La loi applicable détermine les critères d'admissibilités pour un.e traducteur.rice assermenté.e. Les critères de base pour devenir un.e traducteur.rice assermenté.e sont les suivants :

- L'âge de la majorité légale en Finlande (18 ans)
- La capacité juridique d'une personne physique
- L'examen de traducteur.rice assermenté.e réussi ou la formation applicable, soit une formation spécialisée universitaire
- La domiciliation doit être en Finlande ou dans un Etat membre de l'Union européenne ou dans un des États de l'Espace économique européen

Lorsque ces critères sont remplis, le.a candidat.e donne une déclaration écrite pour obtenir le droit d'exercer l'activité de traduction assermentée. Le droit doit être renouvelé tous les cinq ans par une demande de renouvellement. (1231/2007.)

Système finlandais de certification de traducteur.rice.s assermenté.e.s

La législation régissant le système finlandais de certification de traducteur.rice.s assermenté.e.s a été renouvelée 2 fois lors de toute son existence. Une réforme législative a été faite tous les vingt ans environ depuis sa création en 1967. Par toutes les réformes, le titre a également été renouvelé : le premier titre obtenu a été celui de *traducteur.rice juré.é*⁵ le deuxième a été celui de *traducteur.rice officiel.le*⁶ et aujourd'hui il est celui de *traducteur.rice assermenté.e*⁷. (Salmi, 2017 : 26.)

Pour obtenir le droit d'effectuer les traductions certifiées pendant le premier système de certification (traducteur.rice.s juré.é.s), le.a candidat.e devait passer un examen général. L'examen était alors soit unidirectionnel soit bidirectionnel avec une combinaison des langues comprenant obligatoirement le finnois ou le suédois comme une langue source ou une langue cible. De plus, il était possible de passer ensuite volontairement un deuxième examen dans un domaine spécialisé, tel que le droit, l'économie ou la technologie. (Kielenkääntäjätoimikunnan mietintö, 1983 : 2–6.) En outre, dans certaines langues (anglais, français, suédois, allemand et russe) le droit d'effectuer des traductions certifiées était possiblement obtenu à travers une formation spécialisée (Kieli-instituuttien valvontalautakunnan mietintö 1977 ; Salmi, 2017 : 28).

Le système de certification de traducteur.rice.s officiel.le.s est entré en vigueur le 01/08/1989 (1148/1988). Ce système s'appuie alors sur un examen unidirectionnel avec une combinaison de langues comprenant obligatoirement le finnois, le suédois ou le same comme langue source ou langue cible (626/1989). Le.a candidat.e effectuait obligatoirement deux tests de traduction en une fois, l'un sur le langage courant et l'autre sur le domaine spécialisé, c'est-à-dire les domaines du droit et de l'administration, de l'économie et du commerce ou des sciences naturelles. Par la suite, ce dernier domaine a été divisé en deux sous-domaines, soit en domaine de la médecine et de la biologie et en domaine de la technologie et de l'industrie. (Salmi, 2017 : 29.)

Contrairement au système précédent, la formation spécialisée n'offrait pas la possibilité d'obtenir le droit d'effectuer des traductions certifiées (Salmi, 2017 : 29). En outre, la limite d'âge pour acquérir la qualification d'un.e traducteur.rice officiel.le était de 70 ans.

⁵ Valantehnyt kielenkääntäjä en finnois

⁶ Virallinen kääntäjä en finnois

⁷ Auktorisoitu kääntäjä en finnois

Parallèlement, le droit d'effectuer les traductions certifiées expirait à l'âge de 70 ans, mais il était possible de le renouveler sur demande pour des périodes additionnelles de cinq ans. (1148/1988.) Le.s traducteur.rice.s juré.e.s avaient la possibilité d'actualiser leur certificat sur demande, mais ils.elles n'étaient pas concerné.e.s par la limite d'âge, car une telle limite n'existait pas au cours du système précédent (1148/1988).

Le système actuel, soit le système de certification de traducteur.rice.s assermenté.e.s est entré en vigueur au début de l'année 2008 (1231/2007). Le droit de réaliser des traductions assermentées peut être obtenu soit en passant un examen unidirectionnel avec une combinaison des langues comprenant obligatoirement le finnois, le suédois ou les langues sames comme langue source ou langue cible, soit par une formation spécialisé universitaire ou bien sur la base des droits antérieurs d'un.e traducteur.rice officiel.le (Opetushallitus, 2020b ; Opetushallitus, 2020c). Le certificat d'un.e traducteur.rice assermenté.e est valable pour une période de cinq ans après laquelle il peut être renouvelé pour des périodes additionnelles de cinq ans si le.a traducteur.rice a exercé une activité de traduction assermentée (1231/2007). La limite de validité de cinq ans ne s'applique pas aux traducteur.rice.s officiel.le.s ayant actualisé leur droit d'effectuer les traductions certifiées. En outre, la limite d'âge disparaît avec l'actualisation du droit. Le droit d'effectuer des traductions certifiées en tant que traducteur.rice officiel.le a expiré à la fin de l'année 2012 (Opetushallitus, 2020c.)

L'examen actuel est divisé en trois parties, dont une partie comprend les compétences générales nécessaires pour un.e traducteur.rice assermenté.e et deux autres parties les compétences traductionnelles. Ces deux dernières parties traductionnelles sont construites sur deux tests de traduction, dont l'un porte obligatoirement sur le domaine du droit et de l'administration et l'autre soit sur le domaine de la médecine, le domaine de l'économie, le domaine de la technologie ou le domaine de la formation. (Opetushallitus, 2020b ; Salmi, 2017 : 32.)

Système éducatif finlandais et enseignement de la traduction

Le système éducatif finlandais comporte différents niveaux d'éducation commençant avec l'enseignement fondamentale obligatoire pour les enfants de 7 à 16 ans. Après l'enseignement obligatoire, il existe une possibilité de poursuivre dans l'enseignement secondaire supérieur, soit dans un lycée général ou dans un établissement de formation professionnelle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019 ; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020.)

L'enseignement supérieur est dispensé dans les écoles supérieures professionnelles et dans les universités, dont le premier met l'accent sur les compétences professionnelles et le second sur la recherche scientifique. Ces deux volets d'enseignement supérieur offrent la possibilité d'obtenir un diplôme supérieur du premier degré. Dans les universités, les étudiant.e.s ont automatiquement la possibilité d'obtenir un diplôme de Master après avoir terminé leurs études du premier degré alors que dans les écoles supérieures professionnelles, le diplôme de Master d'études professionnelles est possible seulement après deux ans d'expérience professionnelle. Les diplômes de troisième cycle (p. ex. diplôme de doctorat) sont seulement possibles dans les universités. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020.)

L'enseignement de la traduction remonte aux années soixante, époque où les instituts de langue (Kieli-instituutti) ont été créés. Ces établissements spécialisés dans l'enseignement de la traduction offraient d'abord une formation de deux ans avec la possibilité d'étudier la traduction dans une langue principale (matière principale). Peu de temps après, une langue secondaire a été ajoutée dans le cursus et la formation a été prolongée de deux ans à trois ans. Les langues enseignées comme matières principales et secondaires étaient l'allemand, l'anglais, le français, le russe et le suédois. (Kieli-instituuttien valvontalautakunta, 1977 : 6–7, 9–10).

Cette formation se situant entre l'enseignement secondaire supérieur et l'enseignement supérieur a contribué à la réforme de l'enseignement de la traduction en Finlande. A la suite de leurs statuts ambigus dans le système éducatif, les instituts de langue ont été intégrés dans les universités. Par conséquent, l'enseignement de la traduction y a été transféré aussi. (Pahta 2016 ; Kielenkääntäjätoimikunta, 1983 : 12–13.)

Aujourd'hui, l'enseignement de la traduction est fourni par quatre universités en Finlande. L'enseignement est principalement dispensé dans le programme de master : seulement dans l'Université de l'Est de la Finlande, il est possible d'étudier de la traduction déjà dans l'enseignement supérieur du premier degré. (SKTL, 2020g ; Itä-Suomen yliopisto, 2020a ; Hartama-Heinonen ym., 2019 : 141.) L'enseignement de la traduction est donné dans les langues suivants : allemand, anglais, espagnol, finnois, français, italien, japonais, russe et suédois. (Itä-Suomen yliopisto, 2020b ; Opetushallitus, 2020d ; Helsingin yliopisto, 2020 ; Turun yliopisto, 2020 ; Tampereen korkeakouluylhteisö, 2020.) L'enseignement de la traduction est concentré sur les langues plutôt traditionnellement enseignées en Finlande ; les langues plus rares ne sont principalement pas enseignées dans le cadre de l'enseignement

de la traduction. Cependant, la formation des interprètes comprend des langues moins répandues en Finlande (p. ex. arabe, mandarin, persan, somali, sora, tigrigna, urdu). (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2020.)

Recherches antérieures

La recherche sur le système de certification de traducteur.rice.s assermenté.e.s a suscité de plus en plus d'intérêt entre les chercheur.use.s finlandais (Oksanen & Santalahti, 2020 : 25). Les recherches fondamentales pour cette étude ont été l'enquête de Eija Savaja (1983) destiné aux traducteur.rice.s juré.é.s, l'enquête de Kaarina Hietanen (2005) destiné aux traducteur.rice.s officiel.le.s, le mémoire de master de Toni Virtanen (2016) destiné aux traducteur.rice.s assermenté.e.s en anglais ainsi que l'enquête de Minna Ruokonen (2018) ayant pour objet le point de vue des traducteur.rice.s sur leur statut pour savoir s'ils.elles ont le droit d'effectuer des traductions certifiés.

De plus, l'une des principales publications pertinentes à la fin de la présente enquête a été la collection d'articles publié par la Direction Nationale Finlandaise de l'Enseignement⁸ en 2018. Cette collection a pour objet la traduction assermentée et elle donne un aperçu complet du système finlandais actuel de certification de traducteur.rice.s assermenté.e.s ainsi que des systèmes précédents. (Leblay, 2017.)

Méthode

La collecte de données de cette étude a été menée par une enquête électronique associée à une méthode quantitative. Cette méthode a été choisie afin de présenter une vue d'ensemble des traducteur.rice.s assermenté.e.s. Pour collecter les données, un questionnaire a été créé sous un format électronique comprenant des questions à choix multiples ainsi que des questions ouvertes. Ces dernières, étant le plus souvent associées à une approche qualitative, ont pourtant été analysées principalement quantitativement. L'enquête électronique a été un choix naturel pour cette étude, étant donné que les traducteurs.rice.s assermenté.e.s sont listé.e.s dans le registre des traducteur.rice.s assermenté.e.s tenu par la Direction Nationale Finlandaise de l'Enseignement. La prise de contact a donc été effectuée par courrier électronique. Par la suite, le lien vers l'enquête a également été distribué par les associations spécialisées.

⁸ Opetushallitus en finnois

Le but de cette étude a été d'examiner certains éléments de la formation et le parcours professionnel typique d'un.e traducteur.rice assermenté.e finlandais.e. La collecte de données a été effectuée en coopération avec les doctorant.e.s de l'Université de Tampere Henrik Oksanen et Miia Santalahti. La même enquête a ainsi servi de données pour deux objectifs différents : pour ce mémoire de master et pour l'étude d'Oksanen et Santalahti (2020) traitant des types de textes de la traduction assermentée et de l'utilisation des instructions pour les traducteur.rice.s assermenté.e.s⁹. Les sujets traités par Oksanen et Santalahti ont été omis de cette étude. Le questionnaire a été réalisé sur la plate-forme Webropol. Avant le lancement de l'enquête, le questionnaire a été testé par un groupe pilote formé de six traducteur.rice assermenté.e.s. Quelques ajustements ont été faits dans le questionnaire conformément aux commentaires faits par les membres du groupe pilote.

Le questionnaire a été ouvert du 5 décembre 2018 au 31 janvier 2019 et le lien vers le questionnaire a été envoyé aux répondant.e.s dans le bulletin d'information électronique du comité d'examen de traducteur.rice assermenté.e.s. Ce bulletin a été envoyé à tou.te.s les traducteur.rice assermenté.e.s ayant une adresse e-mail à jour dans le registre des traducteur.rice.s assermenté.e.s tenu par la Direction Nationale Finlandaise de l'Enseignement. Selon Ruokonen (2018 : 70), ce registre comprend environ 1 900 traducteur.rice.s assermenté.e.s. Il est néanmoins nécessaire de prendre en considération le fait que les traducteur.rice.s assermenté.e.s doivent eux-mêmes informer le gestionnaire du registre des changements de coordonnées ou de l'arrêt de l'activité de traduction assermentée ; ainsi, il est bien probable que certaines coordonnées ne soient pas à jour dans le registre.

Par conséquent, le courrier électronique contenant le bulletin d'information électronique n'a pas pu être remis à tous les destinataires et le lien vers le questionnaire a été distribué à travers des bulletins d'information électronique des associations spécialisées¹⁰, des différents groupes spécialisés sur Facebook, de la liste de diffusion des traducteur.rice.s ainsi que des comptes LinkedIn des chercheurs de cet enquête. 126 personnes ont répondu à l'enquête, dont 122 avaient le droit d'exercer une activité de traduction assermentée. Le nombre de réponses reçues n'est pas très élevé, étant donné que le nombre des traducteur.rice.s assermenté.e.s dans le registre tenu par la Direction Nationale Finlandaise

⁹ Publié par la fédération finlandaise des traducteurs et d'interprètes, SKTL

¹⁰ SKTL, la fédération finlandaise des traducteurs et d'interprètes et KAJ (Kieliantuntijat ry dès 2019), syndicat des professionnel.les de la langue, de la traduction, de l'interprétation et de la communication

de l'Enseignement est de 1 900, mais il est au même niveau de recherches antérieures jugées essentielles à l'enquête, soit de celle de Savaja (1983) avec 114 répondants, de celle de Hietanen (2005) avec 96 répondants et de celle de Ruokonen (2018) avec 146 répondant avec le droit d'exercer une activité de traduction assermentée, et donc pour cette raison, les résultats obtenus peuvent être considérés comme comparables.

Résultats et conclusions

Les résultats ont révélé que la formation en Lettres et Langues a été très typique pour les traducteur.rice.s assermenté.e.s : 73 % des répondants ont eu une formation en traduction ou en langues ; la filière la plus répandue a été celle de la traduction (39 %). La filière des langues a été la deuxième avec un pourcentage de 34 %. Les répondant.e.s restant.e.s ont eu une formation dans différents domaines. La prédominance de la formation en Lettres et Langues a également été confirmée par les études réalisées antérieurement (Hietanen, 2005 : 156–157 ; Savaja, 1983 : 3–4 ; Virtanen, 2016 : 33). Selon les résultats, les traducteur.rice.s assermenté.e.s ont l'habitude de compléter leurs études en séjournant à l'étranger soit dans le cadre de leurs études soit dans le cadre de leur travail. Pour augmenter leurs compétences linguistiques, le séjour à l'étranger a été très courant parmi les répondants ayant une formation autre qu'en Lettres et Langues, mais aussi parmi les répondants formés en Lettres et Langues.

En ce qui concerne le niveau de la formation professionnelle, les résultats ont montré que les traducteur.rice.s assermenté.e.s sont hautement qualifié.e.s : 61 % des répondant.e.s ayant une formation dans la filière de traduction ont eu un diplôme de Master (ou équivalent), comme l'ont aussi eu 59 % des répondant.e.s ayant la formation Langues ou autre. Pour comparaison, seulement 10 % environ des hommes et femmes de plus de 15 ans en Finlande ont une formation de ce niveau (Tilastokeskus 2019). En outre, 18 % des répondant.e.s ayant la formation Langues ou autre ont eu un diplôme de troisième cycle (p. ex. diplôme de doctorat). 4 % des répondant.e.s ayant une formation dans la filière de traduction l'ont aussi eu. Ce chiffre varie entre 0,9 % et 1,4 % parmi les femmes et entre 1,1 % et 2,3 % parmi les hommes de plus de 15 ans en Finlande (Tilastokeskus 2019). Le haut niveau de formation a aussi figuré dans les enquêtes précédentes (Savaja, 1983 : 3–4 ; Hietanen, 2005 : 156).

L'activité de traduction assermentée est principalement exercée à titre accessoire, ce que l'on a pu présumer après les études de Hietanen (2005 : 169) et Virtanen (2016). Une très grande

partie des traducteur.rice.s assermenté.e.s ont la traduction ou l'interprétation (ou encore un emploi dans cette filière) comme activité principale. La domaine de l'éducation et les retraité.e.s ressortent des résultats aussi. Les deux principales activités professionnelles ont été celles d'entrepreneur et de free-lanceur.

La plupart des répondant.e.s ont réalisé des traductions assermentées afin de maintenir la capacité d'effectuer ces traductions. Un autre moyen de maintenir cette capacité a été de participer aux séminaires, conférences et rencontres spécialisés ainsi qu'à la formation destinée en particulier aux traducteur.rice.s assermenté.e.s.

Les répondant.e.s ont typiquement obtenu le droit d'effectuer des traductions certifiées sur la base d'une ancienne certification. Le plus souvent, les répondant.e.s ont obtenu ce droit lors du fonctionnement du système de certification de traducteur.rice.s officiel.le.s, soit lors du deuxième système de certification, ce qui est normal, étant donné que le système actuel n'a été en vigueur que depuis 12 ans. La grande partie des certifications obtenues lors de ces 12 dernières années a été obtenue en passant l'examen. Toutefois, deux cinquièmes des certifications obtenues durant ces 12 dernières années ont été obtenues par une formation universitaire spécialisée. La plupart des répondants, soit 92 % du total, ont eu au maximum deux certifications unidirectionnelles. Le test de traduction facultatif le plus populaire a été celui du domaine de l'économie. Le domaine du droit et de l'administration et le domaine de la technologie ont été les deuxième et troisième choix les plus populaires. Cependant, il faut noter que le domaine du droit et de l'administration a été obligatoire depuis que le dernier système de certification est entré en vigueur.

La certification a été obtenue le plus typiquement en combinant l'anglais et le finnois. La deuxième combinaison la plus typique a été l'allemand et le finnois, la troisième le russe et le finnois et la quatrième le suédois avec le finnois, suivie par le français avec le finnois.

En plus de ce qui a été présenté au-dessus, les résultats ont montré que la plupart des répondants ont été des femmes et ont eu le finnois comme langue maternelle¹¹. En résumé, il est possible de dire qu'un.e traducteur.rice assermenté.e typique est une femme hautement qualifiée, de plus de 46 ans faisant des traductions assermentées de ou vers l'anglais, l'allemand ou le russe avec la combinaison du finnois. Elle exerce une activité de traduction assermentée à titre accessoire et elle a la traduction comme activité principale. Si elle a une

¹¹ La langue parlée au domicile

formation autre que celle de la filière de traduction ou des langues, elle a plus probablement obtenu un diplôme de troisième cycle. Afin de maintenir sa capacité d'effectuer des traductions assermentées, elle réalise des traductions assermentées et participe aux séminaires, conférences et rencontres spécialisés ainsi qu'aux formations destinées aux traducteur.rice.s assermenté.e.s. Elle a effectué un séjour à l'étranger pour renforcer sa capacité linguistique. Elle a passé l'examen de certification lors d'une première tentative et son certificat a été obtenu sur la base d'une ancienne certification.

A l'avenir, il conviendra d'étudier plus profondément le groupe des traducteur.rice.s assermenté.e.s ayant obtenu leur certification pendant le nouveau système de certification et notamment, le système de certification par la formation spécialisée universitaire.